

K. kr. gymnasia v Jicině

Q. HORATIA FLAKKA

VYBRANÉ BÁSNĚ.

J. H. S. a. = J. H. S. 69

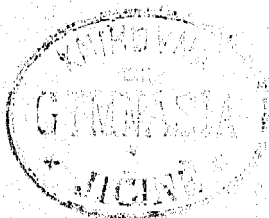
PRO ČESKÁ GYMNASIA

pro gymnasia v Jicině

VYDAL

G. 428.

DR. KAREL CUMPFÉ.

V PRAZE

NAKLADATEL A. STORCH SYN, KNIHKUPEC.

1893.

7

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PEDAGOGICKÉ FAKULTY
LIBEREC RÁLOVÉ

Signatura U 4429

Inventár. č. 200677

Předmluva.

Pořizuje výbor z Horatiových básní přihlížel jsem k tomu, aby byl jednak úplně nezávadný po stránce paedagogické, jednak co možná hojný, postačuje plnou měrou též soukromé četbě žáků pilnějších. Za základ textu vzal jsem vydání Kellerovo a Haeussnerovo (Q. Horati Flacci Opera, scholarum in usum ediderunt O. Keller et J. Haeussner, MDCCCLXXXII), avšak uchýlil jsem se od něho na místech velmi četných. Též v orthografii bral jsem se mnohdy cestou jinou a užíval hojněji interpunkce, než v jiných vydáních zvykem bývá, poněvadž pokládám ji za důležitou pomůcku žákovi k interpretaci. Rozhodovalť u mne vůbec při úpravě textu — vedle důvodů věcných — v první řadě zřetel k praktickým potřebám školským.

Jednotlivé básně opatřil jsem stručnými nápisy, hově tím jednak našemu obyčeji, jednak snaže se žáku usnadnit porozumění, jak toho i instrukce vyžadují. Některé nápisy, jež ustálily se již školní praxí, neostýchal jsem se převzítí odjinud (zejména z vydání Nauckova a Huemrova), jiné pak utvořil jsem sám. Jsem si však dobře vědom, že nepodařilo se mi všude vybrati nápis nejvhodnější, což rozvážný posuzovatel zajisté mi promine, uvažuje obsahovou bohatost a různost některých básní.

V seznam vlastních jmen pojal jsem jen ta slova, o nichž domýšlel jsem se, že prostřednímu žáku mohou

IV

býti neznáma. Za to však přibral jsem některé vysvětlivky věcné, jichž potřebí jest k porozumění toho či onoho místa. Byl bych v té příčině ještě více učinil, kdyby mi nebylo bývalo toho dbáti, aby objem knihy příliš nevzrostl; proto také podány jsou vysvětlivky ty ve formě co nejstručnější.

Připojený přehled meter nemá býti ničím více než pouhou pomůckou, aby žák naučil se co nejdříve prakticky básně Horatiovy metricky čísti. Že účelu toho snadno tak lze dosíci, o tom přesvědčil jsem se z vlastní zkušenosti.

Konečně činím povinné díky p. kolegovi prof. Josefu Čapkovi, jenž s nevšední ochotou pomáhal mně při korektuře a nejednou radou přispěl k zdokonalení této knihy.

V Praze, v měsíci březnu 1893.

Dr. K. Cumpfe.

J. H. S. a. =

O životě a spisech Q. Horatia Flakka.

I.

Q. Horatius Flakkus narodil se r. 65. př. Kr. v městě Venusii, ležícím na hranici Apulie a Lukanie. Otec jeho, ač byl propuštěnec a nepříliš bohat, dbal pečlivě o vychování synovo; proto přestěhoval se záhy do Říma, kde vyhledal mu nejlepší učitele. Asi ve dvacátém roce svého věku odebral se Horatius za příkladem vznešené mládeže římské do Athen, aby dovršil tam své vzdělání a obíral se zvláště filosofií.

Ze studií v athenském zátíší vyrušil jej rok 44., kdy M. Brutus, jeden z vrahů Caesarových, zavítal do Athen. Horatius vstoupil s nadšením v řady bojovníků za svobodu a stal se ve vojště Brutově tribunem vojenským. Avšak nešťastná bitva u Filipp (r. 42.) učinila rychlý konec vojenské jeho dráze. Uživ amnestie Oktavianem udělené, vrátil se sklaman jsa ve svých nadějích do Říma a opatřil si ze skrovných trosek otcovského jmění místo ve sboru quaestorských písařů, jimž náleželo vésti veřejné knihy účetní.

Úřad ten dosti výnosný zajišťoval Horatiovi ne sice stkvělou, ale přece slušnou existenci. Přes to nebyl zcela spokojen s novými poměry; i ulevoval, poslouchaje zároveň vnitřního popudu, roztrpčené své mysli básnickými pokusy. Tím obrátil obecnou pozornost k sobě a seznámil se zejména s básníky Vergiliem a Variem. Muži ti představili jej na jaře r. 38. C. Cilniu Maecenatovi, výtečnému státníku a rádcí Oktavianovu a zároveň velkodušnému podporovateli ušlechtilých snah literarních a jejich pěstitelů.

Maecenas, poznáv šlechtnou povahu a milé společensk vlastnosti Horatiovy, přijal jej v kruh svých přátel a darova mu r. 33. půvabný stateček v Sabinsku, aby zbaven byl úpln hmotných starostí. Také přičiňoval se o důvěrnější styl Horatia s Augustem. Než básník, ač uznával vládcovy zásluhy o římskou říši, zůstal v uctivé vzdálenosti od osoby jeho a nepřijal žádného úřadu, aby nezadal své svobodě. Žil klidně ve společnosti dobrých přátel střídavě na svém statečku anebo v Římě a zemřel r. 8. př. Kr. nedlouho po smrti svého příznivce Maecenata, s nímž setrval v přátelstv nezkaleném po celý život¹⁾.

II.

Básnická díla Horatiova uvádějí se obyčejně v tomto pořádku:

1. Carmina ve 4 knihách a carmen saeculare. Jsou to lyrické básně obsahu velmi pestrého a rozmanitých metrických forem. Básník napodobil v nich — bez ujmy své samostatnosti — starší řecké lyriky, zejména Alkaja, Sapfa a Anakreonta a přizpůsobil metra jejich latinskému jazyku. Sbirka ta obsahuje dvě skupiny. První skupina (knihy I.—III.) vydána byla r. 23.; potom zabýval se básník jinými básnickými druhy a vrátil se k lyrice teprve po delší přestávce složiv r. 17. ku přání Augustovu carmen saeculare; a tak povstala v l. 17.—13. čtvrtá kniha.

2. Kniha epod o 17 básních²⁾. Básník sám nazývá básně ty „iambi“ a napodobil v nich Archilocha, ovšem více formou než obsahem. Neboť vedle útočných básní po způsobě

¹⁾ Důležitější místa k životu básníkovu se vztahující jsou tato: c. II. 7, 9. s. I. 4, 105. a násl. s. I. 6, 55. a násl. s. II. 6, 40. ep. I. 20, 20. a násl. ep. II. 1, 70. ep. II. 2, 43. a násl.

²⁾ Epodami nazývány byly básně, v nichž kratší verš následova po delším; avšak všechny básně v této sbírce zahrnuté nemají této formy

Archilochově vykazuje sbírka ta kusy obsahu zcela krotkého a idyllického. Epody obsahují dobu od r. 40.—31. básnické tvorby Horatiovy.

3. Satiry ve dvou knihách, od básníka „sermones“ zvané, složený jsou hexametrem. První kniha ukončena byla asi r. 35. a druhá r. 30. Obsah satir jest rozmanitý: jest to řada obrázků ze života veřejného a z poměrů společenských i literárních protkaná vhodnými bajkami, anekdotami, osobními vzpomínkami atd. a spracovaná ve formě volné za tím účelem, aby směšné a převrácené konání různých tříd lidí vzbudilo úsměv čtenářů. (Ridentem dicere verum quid vetat? s. I. 1. 24.) Předchůdcem v satíře měl Horatius C. Lucilia, rytíře římského († 103. př. Kr.).

4. Epistulae o dvou knihách, složené jako satiry šestiměrem a od básníka též sermones zvané, jsou nejdokonalším výtvozem Musy Horatiovy. První knihu vydal r. 20., druhá pak složena byla v letech 19.—14. Listy podobají se obsahem satirám, ale vztahují se k jednotlivým osobám a jsou klidnějšího rázu. Vedle společenských poměrů probírá básník v nich literární a ethické otázky s hlediště muže zkušeného ve škole života; pročež uložen v nich vzácný poklad životní moudrosti. Zvláště důležitý jest třetí list druhé knihy, nadepsaný obyčejně „de arte poetica.“

Horatiova metra.

A. Metra logaoedská¹⁾.

1. První strofa asklepiadská (metrum Asclepiadeum I. nebo systema Asclepiadeum minus) skládá se ze čtyř menších veršů asklepiadských²⁾.

¹⁾ Logaoedské verše jsou ty, v nichž střídají se daktylské stopy s trochejskými (spondejskými) v téže řadě; u Horatia nalézáme tripodie (trojstopí), tetrapodie (čtyřstopí) a pentapodie (pětistopí) logaoedské.

²⁾ Asklep. verš menší povstává spojením katalektického ferekrateu druhého s katalektickým ferekrateem prvním. Jest pak tak zvaný Phe-

VIII

+ - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~

C. I. 1. III. 30. IV. 8.

2. Druhá strofa asklepiadská (m. A. II.) skládá se z tří menších veršů asklepiadských a z glykonea¹⁾:

+ - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + ~ ~

C. I. 15. 24. III. 16. IV. 5. 12.

3. Třetí strofa asklepiadská (m. A. III.) skládá se ze dvou veršových párů, v nichž glykoneus střídá se s menším veršem askl.:

+ - + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~

C. I. 3. III. 9. 24. 25. IV. 3.

4. Čtvrtá strofa asklepiadská (m. A. IV.) skládá se ze dvou po sobě jdoucích menších veršů askl., z druhého ferekratea akatalektického a z glykonea:

+ - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + || + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + ~ ~
 + - + ~ ~ + ~ ~

C. I. 14. III. 13.

5. Pátá nebo větší strofa asklepiadská (m. A. V. nebo systema A. maius²⁾) skládá se ze čtyř větších veršů asklepiadských³⁾:

recreateus primus logaoedská tripodie s daktylem na prvním místě:
 + ~ ~ + ~ ~ + ~ ~; tak řečený Pherecrateus alter má daktyl na druhém místě: + ~ ~ + ~ ~ + ~ ~.

¹⁾ Glyconeus sluje katalektická tetrapodie logaoedská: + - - + ~ ~ + ~ ~.

²⁾ Poznamenatí sluší, že pojmenování jednotlivých strof asklepiadských ve spisech o metrice antické jednajících není všude stejné.

³⁾ Verš askl. větší skládá se z katalektického ferekratea druhého, z katalektické dipodie daktylské a z katalektického ferekratea prvního.

± - ± ∪ ∪ ± || ± ∪ ∪ ± || ± ∪ ∪ ± ∪ ∪

C. I. 11. 18.

6. Menší strofa sappická (m. Sappicum minus) skládá se ze tří menších sappických veršů¹⁾ a z adonia²⁾:

± ∪ - - ± || ∪ ∪ ± ∪ - ∪
 ± ∪ - - ± || ∪ ∪ ± ∪ - ∪
 ± ∪ - - ± || ∪ ∪ ± ∪ - ∪
 ± ∪ ∪ ± ∪

C. I. 2. 10. 12. 20. 22. 32. II. 2. 6. 10. 16. III. 8. 18. IV. 2. 6
 carmen saeculare.

7. Strofa alkajská (m. Alcaicum) skládá se ze dvou veršů alkajských jedenáctislabičných³⁾, z alkajského verše devítislabičného⁴⁾ a alkajského verše desítislabičného⁵⁾:

∪ | ± ∪ - - || ± ∪ ∪ ± ∪ ∪
 ∪ | ± ∪ - - || ± ∪ ∪ ± ∪ ∪
 ∪ | ± ∪ - - ± ∪ - ∪
 ± ∪ ∪ ± ∪ ∪ ± ∪ - ∪

C. I. 17. 26. 29. 81. 84. 95. 97. II. 1. 3. 7. 9. 18. 14. 15. 17. 19.
 20. III. 1. 2. 3. 4. 5. 21. 23. 29. IV. 4. 9. 14. 15.

B. Metra daktylská⁶⁾.

8. Alkmanská strofa (m. Alcmanium) skládá se ze dvou dvojverší, v nichž střídá se daktylský hexametr s veršem alkmanským⁷⁾:

1) Sappický verš menší jest logaoedská pentapodie o 11 slabkách (hendecasyllabus).

2) Verš adonský jest daktylská dipodie skrácená.

3) Alkajský verš jedenáctislabičný jest logaoedská pentapodie s předrážkou (anakrusí) na konci katalektická.

4) Alk. verš devítisl. jest dimetr trochejský s anakrusí.

5) Alk. verš desítisl. jest tetrapodie logaoedská s dvěma daktyly (jako zdvojený verš adonský).

6) Řady jejich skládají se z daktylů nebo zastupujících je spondejův.

7) Verš alkmanský jest tetrapodie daktylská se spondejem nebo trochejem v poslední stopě.

$\begin{array}{cccccccc} \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \\ \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \end{array}$

C. I. 7. 23.

9. Archilochova strofa první (m. Archilochium I.) skládá se ze dvou dvojverší, v nichž střídá se daktylský hexametr s menším veršem Archilochovým¹⁾:

$\begin{array}{cccccccc} \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \\ \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \end{array}$

C. IV. 7.

C. Metra daktylo-trochejská²⁾.

10. Archilochova strofa druhá (m. Arch. II.) skládá se z daktylského hexametru a tak zvaného jambelegu³⁾:

$\begin{array}{cccccccc} \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \\ \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \end{array}$

Epod. 13.

11. Archilochova strofa čtvrtá (m. Arch. IV.) skládá se ze dvou stejných párů veršových, v nichž střídá se větší verš Archilochův⁴⁾ s katalektickým trimetrem jambickým:

$\begin{array}{cccccccc} \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \\ \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} & \text{+} \end{array}$

C. I. 4.

D. Metra jambicko-trochejská⁵⁾.

12. Strofa jambická (m. iambicum) skládá se z jambického trimetru (senaru) a jambického dimetru:

1) Menší verš Archilochův jest katalektická daktylská tripodie.

2) V nich sloučeny jsou vespolek samostatné daktylské a samostatné trochejské řady (daktylo-trocheje).

3) Jambelagus jest rhythmická složka skládající se ze dvou článků (kol), totiž z jambického dimetru a katalektické tripodie daktylské.

4) Větší verš Archilochův jest rhythmická složka dvoučlánková; první článek jest daktylská tetrapodie, druhý pak trochejská tripodie (vlastně dimetr dvojskrácený) čili t. zv. ithyfallicus.

5) Řady jejich skládají se z jambů nebo trochejů.

$\bar{\sigma} \underline{\sigma} \sigma \underline{\sigma}, \sigma \parallel \underline{\sigma} \sigma \sigma, \bar{\sigma} \pm \sigma -$
 $\sigma \underline{\sigma} \sigma \underline{\sigma}, \sigma \pm \sigma \underline{\sigma}$

Epod. 1. 2. 4. 7. 9.

13. Strofa hipponaktejská (též trochejská, m. Hipponactēum) skládá se ze dvou stejných dvouverší, v nichž střídá se katalektický dimetr trochejský s katalektickým trimetrem jambickým:

$\pm \sigma - \sigma, \pm \sigma \underline{\sigma}$
 $\sigma \pm \sigma \underline{\sigma}, \sigma \parallel \pm \sigma - \sigma \pm \sigma$

C. II. 18.

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

I.

(Věnování Maecenatovi.)

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat, metaque fervidis

evitata rotis palmaque nobilis 5

terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;

illum, si proprio condidit horreo,
quidquid de Libycis verritur areis. 10
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus

numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
luctantem Icairiis fluctibus Africum 15
mercator metuens otium et oppidi

laudat rura sui: mox reficit rates
quassas, indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula Massici
nec partem solido demere de die 20

- spernit, nunc viridi membra sub arbuto
 stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
 multos castra iuvant et lituo tubae
 permixtus sonitus bellaque matribus
 25 detestata. manet sub Iove frigido
 venator tenerae coniugis immemor,
 seu visa est catulis cerva fidelibus,
 seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 me doctarum hederæ præmia frontium
 30 dis miscent superis, me gelidum nemus
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 secernunt populo, si neque tibus
 Euterpe colibet, nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 35 quodsi me lyricis vatibus inseres,
 sublimi feriam sidera vertice.

II.

(Spása vlasti.)

- Iam satis terris niviſ atque dirae
 grandinis miſit pater et rubente
 dextera ſacras iaculatus arces
 terruit urbem,
 5 terruit gentes, grave ne rediret
 ſaeculum Pyrrhae nova monſtra queſtae,
 omne cum Proteus pecus egit altos
 viſere montes,
 10 piſcium, et ſumma genus hæſit ulmo,
 nota quae ſedes fuerat columbis,
 et ſuperiecto pavidae natarunt
 aequore dammae.

- vidimus flavum Tiberim retortis
 litore Etrusco violenter undis
 ire deiectum monumenta regis
 templaque Vestae, 15
- Iliae dum se nimium querenti
 iactat ultorem, vagus et sinistra
 labitur ripa Iove non probante u-
 xorius annis. 20
- audiet cives acuisse ferrum,
 quo graves Persae melius perirent,
 audiet pugnans vitio parentum
 rara iuventus. 25
- quem vocet divum populus ruentis
 imperi rebus? prece qua fatigent
 virgines sanctae minus audientem
 carmina Vestam? 30
- cui dabit partes scelus expiandi
 Iuppiter? tandem venias, precamur,
 nube candentes umeros amictus,
 augur Apollo;
- sive tu mavis, Erycina ridens,
 quam Iocus circum volat et Cupido;
 sive neglectum genus et nepotes
 respicis, auctor 35
- heu nimis longo satiate ludo,
 quem iuvat clamor galeaeque leves,
 acer et Marsi peditis cruentum
 voltus in hostem; 40
- sive mutata iuvenem figura
 ales in terris imitatis, almae
 filius Maia, patiens vocari
 Caesaris ultor:

15 serus in caelum redeas diuque
 laetus intersis populo Quirini,
 neve te nostris vitiis iniquum
 ocior aura

20 tollat; hic magnos potius triumphos,
 hic ames dici pater atque princeps,
 neu sinas Medos equitare inultos
 te duce, Caesar.

III.

(Uľavba Vergiliova a odvaha lidská.)

Sic te diva potens Cypri,
 sic fratres Helenae, lucida sidera,
 ventorumque regat pater
 obstrictis aliis praeter Iapyga,
 5 navis, quae tibi creditum
 debes Vergilium, finibus Atticis
 reddas incolumem, precor,
 et serves animae dimidium meae.
 illi robur et aes triplex
 10 circa pectus erat, qui fragilem truci
 commisit pelago ratem
 primus, nec timuit praecipitem Africum
 decertantem Aquilonibus,
 nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
 15 quo non arbiter Hadriae
 maior, tollere seu ponere volt freta.
 quem mortis timuit gradum,
 qui siccis oculis monstra natantia,
 qui vidit mare turbidum et
 20 infames scopulos Acroceraunia?

nequiquam deus abscidit
 prudens Oceano dissociabili
 terras, si tamen impiae
 non tangenda rates transiliunt vada.

 audax omnia perpeti 25
 gens humana ruit per vetitum nefas:
 audax Iapeti genus
 ignem fraude mala gentibus intulit.

 post ignem aetheria domo
 subductum macies et nova februum 30
 terris incubuit cohors,
 semotique prius tarda necessitas
 leti corripuit gradum.
 expertus vacuum Daedalus aëra
 pennis non homini datis; 35
 perrupit Acheronta Hercules labor.

 nil mortalibus ardui est:
 caelum ipsum petimus stultitia, neque
 per nostrum patimur scelus.
 iracunda Iovem ponere fulmina. 40

IV.

(Krátký jest sen života.)

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
 trahuntque siccas machinae carinas,
 ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni,
 nec prata canis albicant pruinis.

 iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna, 5
 iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
 alterno terram quatiant pede, dum graves Cyclosum
 Volcanus ardens visit officinas.

10 nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto
 aut flore, terrae quem ferunt solitae;
 nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
 seu poscat agna, sive malit haedo.
 pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
 15 regumque turres. o beate Sesti,
 vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
 iam te premet nox fabulaeque Manes
 et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
 nec regna vini sortiere talis,
 nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet inventus
 20 nunc omnis et mox virgines tepebunt.

VII.

(Bud v strastech dobré myslí.)

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen
 aut Ephesum bimariseve Corinthi
 moenia, vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
 insignes aut Thessala Tempe;
 5 sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem
 carmine perpetuo celebrare et
 undique decerptam fronti praeponere olivam;
 plurimus in Iunonis honorem
 aptum dicet equis Argos ditesque Mycenae:
 10 me nec tam patiens Lacedaemon
 nec tam Larisae percussit campus opimae,
 quam domus Albunae resonantis
 et praeceptis Anio ac Tiburni lucus et uda
 mobilibus pomaria rivis.
 15 albus ut obscuro deterget nubila caelo
 saepe Notus neque parturit imbres

perpetuo, sic tu sapiens finire memento
 tristitiam vitaeque labores
 molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
 castra tenent, seu densa tenebit 20

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 cum fugeret, tamen uda Lyaeo
 tempora populea fertur vinxisse corona,
 sic tristes affatus amicos:

quo nos cumque feret melior fortuna parente, 25
 ibimus, o socii comitesque!
 nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro:
 certus enim promisit Apollo

ambiguam tellure nova Salamina futuram.
 o fortes peioraque passi 30
 mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
 cras ingens iterabimus aequor'.

[X.

(Hymna na Merkuria.)

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
 qui feros cultus hominum recentum
 voce formasti catus et decorae
 more palaestrae,
 te canam, magni Iovis et deorum 5
 nuntium curvaeque lyrae parentem,
 callidum, quidquid placuit, iocoso
 condere furto.

te, boves olim nisi reddidisses
 per dolum amotas, puerum minaci 10
 voce dum terret, viduus pharetra
 risit Apollo.

15 quin et Atridas duce te superbos
 Ilio dives Priamus relicto
 Thessalosque ignes et iniqua Troiae
 castra fefellit.

20 tu pias laetis animas reponis
 sedibus virgaque levem coerces
 aurea turbam, superis deorum
 gratus et imis.

XI.

(O budoucnosti nemudruj.)

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
 finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
 temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati!
 seu plures hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
 5 quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
 Tyrrhenum: sapias, vina liques et spatio brevi
 spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
 aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

XII.

(Chvalozpěv na Augusta.)

Quem virum aut heroa lyra vel acri
 tibia sumis celebrare, Clio?
 quem deum? cuius recinet iocosa
 nomen imago
 5 aut in umbrosis Heliconis oris
 aut super Pindo gelidove in Haemo?
 unde vocalem temere insecutae
 Orphea silvae,

arte materna rapidos morantem
 fluminum lapsus celeresque ventos, 10
 blandum et auritas fidibus canoris
 ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
 laudibus, qui res hominum ac deorum,
 qui mare et terras variisque mundum 15
 temperat horis?

unde nil maius generatur ipso,
 nec viget quicquam simile aut secundum;
 proximos illi tamen occupavit
 Pallas honores, 20

proeliis audax. neque te silebo,
 Liber, et saevis inimica virgo
 beluis, nec te, metuende certa
 Phoebe sagitta.]

dicam et Alciden puerosque Ladae, 25
 hunc equis, illum superare pugnis
 nobilem; quorum simul alba nautis
 stella refulsit,

defluit, saxis agitatus umor,
 concidunt venti fugiuntque nubes, 30
 et minax, quod sic voluere, ponto
 unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
 Pompili regnum memorem, an superbos
 Tarquini fasces, dubito, an Catonis 35
 nobile letum.

Regulum et Scauros animaeque magnae
 prodigum Paulum superante Poeno
 gratus insigni referam Camena
 Fabriciumque. 40

hunc et incomptis Curium capillis
 utilem bello tulit et Camillum
 saeva paupertas et avitus apto
 cum lare fundus.

45 crescit occulto velut arbor aevo
 fama Marcelli; micat inter omnes
 Iulium sidus velut inter ignes
 luna minores.

50 gentis humanae pater atque custos,
 orte Saturno, tibi cura magni
 Caesaris fatis data: tu secundo
 Caesare regnes.

55 ille seu Parthos Latio imminentes
 egerit iusto domitos triumpho,
 sive subiectos Orientis orae
 Seras et Indos,

60 te minor latum reget aequus orbem;
 tu gravi curru quaties Olympum,
 tu parum castis inimica mittes
 fulmina lucis.

XIV.

(Loď, obraz římského státu.)

O navis, referent in mare te novi
 fluctus! o quid agis? fortiter occupa
 portum! nonne vides, ut
 nudum remigio latus

5 et malus celeri saucius Africo
 antemnaeque gemant, ac sine funibus
 vix durare carinae
 possint imperiosius

aequor? non tibi sunt integra lintea,
 non di, quos iterum pressa voces malo.
 quamvis Pontica pinus,
 silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile,
 nil pictis timidus navita puppibus
 fidit. tu, nisi ventis
 debes ludibrium, cave.

nuper sollicitum quae mihi taedium,
 nunc desiderium curaque non levis,
 interfusa nitentes
 vites aequora Cycladas.

XV.

(Věštba Nereova.)

Pastor cum traheret per freta navibus
 Idaeis Helenen perfidus hospitam,
 ingrato celeres obruit otio
 ventos, ut caneret fera.

Nereus fata: 'mala ducis avi domum,
 quam multo repetet Graecia milite,
 coniurata tuas rumpere nuptias
 et regnum Priami vetus.

ehcu, quantus equis, quantus adest viris
 sudor! quanta moves funera Dardanae
 genti! iam galeam Pallas et aegida
 currusque et rabiem parat.

neququam Veneris praesidio ferox
 pectus caesariem grataque feminis
 imbelli cithara carmina divides,
 neququam thalamo graves

hastas et calami spicula Cnosii
 vitabis strepitumque et celerem sequi
 Aiacem: tamen, heu, serus adulteros
 20 crines pulvere collines.

non Laërtiaden, exitium tuae
 gentis, non Pylum Nestora respicis?
 urgent impavidi te Salaminus
 Teucer, te Sthenelus sciens

25 pugnae, sive opus est imperitare equis,
 non auriga piger. Merionen quoque
 nosces. ecce furit te reperire atrox
 Tydides, melior patre:

30 quem tu, cervus uti vallis in altera
 visum parte lupum graminis immemor,
 sublimi fugies mollis anhelitu,
 non hoc pollicitus tuae.

iracunda diem proferet Ilio
 matronisque Phrygum classis Achillei:
 35 post certas hiemes uret Achaicus
 ignis Pergameas domos'.

XVII.

(Pozvání v básnikovo zátíši.)

Velox amoenum saepe Lucretilem
 mutat Lycaeo Faunus et igneam
 defendit aestatem capellis
 usque meis pluviosque ventos.

5 impune tutum per nemus arbutos
 quaerunt latentes et thyma deviae
 olentis uxores mariti,
 nec virides metuunt colubras

nec Martiales haediliae lupos,
 utcumque dulci, Tyndari, fistula
 valles et Usticae cubantis
 levia personuere saxa. 10

di me tuentur, dis pietas mea
 et Musa cordi est. hinc tibi copia
 manabit ad plenum benigno
 ruris honorum opulenta cornu. 15

hic in reducta valle Caniculae
 vitabis aestus et fide Teia
 dices laborantes in uno
 Penelopen vitreamque Circen. 20

hic innocentis pocula Lesbii
 duces sub umbra, nec Semeleius
 cum Marte confundet Thyoneus
 proelia, nec metues protervum
 suspecta Cyrum, ne male dispari
 incontinentes iniciat manus
 et scindat haerentem coronam
 crinibus immeritamque vestem. 25

XVIII.

(Piseñ o viné.)

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
 circa mite solum Tiburis et moenia Catili:
 siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat? 5
 quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

10 debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
 cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
 discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
 invitum quatiā, nec variis obsita frondibus
 sub divum rapiam. saeva tene cum Berecynthio
 15 cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui
 et tollens vacuum plus nimio gloria verticem
 arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

XX.

(Skrovné pohoštění.)

Vile potabis modicis Sabinum
 cantharis, Graeca quod ego ipse testa
 conditum levi, datus in theatro
 cum tibi plausus,
 5 care Maecenas eques, ut paterni
 fluminis ripae, simul et iocosa
 redderet laudes tibi Vaticani
 montis imago.
 Caecubum et prelo domitam Caleno
 10 tu bibes uvam: mea nec Falernae
 temperant vites neque Formiani
 pocula colles.

XXII.

(Srdce čisté všude bezpečno.)

Integer vitae scelerisque purus
 non eget Mauris iaculis neque arcu
 nec venenatis gravida sagittis,
 Fusce, pharetra,

sive per Syrtes iter aestuosas, 5
 sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quae loca fabulosus
 lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina, 10
 dum meam canto Lalagen et ultra
 terminum curis vagor expeditis,
 fugit inermem,

quale portentum neque militaris 15
 Daunias latis alit aesculetis,
 nec Iubae tellus generat, leonum
 arida nutrix.

pone me, pigris ubi nulla campis
 arbor aestiva recreatur aura,
 quod latus mundi nebulae malusque
 Iuppiter urget; 20

pone sub curru nimium propinqui
 solis, in terra domibus negata:
 dulce ridentem Lalagen amabo,
 dulce loquentem.

XXIV.

(Žalozpěv na Quintilia Vara.)

Quis desiderio sit pudor aut modus
 tam cari capitis? praecipe lugubres
 cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 vocem cum cithara dedit.

ergo Quintilium perpetuus sopor 5
 urget? cui Pudor et Iustitiae soror,
 incorrupta Fides, nudaque Veritas
 quando ullum inveniet parem?

10 multis ille bonis flebilis occidit,
 nulli flebilior quam tibi, Vergili.
 tu frustra pius, heu, non ita creditum
 poscis Quintilium deos.
 15 quid? si Threicio blandius Orpheo
 auditam moderere arboribus fidem,
 num vanae redeat sanguis imagini,
 quam virga semel horrida,
 non lenis precibus fata recludere,
 nigro compulerit Mercurius gregi?
 20 durum: sed levius fit patientia,
 quidquid corrigere est nefas.

XXVI.

(Ovĕnĕi, Muso, mého Lamia.)

Musis amicus tristitiam et metus
 tradam protervis in mare Creticum
 portare ventis, quis sub Arcto
 rex gelidae metuatur orae,
 5 quid Tiridaten terreat, unice
 securus. o quae fontibus integris
 gaudes, apricos necte flores,
 necte meo Lamiae coronam,
 Pimplei dulcis. nil sine te mei
 10 prosunt honores: hunc fidibus novis,
 hunc Lesbio sacrare plectro
 teque tuasque decet sorores.

XXVIII.

(U mohyly Archytoy.)

Te maris et terrae numeroque carentis harenae
 mensorem cohibent, Archyta,
 pulveris exigui prope litus parva Matinum
 munera, nec quicquam tibi prodest
 aërias temptasse domos animoque rotundum
 percurrisse polum morituro. 5
 occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Tithonusque remotus in auras
 et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco 10
 demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
 tempora testatus nihil ultra
 nervos atque cutem morti concesserat atrae,
 iudice te non sordidus auctor
 naturae verique. sed omnes una manet nox 15
 et calcanda semel via leti.
 dant alios Furiae torvo spectacula Marti;
 exitio est avidum mare nautis;
 mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
 saeva caput Proserpina fugit. 20
 me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 at tu, nauta, vagae ne parce malignus harenae
 ossibus et capiti inhumato
 particulam dare: sic, quodcumque minabitur Euris 25
 fluctibus Hesperiiis, Venusinae
 plectantur silvae te sospite, multaque merces,
 unde potest, tibi defluat aequo

ab Iove Neptunoque, sacri custode Tarenti.
 30 neglegis immeritis nocituram
 postmodo te natis fraudem committere? fors et
 debita iura vicesque superbae
 te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
 teque piacula nulla resolvent.
 35 quamquam festinas, non est mora longa; licebit
 iniecto ter pulvere curras.

XXIX.

(Bojechtivý filosof.)

Icci, beatis nunc Arabum invides
 gazis et acrem militiam paras
 non ante devictis Sabaeae
 regibus horribilique Medo
 5 nectis catenas? quae tibi virginum
 sponso necato barbara serviet?
 puer quis ex aula capillis
 ad cyathum statuatur unctis,
 doctus sagittas tendere Sericas
 10 arcu paterno? quis neget arduis
 pronos relabi posse rivos
 montibus et Tiberim reverti,
 cum tu coemptos undique nobilis
 libros Panaeti, Socraticam et domum
 15 mutare loricis Hiberis,
 pollicitus meliora, tendis?

XXXI.

(Pěvcovo přání.)

Quid dedicatum poscit Apollinem
 vates? quid orat de patera novum
 fundens liquorem? non opimæ
 Sardiniae segetes feraces,
 non aestuosae grata Calabriae 5
 armenta, non aurum aut ebur Indicum,
 non rura, quae Liris quieta
 mordet aqua taciturnus amnis.
 premant Calenam falce, quibus dedit
 Fortuna, vitem, dives ut aureis 10
 mercator exsiccet culullis
 vina Syra reparata merce,
 dis carus ipsis, quippe ter et quater
 anno revisens aequor Atlanticum
 impune: me pascunt olivæ, 15
 me cichorea levesque malvæ.
 frui paratis et valido mihi,
 Latœ, dones et, precor, integra
 cum mente nec turpem senectam
 degere nec cithara carentem. 20

XXXII.

(Na lyru.)

Poscimur. si quid vacui sub umbra
 lusimus tecum, quod et hunc in annum
 vivat et plures, age dic Latinum,
 barbite, carmen,

5 Lesbio primum modulate civi,
 qui, ferox bello, tamen inter arma,
 sive iactatam religarat udo
 litore navem,

10 Liberum et Musas Veneremque et illi
 semper haerentem puerum canebat
 et Lycum nigris oculis nigroque
 crine decorum.

15 o decus Phoebi et dapibus supremi
 grata testudo Iovis, o laborum
 dulce lenimen, mihi cumque salve
 rite vocanti.

XXXIV.

(Básník na víru obráčený.)

 Parcus deorum cultor et infrequens,
 insanientis dum sapientiae
 consultus erro, nunc retrorsum
 vela dare atque iterare cursus
 5 cogor relictos; namque Diespiter,
 igni corusco nubila dividens
 plerumque, per purum tonantes
 egit equos volucremque currum,
 10 quo bruta tellus et vaga flumina,
 quo Styx et invisi horrida Taenari
 sedes Atlanteusque finis
 concutitur. valet ima summis
 mutare et insignem attenuat deus,
 obscura promens: hinc apicem rapax
 15 Fortuna cum stridore acuto
 sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV.

(Na Štěstěnu v Antiu.)

O diva, gratum quae regis Antium,
 praesens vel imo tollere de gradu
 mortale corpus vel superbos
 vertere funeribus triumphos:
 te pauper ambit sollicita prece
 ruris colonus, te dominam aequoris,
 quicumque Bithyna lacessit
 Carpathium pelagus carina;
 te Dacus asper, te profugi Scythae
 urbesque gentesque et Latium ferox
 regumque matres barbarorum et
 purpurei metuunt tyranni,
 iniurioso ne pede proruas
 stantem columnam, neu populus frequens
 ad arma cessantes, ad arma
 concitet imperiumque frangat.
 te semper anteit saeva Necessitas,
 clavos trabales et cuneos manu
 gestans aëna, nec severus
 uncus abest liquidumque plumbum;
 te Spes et albo rara Fides colit
 velata panno, nec comitem abnegat,
 utcumque mutata potentes
 veste domos inimica linquis.
 at volgus infidum et meretrix retro
 periura cedit, diffugiunt cadis
 cum faece siccatis amici,
 ferre iugum pariter dolosi.

30 serves iturum Caesarem in ultimos
 orbis Britannos et iuvenum recens
 examen Eois timendum
 partibus Oceanoque rubro.
 eheu, cicatricum et sceleris pudet
 fratrumque. quid nos dura refugimus
 35 aetas? quid intactum nefasti
 liquimus? unde manum iuventus
 metu deorum continuit? quibus
 pepercit aris? o utinam nova
 incude diffingas retusum in
 40 Massagetis Arabasque ferrum.

XXXVII.

(Kleopatra.)

Nunc est bibendum, nunc pede libero
 pulsanda tellus; nunc Saliaribus
 ornare pulvinar deorum
 tempus erat dapibus, sodales.
 5 antehac nefas depromere Caecubum
 cellis avitis, dum Capitolio
 regina dementes ruinas,
 funus et imperio parabat
 contaminato cum grege turpium
 10 morbo virorum, quidlibet impotens
 sperare fortunaque dulci
 ebria. sed minuit furorem
 vix una sospes navis ab ignibus,
 mentemque lymphatam Mareotico
 15 redegit in veros timores
 Caesar, ab Italia volantem

- remis adurgens, accipiter velut
molles columbas aut leporem citus
venator in campis nivalis
Haemoniae, daret ut catenis 20
- fatale monstrum. quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ensem, nec latentes
classe cita reparavit oras ;
- ausa et iacentem visere regiam 25
vultu sereno, fortis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore combiberet venenum,
- deliberata morte ferocior,
saevis Liburnis scilicet invidens 30
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.
-

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

I.

(Asiniu Pollionovi.)

Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravesque
principum amicitias et arma

5 nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignes
suppositos cineri doloso.

10 paulum severae Musa tragoediae
desit theatri: mox, ubi publicas
res ordinariis, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

15 insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae,
cui laurus aeternos honores
Delmatico peperit triumpho.

20 iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis aures, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugaces
terret equos equitumque voltus.

audire magnos iam videor duces
 non indecoro pulvere sordidos,
 et cuncta terrarum subacta
 praeter atrocem animum Catonis.

Iuno et deorum quisquis amicior 25
 Afris inulta cesserat impotens
 tellure, victorum nepotes
 rettulit inferias Iugurthae.

quis non Latino sanguine pinguior 30
 campus sepulcris impia proelia
 testatur auditumque Medis
 Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurges aut quae flumina lugubris
 ignara belli? quod mare Dauniae
 non decoloravere caedes? 35
 quae caret ora cruore nostro?

sed ne relictis, Musa procax, iocis
 Caeae retractes munera neniae,
 mecum Dionaeo sub antro
 quaere modos levioere plectro. 40

II.

(Bohatství samo nečiní šťastným.)

Nullus argento color est avaris
 abdito terris, inimice laminae
 Crispe Sallusti, nisi temperato
 splendeat usu.

vivet extento Proculius aevo, 5
 notus in fratres animi paterni;
 illum ager penna metuente solvi
 Fama superstes.

10 latius regnes avidum domando
 spiritum, quam si Libyam remotis
 Gadibus iungas et uterque Poenus
 serviat uni.

 crescit indulgens sibi dirus hydrops,
 nec sitim pellit, nisi causa morbi
 15 fugerit venis et aquosus albo
 corpore languor.

 redditum Cyri solio Phrahaten
 dissidens plebi numero beatorum
 eximit virtus populumque falsis
 20 dedocet uti

 vocibus, regnum et diadema tutum
 deferens uni propriamque laurum,
 quisquis ingentes oculo irretorto
 spectat acervos.

III.

(Užívej moudře života.)

 Aequam memento rebus in arduis
 servare mentem, non secus in bonis
 ab insolenti temperatam
 laetitia, moriture Delli,

5 seu maestus omni tempore vixeris,
 seu te in remoto gramine per dies
 festos reclinatum bearis
 interiore nota Falerni.

 quo pinus ingens albaque populus
 10 umbram hospitem consociare amant
 ramis? quid obliquo laborat
 lympha fugax trepidare rivo?

huc vina et unguenta et nimium breves
 flores amoenae ferre iube rosae,
 dum res et aetas et sororum 15
 fila trium patiuntur atra.

cedes coemptis saltibus et domo
 villaque, flavus quam Tiberis lavit,
 cedes et exstructis in altum
 divitiis potietur heres. 20

divesne prisco natus ab Inacho,
 nil interest, an pauper et infima
 de gente sub divo moreris,
 victima nil miserantis Orci.

omnes eodem cogimur, omnium 25
 versatur urna serius ocius
 sors exitura et nos in aeternum
 exsilium impositura cumbae.

VI.

(Touha po tichém ústraní.)

Septimi, Gades aditure mecum et
 Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
 barbaras Syrtes, ubi Maura semper
 aestuat unda:

Tibur Argeo positum colono 5
 sit meae sedes utinam senectae,
 sit modus lasso maris et viarum
 militiaeque.

unde si Parcae prohibent iniquae,
 dulce pellitis ovibus Galaesi 10
 flumen et regnata petam Laconi
 rura Phalantho.

ille terrarum mihi praeter omnes
 angulus ridet, ubi non Hymetto
 15 mella decedunt viridique certat
 baca Venafro,
 ver ubi longum tepidasque praebet
 Iuppiter brumas, et amicus Aulon
 fertili Baccho minimum Falernis
 20 invidet uvis.
 ille te mecum locus et beatae
 postulant arces; ibi tu calentem
 debita sparges lacrima favillam
 vatis amici.

VII.

(Radostné shledání.)

O saepe mecum tempus in ultimum
 deducte Bruto militiae duce,
 quis te redonavit Quiritem
 dis patriis Italoque caelo,
 5 Pompei, meorum prime sodalium,
 cum quo morantem saepe diem mero
 fregi coronatus nitentes
 malobathro Syrio capillos?
 tecum Philippos et celerem fugam
 10 sensi, relicta non bene parmula,
 cum fracta virtus et minaces
 turpe solum tetigere mento.
 sed me per hostes Mercurius celer
 denso paventem sustulit aëre:
 15 te rursus in bellum resorbens
 unda fretis tulit aestuosis.

ergo obligatam redde Iovi dapem,
 longaque fessum militia latus
 depone sub lauru mea, nec
 parce cadis tibi destinatis. 20

oblivioso levia Massico
 ciboria exple, funde capacibus
 unguenta de conchis. quis udo
 deproperare apio coronas

curatve myrto? quem Venus arbitrum 25
 dicet bibendi? non ego sanius
 bacchabor Edonis: recepto
 dulce mihi furere est amico.

IX.

(Zanech jž lkáni.)

Non semper imbres nubibus hispidos
 manant in agros, aut mare Caspium
 vexant inaequales procellae
 usque, nec Armeniis in oris,

amice Valgi, stat glacies iners 5
 menses per omnes, aut Aquilonibus
 querceta Gargani laborant
 et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
 Mysten adeptum, nec tibi Vespero 10
 surgente decedunt amores
 nec rapidum fugiente solem.

at non ter aevo functus amabilem
 ploravit omnes Antilochum senex
 annos, nec impubem parentes 15
 Troilon aut Phrygiae sorores

flevere semper. desine mollium
 tandem querellarum, et potius nova
 cantemus Augusti tropaea
 20 Caesaris et rigidum Niphaten,
 Medumque flumen gentibus additum
 victis minores volvere vertices,
 intraque praescriptum Gelonos
 exiguis equitare campis.

X.

(Střední cesta nejlepší.)

Rectius vives, Licini, neque altum
 semper urgendo neque, dum procellas
 cautus horrescis, nimium premendo
 litus iniquum.

5 auream quisquis mediocritatem
 diligit, tutus caret obsoleti
 sordibus tecti, caret invidenda
 sobrius aula.

10 saepius ventis agitur ingens
 pinus et celsae graviore casu
 decidunt turres feriuntque summos
 fulgura montes.

15 sperat infestis, metuit secundis
 alteram sortem bene praeparatum
 pectus. informes hiemes reducit
 Iuppiter, idem

20 summovet. non, si male nunc, et olim
 sic erit: quondam cithara tacentem
 suscitatur Musam, neque semper arcum
 tendit Apollo.

rebus angustis animosus atque
 fortis appare: sapienter idem
 contrahes vento nimium secundo
 turgida vela.

XIII.

(Na strom neblahý.)

Ille et nefasto te posuit die,
 quicumque primum, et sacrilega manu
 produxit, arbor, in nepotum
 perniciem opprobriumque pagi;
 illum et parentis crediderim sui 5
 fregisse cervicem et penetralia
 sparsisse nocturno cruore
 hospitis; ille venena Colcha
 et, quidquid usquam concipitur nefas,
 tractavit, agro qui statuit meo 10
 te triste lignum, te caducum
 in domini caput immerentis.
 quid quisque vitet, numquam homini satis
 cautum est in horas. navita Bosporum
 Poenus perhorrescit, neque ultra 15
 caeca timet aliunde fata,
 miles sagittas et celerem fugam
 Parthi, catenas Parthus et Italum
 robur; sed improvisa leti
 vis rapuit rapietque gentes. 20
 quam paene furvae regna Proserpinae
 et iudicantem vidimus Aeacum
 sedesque discretas piorum et
 Aeoliis fidibus querentem

- 25 Sappho puellis de popularibus,
 et te sonantem plenius aureo,
 Alcaee, plectro dura navis,
 dura fugae mala, dura belli.
- utrumque sacro digna silentio
 30 mirantur umbrae dicere: sed magis
 pugnas et exactos tyrannos
 densum umeris bibit aure volgus.
- quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 demittit atras belua centiceps
 35 aures et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues?
- quin et Prometheus et Pelopis parens
 dulci laborem decipitur sono,
 nec curat Orion leones
 40 aut timidos agitare lyncas.

XIV.

(Všem jest umřiti.)

- Eheu fugaces, Postume, Postume,
 labuntur anni, nec pietas moram
 rugis et instanti senectae
 afferet indomitaque morti;
- 5 non, si trecenis, quotquot eunt dies,
 amice, places illacrimabilem
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi
- compescit unda, scilicet omnibus,
 10 quicumque terrae munere vescimur,
 enaviganda, sive reges
 sive inopes erimus coloni.

frustra cruento Marte carebimus
 fractisque rauci fluctibus Hadriae,
 frustra per autumnos nocentem
 corporibus metuemus Austrum. 15

visendus ater flumine languido
 Cocytos errans et Danaï genus
 infame damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20

linquenda tellus et domus et placens
 uxor, neque harum, quas colis, arborum
 te praeter invisas cupressos
 ulla brevem dominum sequetur.

absumet heres Caecuba dignior 25
 servata centum clavibus et mero
 tinget pavementum superbo,
 pontificum potiore cenis.

XV.

(Nyní a jindy.)

Iam pauca aratro iugera regiae
 moles relinquent, undique latius
 extenta visentur Lucrino
 stagna lacu platanusque caelebs

evincet ulmos. tum violaria et 5
 myrtus et omnis copia narium
 spargent olivetis odorem
 fertilibus domino priori,

tum spissa ramis laurea fervidos
 excludet ictus. non ita Romuli 10
 praescriptum et intonsi Catonis
 auspiciis veterumque norma.

15 privatus illis census erat brevis,
 commune magnum: nulla decempedis
 metata privatis opacam
 porticus excipiebat Arcton,
 nec fortuitum spernere caespitem
 leges sinebant, oppida publico
 20 sumptu iubentes et deorum
 templa novo decorare saxo.

XVI.

(V spokojenosti pravý klid.)

Otium divos rogat in patenti
 prensus Aegaeo, simul atra nubes
 condidit lunam, neque certa fulgent
 sidera nautis,
 5 otium bello furiosa Thrace,
 otium Medi pharetra decori,
 Gropshe, non gemmis neque purpura ve-
 nale neque auro.
 non enim gazae neque consularis
 10 summovet lictor miseros tumultus
 mentis et curas laqueata circum
 tecta volantes.
 vivitur parvo bene, cui paternum
 splendet in mensa tenui salinum,
 15 nec leves somnos timor aut cupido
 sordidus aufert.
 quid brevi fortes iaculamur aevo
 multa? quid terras alio calentes
 sole mutamus? patriae quis exsul
 20 se quoque fugit?

scandit aeratas vitiosa naves
 cura, nec turmas equitum relinquit,
 ocior cervis et agente nimbos
 ocior Euro.

laetus in praesens animus, quod ultra est, 25
 oderit curare et amara lento
 temperet risu: nihil est ab omni
 parte beatum.

abstulit clarum cita mors Achillem,
 longa Tithonum minuit senectus, 30
 et mihi forsán, tibi quod negarit,
 porriget hora.

te greges centum Siculaeque circum
 mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
 apta quadrigis equa, te bis Afro 35
 murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
 spiritum Graiae tenuem Camenae
 Parca non mendax dedit et malignum
 spernere volgus. 40

XVII.

(Věren až do smrti.)

Cur me querellis exanimas tuis?
 nec dis amicum est nec mihi te prius
 obire, Maecenas, mearum
 grande decus columenque rerum.

a, te meae si partem animae rapit 5
 maturior vis, quid moror altera,
 nec carus aequae nec superstes
 integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
 dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
 utcumque praecedes, supremum
 carpere iter comites parati.

me nec Chimaerae spiritus igneae,
 nec, si resurgat, centimanus Gyas
 divellet umquam: sic potenti
 Iustitiae placitumque Parcis.

seu Libra seu me Scorpios aspicit
 formidolosus pars violentior
 natalis horae, seu tyrannus
 Hesperiae Capricornus undae,

utrumque nostrum incredibili modo
 consentit astrum. te Iovis impio
 tutela Saturno refulgens
 eripuit volucrisque fati

tardavit alas, cum populus frequens
 laetum theatri ter crepuit sonum:
 me truncus illapsus cerebro
 sustulerat, nisi Faunus ictum

dextra levasset, Mercurialium
 custos virorum. reddere victimas
 aedemque votivam memento:
 nos humilem feriemus agnam.

XVIII.

(Spokoženost málem.)

Non ébur neque aureum
 mea renidet in domo lacunar,
 non trabes Hymettiae
 premunt columnas ultima recisas

Africa, neque Attali	5
ignotus heres regiam occupavi,	
nec Laconicas mihi	
trahunt honestae purpuras clientae.	
at fides et ingeni	
benigna vena est, pauperemque dives	10
me petit; nihil supra	
deos laccio, nec potentem amicum	
largiora flagito,	
satis beatus unicus Sabinis.	
truditur dies die	15
novaeque pergunt interire lunae:	
tu secanda marmora	
locas sub ipsum funus et sepulcri	
immemor struis domos,	
marisque Bais obstrepentis urges	20
summovere litora,	
parum locuples continente ripa,	
quid quod usque proximos	
revellis agri terminos et ultra	
limites clientium	25
salis avarus? pellitur paternos	
in sinu ferens deos	
et uxor et vir sordidosque natos.	
nulla certior tamen	
rapacis Orci fine destinata.	30
aula divitem manet	
erum. quid ultra tendis? aequa tellus	
pauperi recluditur	
regumque pueris, nec satellites Orci	
callidum Promethea	35
revexit auro captus. hic superbum	

Tantalum atque Tantali
 genus coerces, hic levare functum
 pauperem laboribus
 vocatus atque non vocatus audit.

XIX.

(Hymna na Bakcha.)

Bacchum in remotis carmina rupibus
 vidi docentem, credite posteris,
 Nymphasque discentes et aures
 capripedum Satyrorum acutas.

euhoe, recenti mens trepidat metu
 plenoque Bacchi pectore turbidum
 laetatur: euhoe, parce Liber,
 parce gravi metuende thyrsos!

fas pervicaces est mihi Thyiadas
 vinique fontem, lactis et uberes
 cantare rivos atque truncis
 lapsa cavis iterare mella;

fas et beatæ coniugis additum
 stellis honorem tectaque Penthei
 disiecta non leni ruina,
 Thracis et exitium Lycurgi.

tu flectis amnes, tu mare barbarum,
 tu separatis uvidus in iugis
 nodo coerces viperino
 Bistonidum sine fraude crines.

tu, cum parentis regna per arduum
 cohors Gigantum scanderet impia,
 Rhoetum retorsisti leonis
 unguibus horribilique mala,

quamquam, choreis aptior et iocis
 ludoque dictus, non sat idoneus
 pugnae ferebaris; sed idem
 pacis eras mediusque belli. 25

te vidit insons Cerberus aureo
 cornu decorum, leniter atterens
 caudam, et recedentis trilingui
 ore pedes tetigitque crura. 30

XX.

(Epilog. Básnikova nesmrtelnost.)

Non usitata nec tenui ferar
 penna biformis per liquidum aethera
 vates, neque in terris morabor
 longius, invidiaque maior
 urbes relinquam. non ego, pauperum
 sanguis parentum, non ego, quem vocas,
 dilecte Maecenas, obibo,
 nec Stygia cohibebor unda. 5

iam iam residunt cruribus asperae
 pelles et album mutor in alitem
 superne nascunturque leves
 per digitos umerosque plumae. 10

iam Daedaleo notior Icaro
 visam gementis litora Bospori
 Syrtesque Gaetulas canorus
 ales Hyperboreosque campos. 15

me Colchus et, qui dissimulat metum
 Marsae cohortis, Dacus et ultimi
 noscent Geloni, me peritus
 discet Hiber Rhodanique poter. 20

absint inani funere neniae
 luctusque turpes et querimoniae:
 compesce clamorem ac sepulcri
 mitte supervacuos honores.

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

I.

(Chvála zdrželivosti.)

Odi profanum vulgus et arceo.
 favete linguis: carmina non prius
 audita Musarum sacerdos
 virginibus puerisque canto.

5 regum timendorum in proprios greges,
 reges in ipsos imperium est Iovis.
 clari Giganteo triumpho,
 euncta supercilio moventis.

10 est ut viro vir latius ordinet
 arbusta sulcis, hic generosior
 descendat in campum petitor.
 moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
 sit maior: aequa lege Necessitas
 15 sortitur insignes et imos,
 omne capax movet urna nomen.

dstrictus ensis cui super impia
 cervice pendet, non Siculae dapes
 dulcem elaborabunt saporem,
 non avium citharaeque cantus 20
 somnum reducent: somnus agrestium
 lenis virorum non humiles domos
 fastidit umbrosamque ripam,
 non Zephyris agitata Tempe.
 desiderantem, quod satis est, neque 25
 tumultuosum sollicitat mare
 nec saevus Arcturi cadentis
 impetus aut orientis Haedi,
 non verberatae grandine vineae
 fundusque mendax, arbore nunc aquas 30
 culpante, nunc torrentia agros
 sidera, nunc hiemes iniquas.
 contracta pisces aequora sentiunt
 iactis in altum molibus: huc frequens
 caementa demittit redemptor 35
 cum famulis dominusque terrae
 fastidiosus; sed Timor et Minae
 scandunt eodem, quo dominus, neque
 decedit aerata triremi et
 post equitem sedet atra Cura. 40
 quodsi dolentem nec Phrygius lapis
 nec purpurarum sidere clarior
 delenit usus nec Falerna
 vitis Achaemeniumque costum:
 cur invidendis postibus et novo 45
 sublime ritu moliar atrium?
 cur valle permutem Sabina
 divitias operosiores?

II.

(Ctnosti pravého Římana.)

Angustam amice pauperiem pati
 robustus acri militia puer
 condiscat et Parthos feroces
 vexet eques metuendus hasta

5 vitamque sub divo et trepidis agat
 in rebus. illum ex moenibus hosticis
 matrona bellantis tyranni
 prospiciens et adulta virgo

10 suspiret: 'eheu, ne rudis agminum
 sponsus laecessat regius asperum
 tactu leonem, quem cruenta
 per medias rapit ira caedes'.

15 dulce et decorum est pro patria mori:
 mors et fugacem persequitur virum,
 nec parcit imbellis iuventae
 poplitibus timidove tergo.

20 virtus, repulsae nescia sordidae,
 intaminatis fulget honoribus,
 nec sumit aut ponit secures
 arbitrio popularis aerae.

virtus, recludens immeritis mori
 caelum, negata temptat iter via
 coetusque volgares et udam
 spernit humum fugiente penna.

25 est et fideli tuta silentio
 merces: vetabo, qui Cereris sacrum
 volgarit arcanae, sub isdem
 sit trabibus fragilemque mecum

solvat phaselon. saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum; 30
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudo.

III.

(Základy římské světovlády.)

Iustum et tenacem propositi virum
non civium ardor prava iubentium,
non voltus instantis tyranni
mente quatit solida neque Auster,

dux inquieti turbidus Hadriae, 5
nec fulminantis magna manus Iovis:
si fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinae.

hac arte Pollux et vagus Hercules
ennisus arces attigit igneas, 10
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar;

hac te merentem, Bacche pater, tuae
vexere tigres indocili iugum
collo trahentes; hac Quirinus 15
Martis equis Acheronta fugit,

gratum elocuta consiliantibus
Iunone divis: 'Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
et mulier peregrina vertit 20

in pulverem, ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon, mihi
castaeque damnatum Minervae
cum populo et duce fraudulento.

- 25 iam nec Lacaenae splendet adulterae
famosus hospes, nec Priami domus
periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit,
nostrisque ductum seditionibus
30 bellum resedit. protinus et graves
iras et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo; illum ego lucidas
inire sedes, discere nectaris
35 sucos et ascribi quietis
ordinibus patiar deorum.
dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
in parte regnanto beati;
40 dum Priami Paridisque busto
insultet armentum et catulos ferae
celent inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis,
45 horrenda late nomen in ultimas
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arva Nilus,
aurum irrepertum et sic melius situm,
50 cum terra celat, spernere fortior
quam cogere humanos in usus,
omne sacrum rapiente dextra,
quicumque mundo terminus obstitit,
hunc tanget armis, visere gestiens,
55 qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosis fata Quiritibus
 hac lege dico, ne nimium pii
 rebusque fidentes avitae
 tecta velint reparare Troiae. 60

Troiae renascens alite lugubri
 fortuna tristi clade iterabitur,
 ducente victrices catervas
 coniuge me Iovis et sorore.

ter si resurgat murus aëneus 65
 auctore Phoebo, ter pereat meis
 excisus Argivis, ter uxor
 capta virum puerosque ploret'.

non hoc iocosae conveniet lyrae:
 quo, Musa, tendis? desine pervicax 70
 referre sermones deorum et
 magna modis tenuare parvis.

IV.

(Prízeň Mus.)

Descende caelo et dic age tibia
 reginā longum Calliope melos,
 seu voce nunc mavis acuta,
 seu fidibus citharaque Phoebi.

auditis, an me ludit amabilis 5
 insania? audire et videor pios
 errare per lucos, amoenae
 quos et aquae subeunt et aerae.

me fabulosae Volture in Apulo
 nutricis extra limina Pulliae 10
 ludo fatigatumque somno
 fronde nova puerum palumbes

15 texere, mirum quod foret omnibus,
quicumque celsae nidum Acherontiae
saltusque Bantinos et arvum
pingue tenent humilis Forenti,
ut tuto ab atris corpore viperis
dormirem et ursis, ut premerer sacra
20 lauroque collataque myrto,
non sine dis animosus infans.
vester, Camenae, vester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praenestē seu Tibur supinum
seu liquidae placere Baiae.
25 vestris amicū fontibus et choris
non me Philippis versa acies retro,
devota non exstinxit arbor,
nec Sicula Palinurus unda.
utcumque mecum vos eritis, libens
30 insanientem navita Bosporum
temptabo et urentes harenas
litoris Assyrii viator;
visam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum,
35 visam pharetratos Gelonos
et Scythicum inviolatus amnem.
vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes abdidit oppidis,
finire quaerentem labores
40 Pierio recreatis antro.
vos lenē consilium et datis et dato
gaudetis, almae. scimus, ut impios
Titanas immanemque turbam
fulmine sustulerit caduco,

- qui terram inertem, qui mare temperat 45
 ventosum et urbes regnaque tristia,
 divosque mortalesque turmas
 imperio regit unus aequo.
- magnum illa terrorem intulerat Iovi
 fidens iuventus horrida bracchiis, 50
 fratresque tendentes opaco
 Pelion imposuisse Olympo.
- sed quid Typhoeus et validus Mimas,
 aut quid minaci Porphyrion statu,
 quid Rhoetus evolsisque truncis 55
 Enceladus iaculator audax
 contra sonantem Palladis aegida
 possent ruentes? hinc avidus stetit
 Volcanus, hinc matrona Iuno et
 numquam umeris positurus arcum, 60
 qui rore puro Castaliae lavit
 crines solutos, qui Lyciae tenet
 dumeta natalemque silvam,
 Delius et Patareus Apollo.
- vis consili expers mole ruit sua: 65
 vim temperatam di quoque provehunt
 in maius; idem odere vires
 omne nefas animo moventes.
- testis mearum centimanus Gyas
 sententiarum, notus et integrae 70
 temptator Orion Dianae,
 virginea domitus sagitta.
- iniecta monstris Terra dolet suis,
 maeretque partus fulmine luridum
 missos ad Orcum; nec peredit 75
 impositam celer ignis Aetnen,

incontinentis nec Tityi iecur
 reliquit ales, nequitiae additus
 custos; amatorem trecentae
 80 Pirithoum cohibent catenae.

V.

(Regulus.)

Caelo tonantem credidimus Iovem
 regnare: praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 imperio gravibusque Persis.

5 milesne Crassi coniuge barbara
 turpis maritus vixit et hostium
 (pro curia inversique mores!)
 consenuit socerorum in armis,

10 sub rege Medo Marsus et Apulus,
 anciliorum et nominis et togae
 oblitus aeternaeque Vestae,
 incolumi Iove et urbe Roma?

15 hoc caverat mens provida Reguli
 dissentientis condicionibus
 foedis et exemplo trahenti
 perniciem veniens in aevum,

20 si non periret immiserabilis
 captiva pubes. 'signa ego Punicis
 affixa delubris et arma
 militibus sine caede' dixit

'derepta vidi; vidi ego civium
 retorta tergo brachia libero,
 portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.

auro repensus scilicet acrior 25
miles redibit. flagitio additis
damnum: neque amissos colores
lana refert medicata fuco,
nec vera virtus, cum semel excidit,
curat reponi deterioribus. 30
si pugnat extricata densis
cerva plagis, erit ille fortis,
qui perfidis se credidit hostibus,
et Marte Poenos proteret altero,
qui lora restrictis lacertis 35
sensit iners timuitque mortem.
hic, unde vitam sumeret, inscius,
pacem duello miscuit. o pudor!
o magna Carthago, probrosis
altior Italiae ruinis! 40
fertur pudicae coniugis osculum
parvosque natos ut capitis minor
ab se removisse et virilem
torvus humi posuisse voltum,
donec labantes consilio patres 45
firmaret auctor numquam alias dato,
interque maerentes amicos
egregius properaret exsul.
atqui sciebat, quae sibi barbarus
tortor pararet: non aliter tamen 50
dimovit obstantes propinquos
et populum reditus morantem,
quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret,
tendens Venafranos in agros 55
aut Lacedaemonium Tarentum.

VIII.

(Památný den.)

Martiis caelebs quid agam Kalendis,
 quid velint flores et acerra turis
 plena, miraris, positusque carbo in
 caespite vivo,

5 docte sermones utriusque linguae.
 voveram dulces epulas et album
 Libero caprum prope funeratus
 arboris ictu.

10 hic dies anno redeunte festus
 corticem astrictum pice demovebit
 amphorae fumum bibere institutae
 consule Tullo.

15 sume, Maecenas, cyathos amici
 sospitis centum et vigiles lucernas
 perfer in lucem; procul omnis esto
 clamor et ira.

20 mitte civiles super urbe curas:
 occidit Daci Cotisonis agmen,
 Medus infestus sibi luctuosis
 dissidet armis,

servit Hispanae vetus hostis orae
 Cantaber sera domitus catena,
 iam Scythae laxo meditantur arcu
 cedere campis.

25 neglegens, ne qua populus laboret,
 parce privatus nimium cavere et
 dona praesentis cape laetus horae:
 linque severa.

IX.

(Váda milencú.)

Donec gratus eram tibi,
 nec quisquam potior bracchia candidae
 cervici iuvenis dabat,
 Persarum vigui rege beatior.

'donec non alia magis 5
 arsisti, neque erat Lydia post Chloën,
 multi Lydia nominis
 Romana vigui clarior Ilia'.

me nunc Thraessa Chloë regit,
 dulces docta modos et citharae sciens, 10
 pro qua non metuam mori,
 si parcent animae fata superstiti.

'me torret face mutua
 Thurini Calais filius Ornyti,
 pro quo bis patiar mori, 15
 si parcent puero fata superstiti'.

quid si prisca redit Venus
 diductosque iugo cogit aëneo?
 si flava excutitur Chloë,
 reiectaque patet ianua Lydiae? 20

quamquam sidere pulchrior
 ille est, tu levior cortice et improbo
 iracundior Hadria:
 tecum viverè amem, tecum obeam libens'.

XIII.

(Na pramen Bandusii.)

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
 dulci digne mero non sine floribus,
 cras donaberis haedo,
 cui frons turgida cornibus

5 primis et venerem et proelia destinat.
 frustra: nam gelidos inficiet tibi
 rubro sanguine rivos
 lascivi suboles gregis.

10 te flagrantis atrox hora Caniculae
 nescit tangere, tu frigus amabile
 fessis vomere tauris
 praebes et pecori vago.

15 fies nobilium tu quoque fontium,
 me dicente cavis impositam ilicem
 saxis, unde loquaces
 lymphae desiliunt tuae.

XVI.

(Pravé bohatství.)

Inclusam Danaën turris aënea
 robustaeque fores et vigilum canum
 tristes excubiae munierant satis
 nocturnis ab adulteris,

5 si non Acrisium, virginis abditae
 custodem pavidum, Iuppiter et Venus
 risissent: fore enim tutum iter et patens
 converso in pretium deo.

aurum per medios ire satellites et perrumpere amat saxa potentius ictu fulmineo: concidit auguris	10
Argivi domus, ob lucrum demersa exitio; diffidit urbium portas vir Macedo et subruit aemulos reges muneribus; munera navium	15
saevos illaqueant duces. crescentem sequitur cura pecuniam maiorumque fames: iure perhorru late conspicuum tollere verticem,	20
Maecenas, equitum decus. quanto quisque sibi plura negaverit, ab dis plura feret: nil cupientium nudus castra peto et transfuga divitum	
partes linquere gestio, contemptae dominus splendidior rei,	25
quam si, quidquid arat impiger Apulus, occultare meis dicerer horreis, magnas inter opes inops. purae rivus aquae silvaque iugerum paucorum et segetis certa fides meae	30
fulgentem imperio fertilis Africae fallit sorte beatior. quamquam nec Calabriae mella ferunt apes, nec Laestrygonia Bacchus in amphora languescit mihi, nec pinguis Gallicis	35
crescunt vellera pascuis, importuna tamen pauperies abest, nec, si plura velim, tu dare deneges. contracto melius parva cupidine	
vectigalia porrigam,	40

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
 campis continuem. multa petentibus
 desunt multa: bene est, cui deus obtulit
 parca, quod satis est, manu.

XVIII.

(Na Fauna.)

Faune, Nympharum fugientum amator,
 per meos fines et aprica rura
 lenis incedas abeasque parvis
 aequus alumnis,

5 si tener pleno cadit haedus anno,
 larga nec desunt Veneris sodali
 vina craterae, vetus ara multo
 fumat odore.

10 ludit herboso pecus omne campo,
 cum tibi Nonae redeunt Decembres;
 festus in pratis vacat otioso
 cum bove pagus;

15 inter audaces lupus errat agnos,
 spargit agrestes tibi silva frondes,
 gaudet invisam pepulisse fossor
 ter pede terram.

XXI.

(Na čiši vina.)

O nata mecum consule Manlio,
 seu tu querellas sive geris iocos,
 seu rixam et insanos amores,
 seu facilem, pia testa, somnum,

quocumque lectum nomine Massicum
 servas, moveri digna bono die,
 descende, Corvino iubente
 promere languidiora vina.

non ille, quamquam Socraticis madet
 sermonibus, te negleget horridus: 10
 narratur et prisca Catonis
 saepe mero caluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
 plerumque duro; tu sapientium 15
 curas et arcanum iocoso
 consilium retegis Lyaeo;

tu spem reducis mentibus anxiis
 viresque et addis cornua pauperi,
 post te neque iratos trementi
 regum apices neque militum arma. 20

te Liber et, si laeta aderit, Venus
 segnesque nodum solvere Gratiae
 vivaeque producent lucernae,
 dum rediens fugat astra Phoebus.

XXIII.

(Obět upřimná bohům milá.)

Caelo supinas si tuleris manus
 nascente luna, rustica Phidyle,
 si ture placaris et horna
 fruge Lares avidaque porca,

nec pestilentem sentiet Africum 5
 fecunda vitis nec sterilem seges
 robiginem aut dulces alumni
 pomifero grave tempus anno.

nam, quae nivali pascitur Algido
 10 devota quercus inter et ilices
 aut crescit Albanis in herbis
 victima, pontificum secures
 cervice tinget: te nihil attinet
 temptare multa caede bidentium
 15 parvos coronantem marino
 rore deos fragilique myrto.
 immunis aram si tetigit manus,
 non sumptuosa blandior hostia
 mollivit aversos Penates
 20 farre pio et saliente mica.

XXIV.

(Přech s přepychem a rozmařilostí)

Intactis opulentior
 thesauris Arabum et divitis Indiae
 caementis licet occupes
 5 Tyrrenum omne tuis et mare Apulicum:
 si figit adamantinos
 summis verticibus dira Necessitas
 clavos, non animum metu,
 non mortis laqueis expedit caput.
 campestres melius Scythae,
 10 quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
 vivunt et rigidi Getae,
 immetata quibus iugera liberas
 fruges et Cererem ferunt,
 nec cultura placet longior annua,
 15 defunctumque laboribus
 aequali recreat sorte vicarius.

illic matre carentibus
 privignis mulier temperat innocens,
 nec dotata regit virum
 coniunx, nec nitido fedit adultero; 20
 dos est magna parentium
 virtus et metuens alterius viri
 certo foedere castitas,
 et peccare nefas, aut pretium est mori.
 o quisquis volet impias 25
 caedes et rabiem tollere civicam,
 si quaeret 'pater urbium'
 subscribi statuis, indomitam audeat
 refrenare licentiam,
 clarus post genitis, quatenus, heu nefas, 30
 virtutem incolumem odimus,
 sublatam ex oculis quaerimus, invidi.
 quid tristes querimoniae,
 si non supplicio culpa reciditur,
 quid leges sine moribus 35
 vanae proficiunt, si neque fervidis
 pars inclusa caloribus
 mundi nec Boreae finitimum latus
 durataeque solo nives
 mercatores abigunt, horrida callidi 40
 vincunt aequora navitae,
 magnum pauperies opprobrium iubet
 quidvis et facere et pati,
 virtutisque viam deserit arduae?
 vel nos in Capitolium, 45
 quo clamor vocat et turba faventium,
 vel nos in mare proximum
 gemmas et lapides, aurum et inutile,

summi materiem mali,
 50 mittamus, scelerum si bene paenitet.
 eradenda cupidinis
 pravi sunt elementa, et tenerae nimis
 mentes asperioribus
 formandae studiis. nescit equo rudis
 55 haerere ingenuus puer
 venarique timet, ludere doctior,
 seu Graeco iubeas trocho,
 seu malis vetita legibus alea,
 cum periura patris fides
 60 consortem socium fallat et hospites,
 indignoque pecuniam
 heredi properet. scilicet improbae
 crescunt divitiae: tamen
 curtae nescio quid semper abest rei.

XXV.

(Dithyramb.)

Quo me, Bacche, rapis tui
 plenum? quae nemora aut quos agor in specus
 velox mente nova? quibus
 antris egregii Caesaris audiar
 5 aeternum meditans decus
 stellis inserere et consilio Iovis?
 dicam insigne, recens, adhuc
 indictum ore alio. non secus in iugis
 exsommis stupet Euhias,
 10 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 lustratam Rhodopen, ut mihi devio

ripas et vacuum nemus
 mirari libet. o Naiadum potens
 Baccharumque valentium 15
 proceras manibus vertere fraxinos,
 nil parvum aut humili modo,
 nil mortale loquar. dulce periculum est,
 o Lenaee, sequi deum,
 cingentem viridi tempora pampino. 20

XXIX.

(Státník a básník.)

Tyrrhena regum progenies, tibi
 non ante verso lene merum cado
 cum flore, Maecenas, rosarum et
 pressa tuis balanus capillis
 iam dudum apud me est. eripe te morae, 5
 ne semper udum Tibur et Aefulae
 declive contempleris arvom et
 Telegoni iuga parricidae.
 fastidiosam desere copiam et
 molem propinquam nubibus arduis; 10
 omite mirari beatae
 fumum et opes strepitumque Romae.
 plerumque gratae divitibus vices,
 mundaeeque parvo sub lare pauperum
 cenae sine aulaeis et ostro 15
 sollicitam explicuere frontem.
 iam clarus occultum Andromedae pater
 ostendit ignem, iam Procyon furit
 et stella vesani Leonis,
 sole dies referente siccos; 20

iam pastor umbras cum grege languido
 rivumque fessus quaerit et horridi
 dumeta Silvani caretque
 ripa vagis taciturna ventis.

25 tu, civitatem quis deceat status,
 curas et urbi sollicitus times,
 quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discors.

30 prudens futuri temporis exitum
 caliginosa nocte premit deus
 ridetque, si mortalis ultra
 fas trepidat. quod adest, memento

componere aequus: cetera fluminis
 ritu feruntur, nunc medio alveo
 35 cum pace delabentis Etruscum
 in mare, nunc lapides adesos

stirpesque raptas et pecus et domos
 volventis una, non sine montium
 clamore vicinaeque silvae,
 40 cum fera diluvies quietos

irritat amnes. ille potens sui
 laetusque deget, cui licet in diem
 dixisse 'vixi: cras vel atra
 nube polum pater occupato

45 vel sole puro; non tamen irritum,
 quodcumque retro est, efficiet neque
 diffinget infectumque reddet,
 quod fugiens semel hora vexit'.

Fortuna, saevo laeta negotio et
 50 ludum insolentem ludere pertinax,
 transmutat incertos honores,
 nunc mihi, nunc alii benigna.

laudo manentem: si celeres quatit
 pennas, resigno, quae dedit, et mea
 virtute me involvo probamque
 pauperiem sine dote quaero. 55
 non est meum, si mugiat Africis
 malus procellis, ad miseris preces
 decurrere et votis pacisci,
 ne Cypriae Tyriaeque merces 60
 addant avaro divitias mari:
 tunc me biremis praesidio scaphae
 tutum per Aegaeos tumultus
 aura feret geminusque Pollux.

XXX.

(Epilog. Nesmrtelnost pëvcova.)

Exegi monumentum aere perennius
 regalique situ pyramidum altius,
 quod non imber edax, non Aquila impotens
 possit diruere aut innumerabilis
 annorum series et fuga temporum. 5
 non omnis moriar, multaque pars mei
 vitabit Libitinam: usque ego postera
 crescam laude recens, dum Capitolium
 scandet cum tacita virgine pontifex.
 dicar, qua violens obstrepit Aufidus 10
 et qua pauper aquae Daunus agrestium
 regnavit populorum, ex humili potens
 princeps Aeolium carmen ad Italos
 deduxisse modos. sume superbiam
 quaesitam meritis et mihi Delphica 15
 lauro cinge volens, Melpomene, comam.

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

II.

(Zkoušej své síly.)

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iulle, ceratis ope Daedalea
nititur pennis, vitreo daturus
nomina ponto.

5 monte decurrens velut amnis, imbres
 quem super notas aluere ripas,
 fervet immensusque ruit profundo
 Pindarus ore,

10 laurea donandus Apollinari,
 seu per audaces nova dithyrambos
 verba devolvit numerisque fertur
 lege solutis,

15 seu deos regesve canit, deorum
 sanguinem, per quos cecidere iusta
 morte Centauri, cecidit tremendae
 flamma Chimaerae,

20 sive, quos Elea domum reducit
 palma caelestes, pugilemve equumve
 dicit et centum potiore signis
 munere donat,

flebili sponsae iuvenemve raptum
 plorat et vires animumque moresque
 aureos educit in astra nigroque
 invidet Orco.

multa Dircaeum levat aura cycnum,
 tendit, Antoni, quotiens in altos
 nubium tractus: ego apis Matinae
 more modoque,

grata carpentis thyma per laborem
 plurimum, circa nemus uvidique
 Tiburis ripas operosa parvus
 carmina fingo.

concines maiore poeta plectro
 Caesarem, quandoque trahet feroces
 per sacrum clivum merita decorus
 fronde Sygambros:

quo nihil maius meliusve terris
 fata donavere bonique divi
 nec dabunt, quamvis redeant in aurum
 tempora priscum.

concines laetosque dies et urbis
 publicum ludum super impetrato
 fortis Augusti reditu forumque
 litibus orbum.

tum meae, si quid loquar audiendum,
 vocis accedet bona pars, et 'o sol
 pulcher, o laudande!' canam recepto
 Caesare felix.

tuque dum procedis, 'io triumphe!
 non semel dicemus, 'io triumphe!
 civitas omnis, dabimusque divis
 tura benignis.

55 te decem tauri totidemque vaccae,
 me tener solvet vitulus, relicta
 matre qui largis iuvenescit herbis
 in mea vota,

 fronte curvatos imitatus ignes
 tertium lunae referentis ortum,
 qua notam duxit, niveus videri,
 60 cetera fulvus.

III.

(Melpomenē.)

 Quem tu, Melpomene, semel
 nascentem placido lumine videris,
 illum non labor Isthmius
 clarabit pugilem, non equus impiger
 5 curru ducet Achaico
 victorem, neque res bellica Deliis
 ornatum foliis ducem,
 quod regum tumidas contuderit minas,
 ostendet Capitolio:
 10 sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
 et spissae nemorum comae
 fingent Aeolio carmine nobilem.
 Romae, principis urbium,
 dignatur suboles inter amabiles
 15 vatum ponere me choros,
 et iam dente minus mordeor invido.
 o testudinis aureae
 dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
 o mutis quoque piscibus
 20 donatura cycni, si libeat, sonum,

totum muneris hoc tui est,
 quod monstror digito praetereuntium
 Romanae fidicen lyrae:
 quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

IV.

(Chvalozpév na Drusa.)

Qualem ministrum fulminis alitem,
 cui rex deorum regnum in aves vagas
 permisit expertus fidelem
 Iuppiter in Ganymede flavo,
 olim iuventas et patrius vigor 5
 nido laborum propulit inscium,
 vernique iam nimbis remotis
 insolitos docuere nisus
 venti paventem, mox in ovilia
 demisit hostem vividus impetus, 10
 nunc in reluctantes dracones
 egit amor dapis atque pugnae;
 qualemve lactis caprea pascuis
 intenta fulvae matris ab ubere
 iam lacte depulsum leonem 15
 dente novo peritura vidit:
 videre Raeti bella sub Alpibus
 Drusum gerentem Vindelici (quibus
 mos unde deductus per omne
 tempus Amazonia securi 20
 dextras obarmet, quaerere distuli,
 nec scire fas est omnia), sed diu
 lateque victrices catervae
 consiliis iuvenis revictae

- 25 sensere, quid mens rite, quid indoles
 nutrita faustis sub penetralibus
 posset, quid Augusti paternus
 in pueros animus Neronēs.
 fortes creantur fortibus et bonis;
 30 est in iuencis, est in equis patrum
 virtus, neque imbellem feroces
 progenerant aquilae columbam:
 doctrina sed vim promovet insitam,
 rectique cultus pectora roborant;
 35 utcumque defecere mores,
 dedecorant bene nata culpae.
 quid debeas, o Roma, Neronibus,
 testis Metaurum flumen et Hasdrubal
 devictus et pulcher fugatis
 40 ille dies Latio tenebris,
 qui primus alma risit adorea,
 dirus per urbes Afer ut Italas
 ceu flamma per taedas vel Eurūs.
 per Siculas equitavit undas.
 45 post hoc secundis usque laboribus
 Romana pubes crevit, et impio
 vastata Poenorum tumultu
 fana deos habuere rectos,
 dixitque tandem perfidus Hannibal:
 50 'cervi, luporum praeda rapacium,
 sectamur ultro, quos optimus
 fallere et effugere est triumphus.
 gens, quae cremato fortis ab Ilio
 iactata Tuscis aequoribus sacra
 55 natosque maturosque patres
 pertulit Ausonias ad urbes,

duris ut flex tonsa bipennis
 nigrae feraci frondis in Algido,
 per damna, per caedes, ab ipso
 ducit opes animunq; ferro. 60

non Hydra secto corpore firmior
 vinci dolentem crevit in Herculem,
 monstrumve summisere Colchi
 maius Echioniaeve Thebae.

merses profundo: pulchrior evenit;
 luctere: multa prouect integrum
 cum laude victorem geretque
 proelia coniugibus loquenda. 65

Carthagini iam non ego nuntios
 mittam superbos: occidit, occidit
 spes omnis et fortuna nostri
 nominis Hasdrubale interempto. 70

nil Claudiae non perficient manus,
 quas et benigno numine Iuppiter
 defendit et curae sagaces
 expediunt per acuta belli. 75

V.

(Touha po Augustovi.)

Divis orte bonis, optime Romulae
 custos gentis, abes iam nimium diu;
 maturum reditum pollicitus patrum
 sancto concilio, redi.

lucem redde tuae, dux bone, patriae:
 instar veris enim voltus ubi tuus
 affulsit populo, gratior it dies
 et soles melius nitent. 8

- 10 ut mater iuvenem, quem Notus invido
flatu Carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,
votis ominibusque et precibus vocat,
curvo nec faciem litore demovet:
15 sic desideriiis icta fidelibus
quaerit patria Caesarem.
tutus bos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum volitant per mare navitae,
20 culpari metuit fides;
nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,
laudantur simili prole puerperae,
culpam poena premit comes.
25 quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen,
quis, Germania quos horrida parturit
fetus, incolumi Caesare? quis ferae
bellum curet Hiberiae?
condit quisque diem collibus in suis
30 et vitem viduas ducit ad arbores;
hinc ad vina redit laetus et alteris
te mensis adhibet deum;
te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris, et Laribus tuum
35 miscet numen, uti Graecia Castoris
et magni memor Herculis.
'longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae!' dicimus integro
sicci mane die, dicimus uvidi,
40 cum sol Oceano subest.

VI.

(Předzpěv k slavnosti stoleté.)

Dive, quem proles Niobeae magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

ceteris maior, tibi miles impar, 5
filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turres quateret tremenda
cuspidē pugnax.

ille, mordaci velut icta ferro
pinus aut impulsa cupressus Euro, 10
procidit late posuitque collum in
pulvere Teucro.

ille non, inclusus equo Minervae
sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis 15
falleret aulam,

sed palam captis gravis, heu nefas, heu,
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem
matris in alvo, 20

ni tuis flexus Venerisque gratae
vocibus divum pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
alite muros.

doctor argutae fidicen Thaliae, 25
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
levis Agyieū.

30 spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
 carminis nomenque dedit poetae.
 virginum primae puerique claris
 patribus orti,

Deliae tutela deae, fugaces
 lyncas et cervos cohibentis arcu,
 35 Lesbium servate pedem meique
 pollicis ictum,

rite Latonae puerum canentes,
 rite crescentem face Noctilucam,
 prosperam frugum celeremque pronos
 40 volvere menses.

nupta iam dices: 'ego dis amicum,
 saeculo festas referente luces,
 reddidi carmen docilis modorum
 vatis Horati.'

VII.

(Prach a popel jsme.)

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
 arboribusque comae;
 mutat terra vices, et decrescentia ripas
 flumina praetereunt;

5 Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
 ducere nuda choros.

immortalia ne speres, monet annus et alnum
 quae rapit hora diem.

10 frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
 interitura, simul

pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
 bruma recurrit iners.

- damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
 nos, ubi decidimus,
 quo pius Aeneas, quo Tullus dives et Ancus, 15
 pulvis et umbra sumus.)
- quis scit, an adiciant hodiernae crastina summae
 tempora di superi?
 cuncta manus avidas fugient heredis, amico
 quae dederis animo. 20
- cum semel occideris et de te splendida Minos
 fecerit arbitria,
 non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 restituet pietas:
- infernis neque enim tenebris Diana pudicum 25
 liberat Hippolytum,
 nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
 vincula Pirithoo.

VIII.

(Básnikáv dar.)

- Donarem pateras grataque commodus,
 Censorine, meis aera sodalibus,
 donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum, neque tu pessima munerum
 ferres, divite me scilicet artium, 5
 quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
 hic saxo, liquidis ille coloribus
 sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
- sed non haec mihi vis, nec tibi talium
 res est aut animus deliciarum egens. 10
 gaudes carminibus: carmina possumus
 donare et pretium dicere muneri.

non incisa notis marmora publicis,
 per quae spiritus et vita redit bonis
 15 post mortem ducibus, non celeres fugae
 reiectaeque retrorsum Hannibalis minae,
 eius, qui domita nomen ab Africa
 lucratus rediit, clarius indicant
 laudes, quam Calabrae Pierides; neque,
 20 si chartae sileant, quod bene feceris,
 mercedem tuleris. quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis invida Romuli?
 ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 25 virtus et favor et lingua potentium
 vatum divitibus consecrat insulis.
 dignum laude virum Musa vetat mori;
 caelo Musa beat. sic Iovis interest
 optatis epulis impiger Hercules,
 30 clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 quassas eripiunt aequoribus rates,
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

IX.

(Piseň pojištuje nesmrtnost.)

Ne forte credas interitura, quae
 longe sonantem natus ad Aufidum
 non ante volgatas per artes
 verba loquor socianda chordis:
 5 non, si priores Maeonius tenet
 sedes Homerus, Pindaricae latent
 Caeaeque et Alcaeae minaces
 Stesichorique graves Camenae,

nec, si quid olim lusit Anacreon, delevit aetas; spirat adhuc amor vivuntque commissi calores Aeoliae fidibus puellae.	10
non sola comptos arsit adulteri crines et aurum vestibus illitum mirata regalesque cultus et comites Helene Lacaena, primusve Teucer tela Cydonio direxit arcu; non semel Ilios vexata; non pugnavit ingens Idomeneus Sthenelusve solus	15 20
dicenda Muis proelia; non ferox Hector vel acer Deiphobus graves exceptit ictus pro pudicis coniugibus puerisque primus.	25
vixere fortes ante Agamemnona multi; sed omnes illacrimabiles urgentur ignotique longa nocte, carent quia vate sacro.	30
paulum sepultae distat inertiae celata virtus. non ego te meis chartis inornatum silebo totve tuos patiar labores impune, Lolli, carpere lividas obliviones. est animus tibi rerumque prudens et secundis temporibus dubiisque rectus, vindex avarae fraudis et abstiniens ducentis ad se cuncta pecuniae, consulque non unius anni, sed quotiens bonus atque fidus	35 40

- iudex honestum praetulit utili,
 reiecit alto dona nocentium
 vultu, per obstantes catervas
 explicuit sua victor arma.
- 45 non possidentem multa vocaveris
 recte beatum; rectius occupat
 nomen beati, qui deorum
 muneribus sapienter uti
- 50 duramque callet pauperiem pati
 peiusque leto flagitium timet,
 non ille pro caris amicis
 aut patria timidus perire.

XII.

(Oslavme příchod jara.)

- Iam veris comites, quae mare temperant,
 impellunt animae lintea Thraciae;
 iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
 hiberna nive turgidi.
- 5 nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
 infelix avis et Cecropiae domus
 aeternum opprobrium, quod male barbaras
 regum est ultra libidines.
- 10 dicunt in tenero gramine pinguium
 custodes ovium carmina fistula
 delectantque deum, cui pecus et nigri
 colles Arcadiae placent.
- 15 adduxere sitim tempora, Vergili;
 sed pressum Calibus ducere Liberum
 si gestis, iuvenum nobilium cliens,
 nardo vina merebere.

nardi parvus onyx eliciet cadum,
 qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
 spes donare novas largus amaraque
 curarum eluere efficax. 20

ad quae si properas gaudia, cum tua
 velox merce veni: non ego te meis
 immunem meditor tingere poculis,
 plena dives ut in domo.

verum pone moras et studium lucri, 25
 nigrorumque memor, dum licet, ignium
 misce stultitiam consiliis brevem:
 dulce est desipere in loco.

XIV.

(Augustus, vítězný vládce.)

Quae cura patrum quaeve Quiritium
 plenis honorum muneribus tuas,
 Auguste, virtutes in aevum
 per titulos memoresque fastus

aeternet, o qua sol habitabiles 5
 illustrat oras, maxime principum?
 quem legis expertes Latinae
 Vindelici didicere nuper,

quid Marte posses. milite nam tuo
 Drusus Genaunos, implacidum genus, 10
 Breunosque veloces et arces
 Alpibus impositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici.
 maior Neronum mox grave proelium
 commisit immanesque Raetos 15
 auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio,
 devota morti pectora liberae
 quantis fatigaret ruinis,
 20 indomitas prope qualis undas
 exercet Auster Pleiadum choro
 scindente nubes, impiger hostium
 vexare turmas et frementem
 mittere equum medios per ignes.
 25 sic tauriformis volvitur Aufidus,
 qui regna Dauni praefluit Apuli,
 cum saevit horrendamque cultis
 diluviem meditatur agris,
 30 ut barbarorum Claudius agmina
 ferrata vasto diruit impetu,
 primosque et extremos metendo
 stravit humum, sine clade victor,
 te copias, te consilium et tuos
 praebente divos. nam tibi, quo die
 35 portus Alexandria supplex
 et vacuum patefecit aulam,
 fortuna lustris prospera tertio
 belli secundos reddidit exitus,
 laudemque et optatum peractis
 40 imperiis decus arrogavit.
 te Cantaber non ante domabilis
 Medusque et Indus, te profugus Scythes
 miratur, o tutela praesens
 Italiae dominaeque Romae.
 45 te, fontium qui celat origines,
 Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
 te beluosus qui remotis
 obstrepit Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
 duraeque tellus audit Hiberiae, 50
 te caede gaudentes Sygambri
 compositis venerantur armis.

XV.

(Augustus, vltimo mirtu.)

Phoebus volentem proelia me loqui
 victas et urbes increpuit Iyra,
 ne parva Tyrrhenum per aequor
 vela darem. tua, Caesar, actas
 fruges et agris rettulit uberes 5
 et signa nostro restituit Iovi
 derepta Parthorum superbis
 postibus et vacuum duellis
 Ianum Quirini clausit et ordinem
 rectum evaganti frena licentiae 10
 iniecit emovitque culpas
 et veteres revocavit artes,
 per quas Latinum nomen et Italiae
 crevere vires famaue et imperi
 porrecta maiestas ad ortus 15
 solis ab Hesperio cubili.
 custode rerum Caesare non furor
 civilis aut vis exiget otium,
 non ira, quae proeudit enses
 et miseris inimicat urbes. 20
 non, qui profundum Danuvium bibunt,
 edicta rumpent Iulia, non Getae,
 non Seres infidive Persae,
 non Tanain prope flumen orti.

25 nosque et profestis lucibus et sacris
 inter iocosi munera Liberi,
 cum prole matronisque nostris
 rite deos prius apprecati,
 virtute functos more patrum duces
 30 Lydis remixto carmine tibiis
 Troiamque et Anchisen et almae
 progeniem Veneris canemus.

CARMEN SAECULARE.

Phoebe silvarumque potens Diana,
 lucidum caeli decus, o colendi
 semper et culti, date, quae precamur
 tempore sacro,
 5 quo Sibyllini monuere versus
 virgines lectas puerosque castos
 dis, quibus septem placuere colles,
 dicere carmen.

alme Sol, curru nitido diem qui
 10 promis et celas, aliusque et idem
 nasceris, possis nihil urbe Roma
 visere maius!

rite maturos aperire partus
 lenis, Ilithyia, tuere matres,
 15 sive tu Lucina probas vocari
 seu Genitalis:]

- diva, producas subolem patrumque
 prosperes decreta super iugandis
 feminis prolisque novae feraci
 lege marita, 20
 certus undenos deciens per annos
 orbis ut cantus referatque ludos,
 ter die claro totiensque grata
 nocte frequentes.
- vosque veraces cecinisse, Parcae, 25
 quod semel dictum est stabilisque rerum
 terminus servet, bona iam peractis
 iungite fata.
- fertilis frugum pecorisque tellus
 spicea donet Cererem corona;
 nutriant fetus et aquae salubres
 et Iovis aerae. 30
- condito mitis placidusque telo
 supplices audi pueros, Apollo;
 siderum regina bicornis, audi, 35
 Luna, puellas.
- Roma si vestrum est opus Iliaeque
 litus Etruscum tenuere turmae,
 iussa pars mutare lares et urbem
 sospite cursu, 40
- cui per ardentem sine fraude Troiam
 castus Aeneas patriae superstes
 liberum munivit iter, daturus
 plura relictis:
- di, probos mores docili iuventae, 45
 di, senectuti placidae quietem,
 Romulae genti date remque prolemque
 et decus omne;

50 quaeque vos bobus veneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis,
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

iam mari terraque manus potentes
Medus Albanasque timet secures,
55 iam Scythae responsa petunt, superbi
nuper et Indi.

iam Fides et Pax et Honos Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet, apparetque beata pleno
60 Copia cornu.

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

65 si Palatinas videt aequus aras,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
prorogat aevum.

70 quaeque Aventinum tenet Algidumque,
quindecim Diana preces virorum
curat et votis puerorum amicas
applicat aures.

haec Iovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
75 doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

EPODON

LIBER.

I.

(Věrný přítel.)

Ibis Liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
subire, Maccenas, tuo.
quid nos, quibus te vita sit superstite 5
iucunda, si contra, gravis?
utrumne iussi persequemur otium,
non dulce, ni tecum simul,
an hunc laborem mente laturo, decet 10
qua ferre non molles viros?
feremus, et te vel per Alpium iuga
inhospitalem et Caucasum,
vel Occidentis usque ad ultimum sinum
forti sequemur pectore.
roges, tuum labore quid iuvem meo, 15
imbellis ac firmus parum?
comes minore sum futurus in metu,
qui maior absentes habet:
ut assidens implumibus pullis avis
serpentium allapsus timet 20

magis relictis, non, ut adsit, auxili
 latura plus praesentibus.
 libenter hoc et omne militabitur
 bellum, in tuae spem gratiae,
 25 non ut iuvenis illigata pluribus
 aratra nitantur meis,
 pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis,
 neque ut superni villa candens Tusculi
 30 Circaea tangat moenia.
 satis superque me benignitas tua
 ditavit: haud paravero,
 quod aut avarus ut Chremes terra premam,
 discinctus aut perdam (ut) nepos.

II.

(Lichvár Alfius.)

'Beatus ille, qui procul negotiis,
 ut prisca gens mortalium,
 paterna rura bobus exercet suis,
 solutus omni faenore,
 5 neque excitatur classico miles truci,
 neque horret iratum mare,
 forumque vitat et superba civium
 potentiorum limina.
 ergo aut adulta vitium propagine
 10 altas maritat populos,
 aut in reducta valle mugientium
 prospectat errantes greges,
 inutilesve falce ramos amputans
 feliciores inserit,
 15 aut pressa puris mella condit amphoris,

aut tondet infirmas oves;
 vel, cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 ut gaudet insitiva decerpens pira,
 certantem et uvam purpurae, 20
 qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium.
 libet iacere modo sub antiqua ilice.
 modo in tenaci gramine:
 labuntur altis interim ripis aquae, 25
 queruntur in silvis aves,
 fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
 somnos quod invitet leves.
 at cum tonantis annus hibernus Iovis
 imbres nivesque comparat, 30
 aut trudit acres hinc et hinc multa cane
 apros in obstantes plagas,
 aut amite levi rara tendit retia,
 turdis edacibus dolos,
 pavidumque leporem et advenam laqueo gruem 35
 iucunda captat praemia.
 quis non malarum, quas amor curas habet,
 haec inter obliviscitur?
 quodsi pudica mulier in partem iuвет
 domum atque dulces liberos, 40
 Sabina qualis aut perusta solibus
 pernicious uxor Apuli,
 sacrum vetustis exstruat lignis focum
 lassi sub adventum viri,
 claudensque textis cratibus laetum pecus 45
 distenta siccet ubera,
 et horna dulci vina promens dolio
 dapes inemptas apparet:

non me Lucrina iuverint conchylia
 50 magisve rhombus aut scari,
 si quos Eois intonata fluctibus
 hiems ad hoc vertat mare,
 non Afra avis descendat in ventrem meum,
 non attagen Ionicus
 55 iucundior, quam lecta de pinguissimis
 oliva ramis arborum,
 aut herba lapathi prata amantis et gravi
 malvae salubres corpori,
 vel agna festis caesa Terminalibus,
 60 vel haedus ereptus lupo.
 has inter epulas ut iuvat pastas oves
 videre properantes domum,
 videre fessos vomerem inversum boves
 collo trahentes languido,
 65 positosque vernas, ditis examen domus,
 circum residentes Lares'.
 haec ubi locutus faenerator Alfius,
 iam iam futurus rusticus,
 omnem redegit Idibus pecuniam,
 70 quaerit Kalendis ponere.

IV.

(Nadutý povýšenec.)

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
 tecum mihi discordia est,
 Hibericis peruste funibus latus
 et crura dura compede.
 5 licet superbus ambules pecunia,
 fortuna non mutat genus.
 videsne, Sacram metiente te viam

eum bis trium ulnarum toga,
 ut ora vertat huc et huc euntium
 liberrimæ indignatio? 10
 'sectus flagellis hic triumphalibus
 praeconis ad fastidium
 arat Falerni mille fundi iugera
 et Appiam mannis terit
 sedilibusque magnus in primis eques 15
 Othone contempto sedet.
 quid attinet tot ora navium gravi
 rostrata duci pondere
 contra latrones atque servilem manum,
 hoc, hoc tribuno militum?' 20

VII.

(Rimani.)

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 aptantur enses conditi?
 parumne campis atque Neptuno super
 fusum est Latini sanguinis,
 non ut superbas invidiae Carthaginis 5
 Romanus arces ureret,
 intactus aut Britannus ut descenderet
 Sacra catenatus via,
 sed ut secundum vota Parthorum sua
 urbs haec periret dextera? 10
 neque hic lupis mos nec fuit leonibus,
 numquam nisi in dispar feris.
 furorne caecus an rapit vis acrior
 an culpa? responsum date!
 tacent, et albus ora pallor inficit, 15
 mentesque perculsae stupent.

sic est: acerba fata Romanos agunt
 scelusque fraternae necis,
 ut immerentis fluxit in terram Remi
 sacer nepotibus cruor.

20

IX.

(Oslava vítězství u Aktia.)

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
 victore laetus Caesare,
 tecum sub alta (sic Iovi gratum) domo,
 beate Maecenas, bibam
 sonante mixtum tibiis carmen lyra,
 hac Dorium, illis barbarum?
 ut nuper, actus cum freto Neptunius
 dux fugit ustis navibus,
 minatus urbi vincla, quae detraxerat
 servis amicus perfidis.
 Romanus, eheu, (posteri negabitis)
 emancipatus feminae
 fert vallum et arma miles et spadonibus
 servire rugosis potest,
 interque signa turpe militaria
 sol aspicit conopium.*
 ad hoc frementes verterunt bis mille equos
 Galli canentes Caesarem,
 hostiliumque navium portu latent
 puppes sinistrorsum citae.
 io triumphe, tu moraris aureos
 currus et intactas boves?
 io triumphe, nec Iugurthino parem
 bello reportasti ducem,
 neque Africanum, cui super Carthaginen
 virtus sepulcrum condidit.

5

10

15

20

25

terra marique victus hostis punico
 lugubre mutavit sagum.
 aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
 ventis iturus non suis, 30
 exercitatas aut petit Syrtes Noto,
 aut fertur incerto mari.
 capaciores affer huc, puer, scyphos
 et Chia vina aut Lesbia,
 vel, quod fluentem nauseam coërceat, 35
 metire nobis Caecubum:
 curam metumque Caesaris rerum iuvat
 dulci Lyaeo solvere.

XIII.

(Piseň zimní.)

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
 nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc siluae
 Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
 occasionem de die, dumque virent genua
 et decet, obducta solvatur fronte senectus. 5
 tu vina Torquato move consule pressa meo;
 cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
 reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
 perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
 levare diris pectora sollicitudinibus, 10
 nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
 'invicte mortalis dea nate puer Thetide,
 te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 fundunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
 unde tibi reditum certo subtemine Parcae. 15
 rupere, nec mater domum caerula te revehet.
 illic omne malum vino cantuque levato,
 deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.'

SERMONUM

LIBER PRIMUS.

I.

(Lakota, příčina nespokojenosti.)

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudet diversa sequentes?
'o fortunati mercatores!' gravis annis
5 miles ait, multo iam fractus membra labore.
contra mercator, navem iactantibus Austris,
'militia est potior. quid enim? concurritur: horae
momento cita mors venit aut victoria laeta.'
agricolam laudat iuris legumque peritus,
10 sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
solos felices viventes clamat in urbe.
cetera de genere hoc (adeo sunt multa) loquacem
delassare valent Fabium. ne te morer, audi,
15 quo rem deducam. si quis deus 'en ego' dicat
'iam faciam, quod voltis: eris tu, qui modo miles,
mercator; tu, consultus modo, rusticus; hinc vos,
vos hinc mutatis discedite partibus. heia!
quid statis?' — nolint. atqui licet esse beatis.
20 quid causae est, merito quin illis Iuppiter ambas

iratus buccas inflet, neque se fore posthac
tam facilem dicat, votis ut praebat aurem?

praeterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
percurram (quamquam ridentem dicere verum
quid vetat? ut pueris olim dant crustula blaudi
doctores, elementa velint ut discere prima;
sed tamen amoto quaeramus seria ludo):

ille, gravem duro terram qui vertit aratro,
perfidus hic caupo, miles nautaeque, per omne
audaces mare qui currunt, hac mente laborem
sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut

parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
ore trahit, quodcumque potest, atque addit acervo,
quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.

quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
non usquam prorepat et illis utitur ante
quaesitis sapiens, cum te neque fervidus aestus
demeat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.

quid iuvat immensum te argenti pondus et auri
furtim defossa timidum deponere terra?

'quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.'
at ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
milia frumenti tua triverit area centum,

non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut, si
reticulum panis venales inter onusto
forte vehas umero, nihil plus accipias, quam
qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
naturae fines viventi, iugera centum an

mille aret? 'at suave est ex magno tollere acervo.'
dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquant,
cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?

- ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna
 55 vel cyatho, et dicas 'magno de flumine mallem
 quam ex hoc fonticulo tantundem sumere.' eo fit,
 plenior ut si quos delectet copia iusto,
 cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
 at qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
 60 turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
 at bona pars hominum decepta cupidine falso
 'nil satis est' inquit, 'quia tanti, quantum habeas, sis.'
 quid facias illi? iubeas miserum esse, libenter
 quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
 65 sordidus ac dives, populi contemnere voces
 sic solitus: 'populus me sibilat, at mihi plaudo
 ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.'
 Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 flumina — quid rides? mutato nomine de te
 70 fabula narratur: congestis undique saccis
 indormis inhians, et tamquam parcere sacris
 cogere aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 nescis, quo valeat nummus, quem praebat usum?
 panis ematur, holus, vini sextarius; adde,
 75 quis humana sibi doleat natura negatis.
 an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 formidare malos fures, incendia, servos,
 ne te compilent fugientes, hoc iuvat? horum
 semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 80 at si condoluit temptatum frigore corpus,
 aut alius casus lecto te afflixit, habes, qui
 assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
 suscitet ac reddat gnatis carisque propinquis?
 non uxor salvum te volt, non filius; omnes
 85 vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
 miraris, cum tu argento post omnia ponas,
 si nemo praestet, quem non merearis, amorem?

an si cognatos, nullo natura labore
 quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
 infelix operam perdas, ut si quis asellum 90
 in campo doceat parentem currere frenis?

denique sit finis quaerendi, cumque habeas plus,
 pauperiem metuas minus et finire laborem
 incipias, parto quod avebas, ne facias quod
 Ummidius quidam. non longa est fabula: dives, 95
 ut metiretur nummos, ita sordidus, ut se
 non umquam servo melius vestiret, ad usque
 supremum tempus, ne se penuria victus
 opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
 divisit medium, fortissima Tyndaridarum. 100

'quid mi igitur suades? ut vivam Naevius aut sic
 ut Nomentanus?' pergis pugnancia secum
 frontibus adversis componere. non ego, avarum
 cum veto te fieri, vappam iubeo ac nebulonem.
 est inter Tanain quiddam socerumque Viselli: 105
 est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 quos ultra citraque nequit consistere rectum.

illuc, unde abii, redeo, nemo ut avarus
 se probet ac potius laudet diversa sequentes,
 quodque aliena capella gerat distentius uber, 110
 tabescat, neque se maiori pauperiorum
 turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
 sic festinanti semper locupletior obstat,
 ut, cum carceribus missos rapit ungula currus,
 instat equis auriga suos vincentibus, illum 115
 praeteritum temnens extremos inter euntem.

inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
 dicat et exacto contentus tempore vita
 cedat uti conviva satur, reperire queamus.

iam satis est; ne me Crispini scrinia lippi 120
 compilasse putes, verbum non amplius addam.

IV.

(Obrana satiry.)

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
 atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
 si quis erat dignus describi, quod malus ac fur,
 quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 5 famosus, multa cum libertate notabant.
 hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
 mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
 emunctae naris, durus componere versus.
 nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,
 10 ut magnum, versus dictabat stans pedē in uno;
 cum fueret lutulentus, erat, quod tollere velles;
 garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 scribendi recte; nam ut multum, nil moror: ecce,
 15 Crispinus minimo me provocat: 'accipe, si vis,
 accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
 custodes; videamus, uter plus scribere possit.'
 di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
 finxerunt animi, raro et perpauca loquentis;
 at tu conclusas hircinis follibus auras
 20 usque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
 ut mavis, imitare. beatus Fannius ultro
 delatis capsis et imagine, cum mea nemo
 scripta legat volgo recitare timentis ob hanc rem,
 quod sunt, quos genus hoc minime iuvat, utpote plures
 25 culpari dignos. quemvis media elige turba:
 aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat,
 hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
 hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo
 vespertina tepet regio; quin per mala praeceps
 30 fertur uti pulvis collectus turbine, ne quid

summa deperdat metuens aut ampliet ut rem :
 omnes hi metuunt versus, odere poetas.
 'faenum habet in cornu: longe fugel dummodo risum
 excutiat sibi, non hic cuiquam pareet amico,
 et quodcumque semel chartis illevertit, omnes 35
 gestiet a furno redeuntes scire lacuque
 et pueros et anus.' agedum, pauca accipe contra:
 primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
 excerpam numero; neque enim concludere versum
 dixeris esse satis, neque, si qui scribat uti nos 40
 sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
 ingenium cui sit, cui mens diviniior atque os
 magna sonaturum, des nominis huius honorem.
 idcirco quidam, comoedia necne poema
 esset, quaesivere, quod acer spiritus ac vis 45
 nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 differt sermoni, sermo merus. 'at pater ardens
 saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 filius uxorem grandi cum dote recuset,
 ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante 50
 noctem cum facibus.' numquid Pomponius istis
 audiret leviora, pater si viveret? ergo
 non satis est puris versum perscribere verbis,
 quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
 quo personatus pacto pater. his, ego quae nunc, 55
 olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
 posterius facias, praeponens ultima primis,
 non, ut si solvas 'postquam Discordia taetra
 Belli ferratos postes portasque refregit,' 60
 invenias etiam disiecti membra poetae.
 haecenus haec: alias iustum sit necne poema;
 nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit

- suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
 65 ambulat et Caprius, rauci male cumque libellis,
 magnus uterque timor latronibus; at bene si quis
 et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
 ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
 non ego sim Capri neque Sulci: cur metuas me?
 70 nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
 quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli;
 nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
 non ubivis coramve quibuslibet. in medio qui
 scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
 75 suave locus voci resonat conclusus. inanes
 hoc iuvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
 tempore num faciant alieno. 'laedere gaudes'
 inquit, 'et hoc studio pravus facis.' unde petikum
 hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
 80 vixi cum quibus? 'absentem qui rodit, amicum
 qui non defendit alio culpante, solutos
 qui captat risus hominum famamque dicacis,
 fingere qui non visa potest, commissa tacere
 qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.'
 85 saepe tribus lectis videas cenare quaternos,
 e quibus unus amet quavis aspergere cunctos
 praeter eum, qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
 condita cum verax aperit praecordia Liber.
 hic tibi comis et urbanus liberque videtur,
 90 infesto nigris: ego, si risi, quod ineptus
 pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
 lividus et mordax videor tibi? mentio si qua
 de Capitolini furtis iniecta Petilli
 te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
 95 'me Capitolinus convictore usus amicoque
 a puero est, causaque mea permulta rogatus

fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
 sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
 fugerit.' hic nigrae sucus lolliginis, haec est
 aerugo mera. quod vitium procul afore chartis 100
 atque animo prius, ut si quid promittere de me
 possum aliud vere, promitto. liberius si
 dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris
 cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me,
 ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando. 105
 cum me hortaretur, parce, frugaliter atque
 viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 'nonne vides, Albi ut male vivat filius utque
 Baius inops? magnum documentum, ne patriam rem
 perdere quis velit. a turpi meretricis amore 110
 cum deterret: 'Scetani dissimilis sis,'
 aiebat. 'sapiens, vitatu quidque petitu
 sit melius, causas reddet tibi; mi satis est, si
 traditum ab antiquis morem servare tuamque,
 dum custodis eges, vitam famamque tueri 115
 incolumem possum; simul ac duraverit aetas
 membra animumque tuum, nabis sine cortice.' sic me
 formabat puerum dictis, et sive iubebat,
 ut facerem quid, 'habes auctorem, quo facias hoc,'
 unum ex iudicibus selectis obiciebat; 120
 sive vetabat, 'an hoc inhonestum et inutile factu
 necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
 hic atque ille?' avidos vicinum funus ut aegros
 exanimat mortisque metu sibi parcere cogit,
 sic teneros animos aliena opprobria saepe 125
 absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,
 perniciem quaecumque ferunt, mediocribus et, quis
 ignoscas vitiis, teneor. fortassis et istinc
 largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,

130 consilium proprium. neque enim, cum lectulus aut me
 porticus exceperit, desum mihi. 'rectius hoc est.'
 'hoc faciens vivam melius.' 'sic dulcis amicis
 occurrām.' 'hoc quidam non belle: numquid ego illi
 imprudens olim faciam simile?' haec ego mecum
 135 compressis agito labris; ubi quid datur oti,
 illudo chartis. hoc est mediocribus illis
 ex vitis unum; cui si concedere nolis,
 multa poetarum veniet manus, auxilio quae
 sit mihi (nam multo plures sumus), ac veluti te
 140 Iudaei cogemus in hanc concedere turbam.

VI.

(Odbytl nízkých závistníků.)

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
 incoluit fines, nemo generosior est te,
 nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
 olim qui magnis legionibus imperitarent,
 5 ut plerique solent, naso suspendis adunco
 ignotos, ut me libertino patre natum.
 cum referre negas, quali sit quisque parente
 natus, dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 10 multos saepe viros nullis maioribus ortos
 et vixisse probos, amplis et honoribus auctos;
 contra Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 non umquam pretio pluris licuisse, notante
 15 iudice, quo nosti, populo, qui stultus honores
 saepe dat indignis et famae servit ineptus,
 qui stupet in titulis et imaginibus. quid oportet
 nos facere a volgo longe longaque remotos?

namque, esto, populus Laevino mallet honorem
 quam Decio mandare novo, censorque moveret 20
 Appius, ingenuo si non essem patre natus:
 vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
 sed fulgente trahit constrictos Gloria curru
 non minus ignotos generosis. quo tibi, Tilli,
 sumere depositum clavum fierique tribuno? 25
 invidia accrevit, privato quae minor esset.
 nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
 pellibus et latum demisit pectore clavum,
 audit continuo: 'quis homo hic?' et 'quo patre natus?'
 ut, si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi 30
 ut cupiat formosus, eat quacumque, puellis
 iniciat curam quaerendi singula, quali
 sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
 sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,
 imperium fore et Italiam, delubra deorum, 35
 quo patre sit natus, num. ignota matre inhonestus,
 omnes mortales curare et quaerere cogit. ²⁶_{v. 500.}
 'tunc, Syri, Damae aut Dionysi filius, audes
 deicere de saxo cives aut tradere Cadmo?'
 'at Novius collega gradu post me sedet uno; 40
 namque est ille, pater quod erat meus'. 'hoc tibi Paulus
 et Messala videris? at hic, si plostra ducenta
 concurrantque foro tria funera, magna sonabit,
 cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.' 45
 nunc ad me redeo libertino patre natum,
 quem rodunt omnes libertino patre natum,
 nunc, quia sim tibi, Maecenas, convictor, at olim,
 quod mihi pareret legio Romana tribuno.
 dissimile hoc illi est, quia non, ut forsit honorem
 iure mihi invidet quivis, ita te quoque amicum, 50
 praesertim cautum dignos assumere, prava

- ambitione procul. felicem dicere non hoc
 me possim, casu quod te sortitus amicum:
 nulla etenim mihi te fors obtulit; optimus olim
 55 Vergilius, post hunc Varius dixere, quid essem.
 ut veni coram, singultim pauca locutus
 (infans namque pudor prohibebat plura profari)
 non ego me claro natum patre, non ego circum
 me Satureiano vectari rura caballo,
 60 sed, quod eram, narro. respondes, ut tuus est mos,
 pauca: abeo, et revocas nono post mense iubesque
 esse in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
 quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
 non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
 65 atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
 mendosa est natura, alioqui recta, velut si
 egregiè inspersos reprehendas corpore naevos,
 si neque avaritiam neque sordes nec mala lustra
 obiciet vere quisquam mihi, purus et insons,
 70 ut me collaudem, si et vivo carus amicis:
 causa fuit pater his, qui macro pauper agello
 noluit in Flavi ludum me mittere, magni
 quo pueri magnis e centurionibus orti,
 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
 75 ibant octonos referentes Idibus aeris,
 sed puerum est ausus Romam portare docendum
 artes, quas doceat quivis eques atque senator
 semet prognatos. vestem servosque sequentes,
 in magno ut populo, si qui vidisset, avita
 80 ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
 ipse mihi custos incorruptissimus omnes
 circum doctores aderat. quid multa? pudicum,
 qui primus virtutis honos, servavit ab omni
 non solum facto, verum opprobrio quoque turpi,

nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim 85
 si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
 mercedes sequerer; neque ego essem questus. at hoc nunc
 laus illi debetur et a me gratia maior.

nil me paeniteat sanum patris huius; eoque
 non, ut magna dolo factum negat esse suo pars, 90
 quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
 sic me defendam. longe mea discrepat istis

et vox et ratio. nam si natura iuberet
 a certis annis aevum remeare peractum
 atque alios legere, ad fastum quoscumque parentes 95

optaret sibi quisque, meis contentus honestos
 fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 iudicio volgi, sanus fortasse tuo, quod
 nollem onus haud umquam solitus portare molestum.

nam mihi continuo maior quaerenda foret res 100
 atque salutandi plures, ducendus et unus
 et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
 exirem, plures calones atque caballi

pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
 ire licet mulo vel, si libet, usque Tarentum, 105
 mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos:
 obiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,

cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
 hoc ego commodius quam tu, praeclare senator, 110
 milibus atque aliis vivo. quacumque libido est,

incedo solus, percontor, quanti holus ac far,
 fallacem Circum vespertinumque pererro
 saepe forum, assisto divinis. inde domum me
 ad porri et ciceris refero laganique catinum. 115

cena ministratur pueris tribus, et lapis albus
 pocula cum cyatho duo sustinet; astat echinus

vilis, cum patera gutus, Campana supellex.
 deinde eo dormitum non sollicitus, mihi quod cras
 120 surgendum sit mand, obeundus Marsya, qui se
 voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
 ad quartam iaceo; post hanc vagor aut ego, lecto
 aut scripto, quod me tacitum iuuet, ungor olivo,
 non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 125 ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
 admonuit, fugio campum lusumque trigonem.
 pransus non avide, quantum interpellat inani
 ventre diem durare, domesticus otior. haec est
 vita solutorum misera, ambitione gravique;
 130 his me consolor victurum suavius, ac si
 quaestor avus pater atque meus patruusque fuisset.

IX.

(Dotěrný mluvka.)

Ibam forte via Sacra, sicut meus est mos,
 nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
 accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 arreptaque manu 'quid agis, dulcissime rerum?'
 5 'suaviter, ut nunc est' inquam, 'et cupio omnia, quae vis'.
 cum assectaretur, 'num quid vis?' occupo. at ille
 'noris nos' inquit; 'docti sumus.' hic ego 'pluris
 hoc' inquam 'mihi eris.' misere discedere quaerens
 ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 10 dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos
 manaret talos. 'o te, Bolane, cerebri
 felicem' aiebam tacitus, cum quilibet ille
 garriret, vicos, urbem laudaret. ut illi
 nil respondebam, 'misere cupis' inquit 'abire;
 15 iam dudum video. sed nil agis; usque tenebo,

persequar. hinc quo nunc iter est tibi?' 'nil opus est te circumagi: quendam volo visere non tibi notum; trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.'

'nil habeo, quod agam, et non sum piger: usque sequar te'.

demitto auriculas ut iniquae mentis asellus, 20

cum gravius dorso subiit onus. incipit ille:

'si bene me novi, non Viscum pluris amicum,

non Varium facies; nam quis me scribere plures

aut citius possit versus? quis membra movere

mollius? invidet quod et Hermogenes, ego canto'. 25

interpellandi locus hic erat: 'est tibi mater,

cognati, quis te salvo est opus?' 'haud mihi quisquam;

omnes composui.' 'felices! nunc ego resto.

confice! namque instat fatum mihi triste, Sabella

quod puero cecinit divina mota anus urna: 30

hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis

nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra;

garrulus hunc quando consumet cumque: loquaces,

si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.'

ventum erat ad Vestae, quarta iam parte diei 35

praeterita, et casu tum respondere vadato

debebat; quod ni fecisset, perdere litem.

'si me amas' inquit, 'paulum hic ades'. 'inteream, si

aut valeo stare aut novi civilia iura;

et propero, quo scis'. 'dubius sum, quid faciam' inquit, 40

'tene relinquam an rem.' 'me, sodes'. 'non faciam' ille,

et praecedere coepit. ego, ut contendere durum est

cum victore, sequor. 'Maecenas quomodo tecum?'

hinc repetit; 'paucorum hominum et mentis bene sanae;

nemo dexterius fortuna est usus. haberes 45

magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,

hunc hominem velles si tradere. dispeream, ni

summosses omnes.' 'non isto vivimus illic,

quo tu rere, modo; domus hac nec purior ulla est
50 nec magis his aliena malis; nil mi officit, inquam,
ditior hic aut est quia doctior: est locus uni
cuique suus.' 'magnum narras, vix credibile.' 'atqui
sic habet.' 'accendis, quare cupiam magis illi
proximus esse.' 'velis tantummodo: quae tua virtus,
55 expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
difficiles aditus primos habet.' 'haud mihi deero:
muneribus servos corrumpam; non, hodie si
exclusus fuero, desistam; tempora quaeram,
occurram in triviis, deducam. nil sine magno
60 vita labore dedit mortalibus.' haec dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
qui pulchre nosset. consistimus. 'unde venis?' et
'quo tendis?' rogat et respondet. vellere coepi
et pressare manu lentissima bracchia, nutans,
65 distortuens oculos, ut me eriperet. male salsus
ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
'certe nescio quid secreto velle loqui te
aiebas mecum.' 'memini bene, sed meliore
tempore dicam; hodie tricesima sabbata. vin' tu
70 curtis Iudaeis oppedere?' 'nulla mihi' inquam
'religio est.' 'at mi: sum paulo infirmior, unus
multorum. ignosces; alias loquar.' huncine solem
tam nigrum surrexe mihi! fugit improbus ac me
sub cultro linquit. casu venit obvius illi
75 adversarius et 'quo tu turpissime?' magna
inclamat voce, et 'licet antestari?' ego vero
oppono auriculam. rapit in ius; clamor utrimque,
undique concursus. sic me servavit Apollo.

X.

(Lucilius a Horatius.)

Nempe in composito dixi pede currere versus
 Lucili. quis tam Lucili fautor inepte est,
 ut non hoc fateatur? at idem, quod sale multo
 urbem defricuit, charta laudatur eadem.
 nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic 5
 et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.

ergo non satis est risu diducere rictum
 auditoris; et est quaedam tamen hic quoque virtus:
 est brevitatem opus, ut currat sententia, neu se
 impediatur verbis lassas onerantibus aures, 10
 et sermone opus est modo tristi, saepe iocoso,
 defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 interdum urbani, parentis viribus atque
 extenuantis eas consulto. ridiculum acri
 fortius et melius magnas plerumque secat res. 15
 illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
 hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
 Hermogenes umquam legit neque simius iste,
 nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.

'at magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis 20
 miscuit.' o seri studiorum, quine putetis
 difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
 contigit? 'at sermo lingua concinnus utraque
 suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.'
 cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum 25
 dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 scilicet oblitus patriaeque patrisque Latini,
 cum Pedius causas exsudet Publicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 verba foris malis, Canusini more bilinguis? 30

atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
post mediam noctem visus, cum somnia vera:

35 'in silvam non ligna feras insanius, ac si
magnas Graecorum malis implere catervas.'

turgidus Alpinus iugulat dum Memnona dumque
defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.

40 arguta meretrice potes Davoque Chremeta

eludente senem comis garrire libellos
unus vivorum, Fundani; Pollio regum

facta canit pede ter percusso; forte epos acer,
ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum

45 Vergilio adnuerunt gaudentes rure Camenae.†

hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
atque quibusdam aliis melius quod scribere possem,
inventore minor; neque ego illi detrahere ausim
haerentem capiti cum multa laude coronam.

50 at dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
plura quidem tollenda relinquendis. age, quaeso,
tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
nil comis tragici mutat Lucilius Acci?

non ridet versus Enni gravitate minores,

55 cum de se loquitur non ut maiore reprensus?
quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes

quaerere, num illius, num rerum dura negarit
versiculos natura magis factos et euntes

mollius, ac si quis pedibus quid claudere senis,

60 hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos

ante cibum versus, totidem cenatus? Etrusci

quale fuit Cassi rapido ferventius amni

ingenium, capsis quem fama est esse librisque

ambustum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
 comis et urbanus, fuerit limatior idem, 65
 quam rudis et Graecis intacti carminis auctor
 quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
 si foret hoc nostrum fato delapsus in aevum,
 detereret sibi multa, recideret omne, quod ultra
 perfectum traheretur, et in versu faciendo 70
 saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.
 saepe stilum vertas, iterum quae digna legi sint
 scripturus, neque, te ut miretur turba, labores,
 contentus paucis lectoribus. an tua demens
 vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
 non ego: nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax
 contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
 men' moveat cimex Pantilius, aut cruciet, quod
 vellicet absentem Demetrius, aut quod ineptus
 Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli? 80
 Plotius et Varius, Maecenas Vergiliusque,
 Valgius et probet haec Octavius optimus atque
 Fuscus, et haec utinam Viscorum laudet uterque.
 ambitione relegata te dicere possum,
 Pollio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque 85
 vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
 complures alios, doctos ego quos et amicos
 prudens praetereo; quibus haec, sint qualiacumque,
 arridere velim, doliturus, si placeant spe
 deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli, 90
 discipularum inter iubeo plorare cathedras.
 i, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

SERMONUM

LIBER SECUNDUS.

I.

(Porada s Trebatiem o satiræ.)

- Sunt quibus in satira videar nimis acer et ultra legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid composui, pars esse putat similesque meorum mille die versus deduci posse. Trebati,
- 5 quid faciam, praescribe. 'quiescas.' ne faciam, inquis, omnino versus? 'aio.' peream male, si non optimum erat; verum nequeo dormire. 'ter uncti transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto, irriguumque mero sub noctem corpus habento.
- 10 aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude Caesaris invicti res dicere, multa laborum praemia laturus.' cupidum, pater optime, vires deficient; neque enim quivis horrentia pilis agmina nec fracta pereuntes cuspidè Gallos
- 15 aut labentis equo describit volnera Parthi. 'attamen et iustum poteras et scribere fortem, Scipiadam ut sapiens Lucilius.' haud mihi deero, cum res ipsa feret: nisi dextro tempore Flacci verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
- 20 cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.

'quanto rectius hoc, quam tristi laedere versu
 Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
 cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.
 quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
 accessit fervor capiti numerusque lucernis; 25
 Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
 pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
 milia: me pedibus delectat claudere verba
 Lucili ritu, nostrum melioris utroque.
 ille velut fidis arcana sodalibus olim 30
 credebat libris, neque, si male cesserat, usquam
 decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis
 votiva pateat veluti descripta tabella
 vita senis. sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps;
 nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus, 35
 missus ad hoc pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
 quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
 sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum
 inculeret violenta. sed hic stilus haud petet ultro
 quemquam animantem et me veluti custodiet ensis 40
 vagina tectus; quem cur destringere coner
 tutus ab infestis latronibus? o pater et rex
 Iuppiter, ut pereat positum robigine telum,
 nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
 qui me commorit (melius non tangere, clamo), 45
 flebit et insignis tota cantabitur urbe.
 Cervius iratus leges minitatur et urnam,
 Canidia Albuci, quibus est inimica, venenum,
 grande malum Turius, si quid se iudice certes.
 ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque 50
 imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
 dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
 monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti

matrem; nil faciet sceleris pia dextera (mirum,
55 ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos):
sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.

ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
exspectat, seu Mors atris circumvolat alis,
dives, inops, Romae, seu fors ita iusserit, exsul,
60 quisquis erit vitae scribam color. 'o puer, ut sis
vitalis, metuo, et maiorum ne quis amicus
frigore te feriat.' quid? cum est Lucilius ausus
primus in hunc operis componere carmina morem,
detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
65 cederet, introrsum turpis: num Laelius et qui
duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen
ingenio offensi aut laeso doluere Metello
famosisque Lupo cooperto versibus? atqui
primores populi arripuit populumque tributim,
70 scilicet unī aequus virtuti atque eius amicis.
quin ubi se a volgo et scaena in secreta remorant
virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
nugari cum illo et discincti ludere, donec
decoqueretur holus, soliti. quidquid sum ego, quamvis
75 infra Lucili censum ingeniumque, tamen me
cum magnis vixisse invita fatebitur usque
invidia, et fragili quaerens illidere dentem
offendet solido, nisi quid tu, docte Trebati,
dissentis. 'equidem nihil hinc diffingere possum.
80 sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
si mala condiderit in quem quis carmina, ius est
iudiciumque.' esto, si quis mala; sed bona si quis
iudice condiderit laudatus Caesare? si quis
85 opprobriis dignum latraverit, integer ipse?
'solventur risu tabulae, tu missus abibis.'

II.

(Výhody střídmosti proti hýřivosti.)

Quae virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
 rusticus, abnormis sapiens crassaque Minerva),
 discite, non inter lances mensasque nitentes,
 cum stupet insanis acies fulgoribus et cum
 acclinis falsis animus meliora recusat, 5
 verum hic impransi mecum disquirite. 'cur hoc?'
 dicam, si poterō. male verum examinat omnis
 corruptus iudex. leporem sectatus equove
 lassus ab indomito, vel, si Romana fatigat 10
 militia assuetum graecari, seu pila velox
 molliter austerum studio fallente laborem,
 seu te discus agit, (pete cedentem aëra disco):
 cum labor extuderit fastidia, siccus, inanis
 sperne cibum vilem, nisi Hymettia mella Falerno 15
 ne biberis diluta. foris est promus, et atrum
 defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
 latrantem stomachum bene leniet. unde putas aut
 qui partum? non in caro nidore voluptas
 summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quaere 20
 sudando: pinguem vitiiis albumque neque ostrea
 nec scarus aut poterit peregrina iuvare lagois.
 vix tamen eripiam, posito pavone velis quin
 hoc potius quam gallina tergere palatum,
 corruptus vanis rerum, quia veneat auro 25
 rara avis et picta pandat spectacula cauda,
 tamquam ad rem attineat quicquam. num vesceris ista,
 quam laudas, pluma? cocto num adest honor idem?
 carne tamen quamvis distat nil, hac magis illam
 imparibus formis deceptum te petere! esto: 30

unde datum sentis, lupus hic Tiberinus an alto
 captus hiet? pontesne inter iactatus an amnis
 ostia sub Tusci? laudas, insane, trilibrem
 mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.
 35 ducit te species, video; quo pertinet ergo
 proceros odisse lupos? quia scilicet illis
 maiorem natura modum dedit, his breve pondus.
 ieiunus raro stomachus volgaria temnit.
 'porrectum magno magnum spectare catino
 40 vellem' ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos,
 praesentes Austri, coquite horum obsonia. quamquam
 putet aper rhombusque recens, mala copia quando
 aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
 atque acidas mavolt inulas. necdum omnis abacta
 45 pauperies epulis regum; nam vilibus ovis
 nigrisque est oleis hodie locus. haud ita pridem
 Galloni praeconis erat acipensere mensa
 infamis. quid? tum rhombos minus aequor alebat?
 tutus erat rhombus tutoque ciconia nido,
 50 donec vos auctor docuit praetorius. ergo,
 si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
 parebit pravi docilis Romana iuventus.
 sordidus a tenui victu distabit Ofello
 iudice: nam frustra vitium vitaveris illud,
 55 si te alio pravum detorseris. Avidienus,
 cui Canis ex vero ductum cognomen adhaeret,
 quinquennes oleas est et silvestria corna,
 ac nisi mutatum parcat defundere vinum, et
 cuius odorem olei nequeas perferre, licebit
 60 ille repotia, natales aliosve dierum
 festos albatu celebret, cornu ipse bilibri
 caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
 quali igitur victu sapiens utetur et horum

utrum imitabitur? hac urget lupo, hac canis, aiunt.
 mundus erit, qua non offendat sordibus, atque 65
 in neutram partem cultus miser. hic neque servis,
 Albuci senis exemplo, dum munia didit,
 saevus erit, nec sic ut simplex Naevius unctam
 convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
 accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum 70
 afferat. in primis valeas bene. nam variae res
 ut noceant homini, credas memor illius escae,
 quae simplex olim tibi sederit; at simul assis
 miscueris elixa, simul conchylia turdis,
 dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum 75
 lenta feret pituita. vides, ut pallidus omnis
 cena desurgat dubia? quin corpus onustum
 hesternis vitiis animum quoque praegravat una
 atque affigit humo divinae particulam aerae.
 alter, ubi dicto citius curata sopori 80
 membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
 hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
 sive diem festum rediens advexerit annus,
 seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
 accedent anni, tractari mollius aetas 85
 imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad istam,
 quam puer et validus praesumis, mollitiem, seu
 dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
 rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
 illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes 90
 tardius adveniens vitiatum commodius quam
 integrum edax dominus consumeret. hos utinam inter
 heroas natum tellus me prima tulisset!
 das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
 occupat humanam: grandes rhombi patinaeque 95
 grande ferunt una cum damno dedecus; adde

- iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum
 et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
 as, laquei pretium. 'iure' inquit 'Trausius istis
 100 iurgatur verbis: ego vectigalia magna
 divitiasque habeo tribus amplas regibus'. ergo,
 quod superat, non est melius quo insumere possis?
 cur eget indignus quisquam te divite? quare
 templa ruunt antiqua deum? cur, improbe, carae
 105 non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
 uni nimirum recte tibi semper erunt res,
 o magnus posthac inimicis risus! uterne
 ad casus dubios fidet sibi certius? hic, qui
 pluribus assuerit mentem corpusque superbum,
 110 an qui contentus parvo metuensque futuri
 in pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
 quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellum
 integris opibus novi non latius usum
 quam nunc accisis. videas metato in agello
 115 cum pecore et gnatis fortem mercede colonum
 'non ego' narrantem 'temere edi luce profesta
 quicquam praeter holus fumosae cum pede pernae.
 ac mihi seu longum post tempus venerat hospes
 sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 120 vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis,
 sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
 et nux ornabat mensas cum duplice ficu.
 post hoc ludus erat culpa potare magistra,
 ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
 125 explicuit vino contractae seria frontis.
 saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus:
 quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius aut vos,
 o pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
 nam propriae telluris erum natura neque illum

nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille, 130
 illum aut nequities aut vafri inscitia iuris,
 postremum expellet certe vivacior heres.
 nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
 dictus, erit nulli proprius, sed cedet in usum
 nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes, 135
 fortiaque adversis opponite pectora rebus.'

VI.

(Život na venkově a v městě.)

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 hortus ubi et tecto vicinus iugis aquae fons
 et paulum silvae super his foret. auctius atque
 di melius fecere. bene est. nil amplius oro,
 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis. 5
 si neque maiorem feci ratione mala rem,
 nec sum facturus vitio culpave minorem,
 si veneror stultus nihil horum: 'o si angulus ille
 proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
 o si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi, 10
 thesauro invento qui mercennarius agrum
 illum ipsum mercatus aravit, dives amico
 Hercule!' si, quod adest, gratum iuvat, hac prece te oro:
 pingue pecus domino facias et cetera praeter
 ingenium, utque soles, custos mihi maximus adsis! 15
 ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
 quid prius illustrem satiris Musaque pedestri?
 nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
 autumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
 Matutine pater, seu Iane libentius audis, 20
 unde homines operum primos vitaeque labores
 instituunt (sic dis placitum), tu carminis esto

- principium. Romae sponsorem me rapis: 'heia,
 ne prior officio quisquam respondeat, urge'.
 25 sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
 interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
 postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto
 luctandum in turba et facienda iniuria tardis.
 'quid vis, insane, et quas res agis?' improbus urget.
 30 iratis precibus: 'tu pulses omne, quod obstat,
 ad Maecenatem memori si mente recurras?'
 hoc iuvat et melli est, non mentiar. at simul atras-
 ventum est Esquilias, aliena negotia centum
 per caput et circa saliunt latus. 'ante secundam
 35 Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.'
 'de re communi scribae magna atque nova te
 orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.'
 'imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis'.
 dixeris 'experiar': 'si vis, potes' addit et instat.
 40 septimus octavo propior iam fugerit annus,
 ex quo Maecenas me coepit habere suorum
 in numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere raeda
 vellet iter faciens, et cui concedere nugas
 hoc genus: 'hora quota est?' 'Thraex est Gallina Syro par?'
 45 'matutina parum cautos iam frigora mordent,'
 et quae rimosa bene deponuntur in aure.
 per totum hoc tempus subiectior in diem et horam
 invidiae noster. ludos spectaverat una,
 luserat in campo: 'Fortunae filius!' omnes.
 50 frigidus a rostris manat per compita rumor:
 quicumque obvius est, me consulit: 'o bone (nam te-
 scire, deos quoniam propius contingis, oportet),
 numquid de Dacis audisti?' nil equidem. 'ut tu
 semper eris derisor!' at omnes di exagitent me,
 55 si quicquam. 'quid? militibus promissa Triquetra

praedia Caesar an est Itala tellure daturus?
iurantem me scire nihil mirantur ut unum
scilicet egregii mortalem atque silenti.)

perditur haec inter misero lux, non sine votis:
o rus, quando ego te aspiciam, quandoque licebit 60
nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
ducere sollicitae iucunda obliviae vitae?

o quando faba Pythagorae cognata simulque
uncta satis pingui ponentur holuscula lardo?
o noctes cenaque deum, quibus ipse meique 65

ante Larem proprium vescor vernasque procaces
pasco libatis dapibus. prout cuique libido est,
siccat inaequales calices conviva solutus
legibus insanis, seu quis capit acria fortis
pocula, seu modicis uvescit laetius. ergo 70

sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
nec, male necne Lepos saltet; sed, quod magis ad nos
pertinet et nescire malum est, agitamus: utrumne
divitiis homines an sint virtute beati,
quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos, 75
et quae sit natura boni summumque quid eius.

Cervius haec inter vicinus garrit aniles
ex re fabellas. si quis nam laudat Arelli
sollicitas ignarus opes, sic incipit: 'olim
rusticus urbanum murem mus paupere fertur 80
accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
solveret hospitium animum. quid multa? neque ille
sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
aridum et ore ferens acinum semesaque lardi 85
frusta dedit, cupiens varia fastidia cena
vincere tangentis male singula dente superbo,
cum pater ipse domus palea porrectus in horna

- esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
 90 tandem urbanus ad hunc 'quid te iuvat' inquit, 'amico,
 praerupti nemoris patientem vivere dorso?
 vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 carpe viam, mihi crede, comes; terrestria quando
 mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
 95 aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
 dum licet, in rebus iucundis vive beatus,
 vive memor, quam sis aevi brevis'. haec ubi dicta
 agrestem pepulere, domo levis exsilit; inde
 ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 100 moenia nocturni subrepere. iamque tenebat
 nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
 in locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 multaque de magna superessent fercula cena,
 105 quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
 ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 continuatque dapes, nec non verniliter ipsis
 fungitur officiis, praelambens omne, quod affert.
 110 ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
 rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
 valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 currere per totum pavidi conclave, magisque
 exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
 115 personuit canibus. tum rusticus 'haud mihi vita
 est opus hac' ait et 'valeas: me silva cavusque
 tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.'

VIII.

(Hostina u povýšence Nasidiena.)

Ut Nasidieni iuivit te cena beati?

nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
de medio potare die. 'sic, ut mihi numquam
in vita fuerit melius'. dic, si grave non est,
quae prima iratum ventrem placaverit esca.

'in primis Lucanus aper leni fuit Austro
captus, ut aiebat cenae pater; acria circum
rapula, lactucae, radices, qualia lassum
pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.

his ubi sublatis puer alte cinctus acernam
gausape purpureo mensam pertersit, et alter
sublegit, quodcumque iaceret inutile quodque
posset cenantes offendere: ut Attica virgo
cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris experts.
hic erus: 'Albanum, Maecenas, sive Falernum
te magis appositis delectat, habemus utrumque'.

divitias miseras! sed quis cenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.

'summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra.

si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras;
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
ridiculus totas simul absorbere placentas.

Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
indice monstraret digito; nam cetera turba,
nos, inquam, cenamus aves, conchylia, pisces,
longe dissimilem noto celantia sucum,
ut vel continuo patuit, cum passeris atque
ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.

- post hoc me docuit melimela rubere minorem
 ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
 audieris melius. tum Vibidius Balatroni:
 'nos nisi damnose bibimus, moriemur inulti,'
 35 et calices poscit maiores. vertere pallor
 tum parochi faciem nil sic metuentis ut acres
 potores, vel quod male dicunt liberius, vel
 fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 invertunt Allifanis vinaria tota
 40 Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi
 convivae lecti nihilum nocuere lagoenis.
 affertur squillas inter murena natantes
 in patina porrecta. sub hoc erus 'haec gravida' inquit
 'capta est, deterior post partum carne futura.
 45 his mixtum ius est: oleo, quod prima Venafri
 pressit cella, garo de sucis piscis Hiberi,
 vino quinquenni, verum citra mare nato,
 dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
 hoc magis ullum aliud), pipere albo, non sine aceto,
 50 quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
 erucas virides, inulas ego primus amaras
 monstravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
 ut melius muria, quod testa marina remittat.'
 interea suspensa graves aulaea ruinas
 55 in patinam fecere, trahentia pulveris atri
 quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 nos maius veriti, postquam nihil esse pericli
 sensimus, erigimur; Rufus posito capite, ut si
 filius immaturus obisset, flere. quis esset
 60 finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
 tolleret: 'heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 te deus? ut semper gaudes illudere rebus
 humanis!' Varius mappa compescere risum

- vix poterat. Balatro, suspendens omnia naso,
 'haec est condicio vivendi' aiebat, 'eoque 65
 responsura tuo numquam est par fama labori.
 tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
 sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 ne male conditum ius apponatur, ut omnes
 praecincti recte pueri comptique ministrent? 70
 adde hos praeterea casus, aulaea ruant si,
 ut modo, si patinam pede lapsus frangat agaso.
 sed convivatoris uti ducis ingenium res
 adversae nudare solent, celare secundae.'
- Nasidienus ad haec: 'tibi di, quaecumque preceris, 75
 commoda dent; ita vir bonus es convivaque comis',
 et soleas poscit. tum in lecto quoque videres
 stridere secreta divisos aure susurros.'
- nullos his mallet ludos spectasse; sed illa
 redde age, quae deinceps risisti. 'Vibidius dum 80
 quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagoena,
 quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
 ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
 Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
 emendaturus fortunam. deinde secuti 85
 mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 membra gruis sparsi sale multo non sine farre,
 pinguibus et ficis pastum iecur anseris albae,
 et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
 quam si cum lumbis quis edit. tum pectore adusto 90
 vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
 suaves res, si non causas narraret earum et
 naturas dominus: quem nos sic fugimus ulti,
 ut nihil omnino gustaremus, velut illis
 Canidia afflasset peior serpentibus Afris'. 95
-

EPISTULARUM

LIBER PRIMUS.

I.

(Básník chce oddati se studiu filosofie.)

- Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
spectatum satis et donatum iam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
5 Herculis ad postem fixis latet abditus agro,
ne populum extrema totiens exoret harena.
est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
'solve senescentem mature sanus equum, ne
peccet ad extremum ridendus et ilia ducat'.
10 nunc itaque et versus et cetera ludicra pono:
quid verum atque decens, curo et rogo et omnis in hoc sum;
condo et compono, quae mox depromere possim.
ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
nullius addictus iurare in verba magistri,
15 quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.
nunc agilis fio et mersor civilibus undis,
virtutis verae custos rigidusque satelles;
nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
et mihi res, non me rebus subiungere conor.
20 ut nox longa, quibus somnum aufert cura, diesque

longa videtur opus debentibus, ut piger annus
 pupillis, quos dura premit custodia matrum:
 sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
 consiliumque morantur agendi naviter id, quod
 aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae, 25
 aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
 restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.

non possis oculo quantum contendere Lynceus,
 non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
 nec, quia desperes invicti membra Glyconis, 30
 nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
 est quadam prodire tenus, si non datur ultra.

fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
 sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
 possis et magnam morbi deponere partem. 35
 laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
 ter pure lecto poterunt recreare libello.
 invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
 nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
 si modo culturae patientem commodet aurem. 40

virtus est vitium fugere, et sapientia prima
 stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
 esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
 quanto devites animi capitisque labore;
 impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
 per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
 ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
 discere et audire et meliori credere non vis?
 quis circum pagos et circum compita pugna
 magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
 cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
 vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

o cives, cives, quaerenda pecunia primum est,

virtus post nummos!' haec Ianus summus ab imo
 55 prodocet, haec recinunt iuvenes dictata senesque,
 laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
 est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque,
 sed quadringentis sex septem milia desunt:
 plebs eris. at pueri ludentes 'rex eris' aiunt,
 60 'si recte facies'. hic murus aëneus esto:
 nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
 nenia, quae regnum recte facientibus offert,
 et maribus Curiis et decantata Camillis?
 65 isne tibi melius suadet, qui 'rem facias, rem,
 si possis, recte, si non, quocumque modo rem,
 ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi,'
 an qui Fortunae te responsare superbae
 liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
 70 quodsi me populus Romanus forte roget, cur
 non, ut porticibus, sic iudiis fruar isdem,
 nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit,
 olim quod volpes aegroto cauta leoni
 respondit, referam: 'quia me vestigia terrent,
 75 omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.'
 belua multorum es capitum. nam quid sequar aut quem?

pars hominum gestit conducere publica; sunt qui
 crustis et pomis viduas venentur avaras
 excipiantque senes, quos in vivaria mittant;
 80 multis occulto crescit res faenore. verum
 esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 idem eadem possunt horam durare probantes?
 'nullus in orbe sinus Bais praelucet amoenis'
 si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 85 festinantis eri; cui si vitiosa libido
 fecerit auspicium, 'cras ferramenta Teanum

tolletis, fabri' lectus genialis in aula est:
 nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
 si non est, iurat bene solis esse maritis.
 quo teneam voltus mutantem Protea nodo? 90
 quid pauper? — ride: mutat cenacula, lectos,
 balnea, tonsores, conducto navigio aequè
 nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
 si curatus inaequali tonsore capillos
 occurri, rides; si forte subucula pexae 95
 trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
 rides: quid, mea cum pugnat sententia secum,
 quod petiit, spernit, repetit, quod nuper omisit,
 aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis? 100
 insanire putas sollemnia me neque rides,
 nec medici credis nec curatoris egere
 a praetore dati, rerum tutela mearum
 cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 de te pendentis, te respicientis amici. 105
 ad summam: sapiens uno minor est Iove, dives,
 liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
 praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

II.

(Homer, zdroj životní moudrosti.)

Troiani belli scriptorem, Maxime Lolli,
 dum tu declamas Romae, Praeneste relegi:
 qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 planius ac melius Chrysippe et Crantore dicit.
 cur ita crediderim, nisi quid te distinet, audi. 5
 fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia barbariae lento collisa duello,

- stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam:
 10 quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
 cogi posse negat. Nestor componere lites
 inter Peliden festinat et inter Atriden:
 hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
 15 seditione, dolis, scelere atque libidine et ira
 Iliacos intra muros peccatur et extra.
 rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
 utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
 qui domitor Troiae multorum providus urbes
 20 et mores hominum inspexit, latumque per aequor,
 dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
 pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
 Sirenum voces et Circae pocula nosti:
 quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 25 sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
 vixisset canis immundus vel amica luto sus.
 nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 sponsi Penelopae nebulones Alcinoique
 in cute curanda plus aequo operata iuventus,
 30 cui pulchrum fuit in medios dormire dies et
 ad strepitum citharae cessatum ducere somnum.
 ut iugulent hominem, surgunt de nocte latrones:
 ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui
 si noles sanus, curres hydropicus; et ni
 35 posces ante diem librum cum lumine, si non
 intendes animum studiis et rebus honestis,
 invidia vel amore vigil torquere. nam cur,
 quae laedunt oculum, festinas demere: si quid
 est animum, differs curandi tempus in annum?
 40 dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude;

incipi! qui recte vivendi prorogat horam,
rusticus exspectat, dum defluat amnis; at ille
labitur et labetur in omne volubilis aevum.

quaeritur argentum puerisque beata creandis
uxor, et incultae pacantur vomere silvae: 45

quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet.

non domus et fundus, non aeris acervus et auri

aegroto domini deduxit corpore febres,

non animo curas: valeat possessor oportet,

si comportatis rebus bene cogitat uti. 50

qui cupit aut metuit, iuvat illum sic domus et res,

ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,

auriculas citharae collecta sorde dolentes.

sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit.

sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. 55

semper avarus eget: certum voto pete finem.

invidus alterius macrescit rebus opimis:

invidia Siculi non invenere tyranni

maius tormentum. qui non moderabitur irae,

infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens, 60

dum poenas odio per vim festinat inulto.

ira furor brevis est: animum rege; qui nisi paret,

imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.

figit equum tenera docilem cervice magister

ire viam, qua monstret eques; venaticus, ex quo 65

tempore cervinam pellem latravit in aula,

militat in silvis catulus. nunc adbibe puro

pectore verba puer, nunc te melioribus offer.

quo semel est imbuta recens, servabit odorem

testa diu. quodsi cessas aut strenuus anteis, 70

nec tardum opperior nec praecedentibus insto.

VI.

(Klid mysli, základ blaha.)

- Nil admirari prope res est una, Numici,
 solaque, quae possit facere et servare beatum.
 hunc solem et stellas et decedentia certis
 tempora momentis sunt qui formidine nulla
 5 imbuti spectent: quid censes munera terrae,
 quid maris extremos Arabas ditantis et Indos,
 ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis
 quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
 qui timet his adversa, fere miratur eodem
 10 quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus,
 improvisa simul species exterret utrumque.
 gaudeat an doleat, cupiat metuatne, quid ad rem,
 si, quidquid vidit melius peiusve sua spe,
 defixis oculis animoque et corpore torpet?
 15 insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui,
 ultra, quam satis est, virtutem si petat ipsam.
 i nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
 suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
 gaude, quod spectant oculi te mille loquentem;
 20 navus mane forum et vespertinus pete tectum,
 ne plus frumenti dotalibus emetat agris
 Mutus et (indignum, quod sit peioribus ortus)
 hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
 quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
 25 defodiet condetque nitentia. cum bene notum
 porticus Agrippae et via te conspexerit Appi;
 ire tamen restat, Numa quo devenit et Ancus.
 si latus aut renes morbo temptantur acuto,
 quaere fugam morbi. vis recte vivere (quis non?):
 30 si virtus hoc una potest dare, fortis omissis

hoc age deliciis. virtutem verba putas et
 lucum ligna: cave, ne portus occupet alter,
 ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas;
 mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
 tertia succedant, et quae pars quadret acervum. 35
 scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
 et genus et formam regina Pecunia donat,
 ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
 mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
 ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt, 40
 si posset centum scaenae praebere rogatus,
 'qui possum tot?' ait; 'tamen et quaeram et, quot habebo,
 mittam'. post paulo scribit sibi milia quinque
 esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnes.
 exilis domus est, ubi non et multa supersunt 45
 et dominum fallunt et prosunt furibus. ergo,
 si res sola potest facere et servare beatum,
 hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
 si fortunatum species et gratia praestat,
 mercemur servum, qui dictet nomina, laevum 50
 qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
 porrigere: 'hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 cui libet, hic fascas dabit eripietque curule,
 cui volet, importunus ebur.' 'frater' 'pater' adde:
 ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta. 55
 si, bene qui cenat, bene vivit: lucet, eamus,
 quo ducit gula, piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 differtum transire forum populumque iubebat,
 unus ut e multis populo spectante referret 60
 emptum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
 quid deceat, quid non, obliti, Caerite cera
 digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixi,

cui potior patria fuit interdicta voluptas.

65 si, Mimnermus uti censes, sine amore iocisque
nil est iucundum, vivas in amore iocisque.

vive, vale. si quid novisti rectius istis,
candidus imperti; si non, his utere mecum.

VII.

(Volnost v přátelství.)

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui,
si me vivere vis sanum recteque valentem,
quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,

5 Maecenas, veniam, dum ficus prima calorque
dissignatorem decorat lictoribus atris,
dum pueris omnis pater et matercula pallet,
officiosaque sedulitas et opella forensis
adducit febres et testamenta resignat.

10 quodsi bruma nives Albanis illinet agris,
ad mare descendet vates tuus et sibi parcat
contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.

non, quo more piris vesci Calaber iubet hospes,
15 tu me fecisti locupletem. 'vescere sodes.'
'iam satis est'. 'at tu, quantum vis, tolle.' 'benigne.'
'non invisa ferēs pueris munuscula parvis.'
'tam teneor dono, quam si dimittar onustus.'
'ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.'

20 prodigus et stultus donat, quae spernit et odit:
haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis.
dignum praestabo me etiam pro laude merentis.

quodsi me noles usquam discedere, reddes 25
 forte latus, nigros angusta fronte capillos,
 reddes dulce loqui, reddes ridere decorum et
 inter vina fugam Cinarae maerere protervae.

forte per angustam tenuis volpecula rimam
 repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus 30
 ire foras pleno tendebat corpore frustra;
 cui mustela procul 'si vis' ait 'effugere istinc,
 macra cavum repetes artum, quem macra subisti.'
 hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
 nec somnum plebis laudo satur altilium, nec 35
 otia divitiis Arabum liberrima muto.

saepe verecundum laudasti, rexque paterque
 audisti coram nec verbo parcius absens:
 inspice, si possum donata reponere laetus.
 haud male Telemachus, proles patientis Ulixi: 40
 'non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.'
 parvum parva decent: mihi iam non regia Roma,
 sed vacuum Tibur placet aut imbelles Tarentum. 45

strehuus et fortis causisque Philippus agendis
 clarus, ab officiis octavam circiter horam
 dum redit atque foro nimium distare Carinas
 iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
 adrasum quendam vacua tonsoris in umbra 50
 cultello proprios purgantem leniter ungues.
 'Demetri', (puer hic non laeve iussa Philippi
 accipiebat) 'abi, quaere et refer, unde domo, quis,
 cuius fortunae, quo sit patre quove patrono'.
 it, redit et narrat, Volteium nomine Menam, 55
 praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
 et properare loco et cessare et quaerere et uti,

- gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
et ludis et post decisa negotia campo.
- 60 'scitari libet ex ipso, quodcumque refers: dic,
ad cenam veniat'. non sane credere Mena,
mirari secum tacitus. quid multa? 'benigne'
respondet. 'neget ille mihi?' 'negat improbus et te
neglegit aut horret.' Volteium mane Philippus
65 vilia vendentem tunicato scruta popello
occupat et salvere iubet prior; ille Philippo
excusare laborem et mercennaria vincla,
quod non mane domum venisset, denique quod non
providisset eum. 'sic ignovisse putato
70 me tibi, si cenas hodie mecum.' 'ut libet.' 'ergo
post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.'
ut ventum ad cenam est, dicenda tacenda locutus.
tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
occultum visus decurrere piscis ad hamum,
75 mane cliens et iam certus conviva, iubetur
rura suburbana indictis comes ire Latinis.
impositus mannis arvum caelumque Sabinum
non cessat laudare. videt ridetque Philippus,
et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
80 dum septem donat sestertia, mutua septem
promittit, persuadet, uti mercetur agellum.
mercatur. ne te longis ambagibus ultra,
quam satis est, morer: ex nitido fit rusticus atque
sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
85 immoritur studiis et amore senescit habendi.
verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
spem mentita seges, bos est enectus arando:
offensus damnis media de nocte caballum
arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
90 quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus,

'durus' ait, 'Voltei, nimis attentusque videris
esse mihi.' 'pol me miserum, patrone, vocares,
si velles' inquit 'verum mihi ponere nomen.
quod te per Genium dextramque deosque Penates
obsecro et obtestor, vitae me redde priori!'

95

qui semel aspexit, quantum dimissa petitis
praestent, mature redeat repetatque relicta.
metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

IX.

(Doporučení Septimia.)

Septimius, Claudii, nimirum intellegit unus,
quanti me facias. nam cum rogat et prece cogit
scilicet, ut tibi se laudare et tradere coner,
dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
munere cum fungi propioris censet amici:
quid possim, videt ac novit me valdius ipso.
multa quidem dixi, cur excusatus abirem;
sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
sic ego, maioris fugiens opprobria culpae,
frontis ad urbanae descendi praemia. quodsi
depositum laudas ob amici iussa pudorem,
scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

5

10

X.

(Chvála života venkovského a spokojenosti s málem.)

Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus
ruris amatores. hac in re scilicet una
multum dissimiles, at cetera paene gemelli
fraternis animis, quidquid negat alter, et alter,
adnuimus pariter: vetuli notique columbi,

5

tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
 rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 quid quaeris? vivo et regno, simul ista reliqui,
 quae vos ad caelum fertis rumore secundo,
 10 utque sacerdotis fugitivus liba recuso;
 pane egeo iam mellitis potiore placentis.

vivere naturae si convenienter oportet,
 ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 novistine locum potiolem rure beato?

15 est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura
 leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
 cum semel accepit Solem furibundus acutum?
 est ubi divellat somnos minus invida cura?
 deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 20 purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
 quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 nempe inter varias nutritur silva columnas,
 laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
 naturam expelles furca, tamen usque recurret
 25 et mala perrumpet furtim fastidia victrix.

non, qui Sidonio contendere callidus ostro
 nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
 certius accipiet damnum propiusve medullis,
 quam qui non poterit vero distinguere falsum.

30 quem res plus nimio delectavere secundae,
 mutatae quatient. si quid miraberè, pones
 invitus. fuge magna: licet sub paupere tecto
 reges et regum vita praecurrere amicos.
 cervus equum pugna melior communibus herbis
 35 pellebat, donec minor in certamine longo
 imploravit opes hominis frenumque recepit;
 sed postquam victor violens discessit ab hoste,
 non equitem dorso, non frenum depulit ore.

sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
 libertate caret, dominum vehet improbus atque 40
 serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 si pede maior erit, subvertet, si minor, uret.
 laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
 nec me dimittes incastigatum, ubi plura 45
 cogere, quam satis est, ac non cessare videbor.
 imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 excepto, quod non simul esses, cetera laetus. 50

XIII.

(Pokyny doručiteli básní.)

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vinni,
 si validus, si laetus erit, si denique poscet;
 ne studio nostri pecces odiumque libellis 5
 sedulus importes opera vehemente minister.
 si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
 abicito potius, quam, quo perferre iuberis,
 clitellas ferus impingas Asinaeque paternum
 cognomen vertas in risum et fabula fias.
 viribus uteris per clivos, flumina, lamas. 10
 victor propositi simul ac perveneris illuc,
 sic positum servabis onus, ne forte sub ala
 fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
 ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
 ut cum pilleolo soleas conviva tribulis. 15
 ne volgo narres te sudavisse ferendo
 carmina, quae possint oculos auresque morari
 Caesaris; oratus multa prece, nitere porro.
 vade, vale: cave, ne titubes mandataque frangas.

XVI.

(Ctnost pravá a zdánlivá.)

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
 arvo pascat erum an bacis opulentet olivae,
 pomisne an pratis an amicta vitibus ulmo,
 scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.

5 continui montes, ni dissocientur opaca
 valle, sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
 laevum discedens curru fugiente vaporet.

temperiem laudes. quid, si rubicunda benigni
 corna vepres et pruna ferant? si quercus et ilex
 10 multa fruge pecus, multa dominum iuвет umbra?
 dicas adductum propius frondere Tarentum.

fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.

15 hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae,
 incolumem tibi me praestant Septembribus horis.

tu recte vivis, si curas esse, quod audis.
 iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
 sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas,

20 neve putes alium sapiente bonoque beatum,
 neu, si te populus sanum recteque valentem
 dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
 dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

25 si quis bella tibi terra pugnata marique
 dicat et his verbis vacuas permulceat aures:
 'tene magis salvum populus velit an populum tu,
 servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
 Iuppiter', Augusti laudes agnoscere possis:

30 cum pateris sapiens emendatusque vocari,

respondesne tuo, dic sodes, nomine? 'nempe
 vir bonus et prudens dici delector ego ac tu'.
 qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet, ut, si
 detulerit fasces indigno, detrahet idem.
 'pone, meum est' inquit: pono tristisque recedo. 35
 idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 contendat laqueo collum pressisse paternum,
 mordeat opprobriis falsis mutemque colores?
 falsus honor iuvat et mendax infamia terret
 quem nisi mendosum et medicandum? vir bonus est quis? 40
 'qui consulta patrum, qui leges iuraque servat,
 quo multae magnaecque secantur iudice lites,
 quo res sponsore et quo causae teste tenentur'.
 sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
 introrsum turpem, speciosum pelle decora. 45
 'nec furtum feci nec fugi' si mihi dicat
 servus: 'habes pretium, loris non ureris' aio.
 'non hominem occidi': 'non pasces in cruce corvos'.
 'sum bonus et frugi': renuit negitatque Sabellus.
 cautus enim metuit foveam lupus accipiterque 50
 suspectos laqueos et opertum miluus hamum.
 oderunt peccare boni virtutis amore.
 tu nihil admittes in te formidine poenae:
 sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
 nam de mille fabae modiis cum subripis unum, 55
 damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
 vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
 quandocumque deos vel porco vel bove placat,
 'Iane pater!' clare, clare cum dixit 'Apollo!',
 labra movet metuens audiri: 'pulchra Laverna, 60
 da mihi fallere, da iusto sanctoque videri,
 noctem peccatis et fraudibus obice nubem'.
 qui melior servo, qui liberior sit avarus,

in triviis fixum cum se demittit ob assem,
 65 non video; nam, qui cupiet, metuet quoque; porro
 qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
 perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
 semper in augenda festinat et obruitur re.
 vendere cum possis captivum, occidere noli:
 70 serviet utiliter; sine pascat durus aretque,
 naviget ac mediis hiemet mercator in undis,
 annonae prosit, portet frumenta penusque.
 vir bonus et sapiens audebit dicere: 'Pentheu,
 rector Thebarum, quid me perferre patique
 75 indignum coges?' 'adimam bona'. 'nempe pecus, rem,
 lectos, argentum: tollas licet'. 'in manicis et
 compedibus saevo te sub custode tenebo'.
 'ipse deus, simul atque volam, me solvet'. opinor,
 hoc sentit 'moriar'. mors ultima linea rerum est.

XIX.

(Poměr Horatiův k špatným básníkům a kritikům.)

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino,
 nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
 quae scribuntur aquae potoribus. ut male sanos
 ascripsit Liber Satyris Faunisque poetas,
 5 vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
 laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
 Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 prosiluit dicenda. 'forum putealque Libonis
 mandabo siccis, adimam cantare severis:'
 10 hoc simul edixi, non cessavere poetae
 nocturno certare mero, putere diurno.
 quid? si quis voltu torvo ferus et pede nudo
 exiguaeque togae simulet textore Catonem,

virtutemne repraesentet moresque Catonis? rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua, dum studet urbanus tenditque disertus haberi. decipit exemplar vitiis imitabile: quodsi pallerem casu, biberent exsanguie cuminum.	15
o imitatores, servum pecus, ut mihi saepe bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! libera per vacuum posui vestigia princeps, non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet, dux reget examen. Parios ego primus iambos ostendi Latio, numeros animosque secutus Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.	20
ac ne me foliis ideo brevioribus ornes, quod timui mutare modos et carminis artem: temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho, temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar, nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris, nec sponsae laqueum famoso carmine nectit. hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus volgavi fidicen; iuvat immemorata ferentem ingenuis oculisque legi manibusque teneri.	25
scire velis, mea cur ingratus opuscula lector laudet ametque domi, premat extra limen iniquus: non ego ventosae plebis suffragia venor impensis cenarum et tritae munere vestis; non ego, nobilium scriptorum auditor et ultor, grammaticas ambire tribus et pulpita dignor.	30
hinc illae lacrimae. 'spissis indigna theatri scripta pudet recitare et nugis addere pondus' si dixi, 'rides' ait, 'et Iovis auribus ista servas: fidis enim manare poetica mella te solum, tibi pulcher.' ad haec ego naribus uti formido et, luctantis acuto ne secer ungui,	35
	40
	45

'displicet iste locus' clamo et diludia posco.
 ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 ira truces inimicitias et funebre bellum.

XX.

(Své knize.)

Vertumnum Ianumque, liber, spectare videris,
 scilicet ut prostes Sosiorum punice mundus.
 odisti claves et grata sigilla pudico,
 paucis ostendi gemis et communia laudas,
 5 non ita nutritus. fuge, quo descendere gestis:
 non erit emisso reditus tibi. 'quid miser egi?
 quid volui?' dices, ubi quis te laeserit; et scis
 in breve te cogi, cum plenus languet amator.
 quodsi non odio peccantis desipit augur,
 10 carus eris Romae, donec te deserat aetas;
 contrectatus ubi manibus sordescere volgi
 coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
 aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.
 ridebit monitor non exauditus, ut ille,
 15 qui male parentem in rupes protrusit asellum
 iratus: quis enim invitum servare laboret?
 hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
 occupet extremis in vicis balba senectus.
 cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
 20 me libertino natum patre et in tenui re
 maiores pennas nido extendisse loqueris,
 ut, quantum generi demas, virtutibus addas;
 me primis urbis belli placuisse domique,
 corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
 25 irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
 forte meum si quis te percontabitur aevum,
 me quater undenos sciat implevisse Decembres,
 collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

EPISTULARUM

LIBER SECUNDUS.

I.

(Poměry literární a převrácený vkus obecnstva.)

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
res Italas armis tuteris, moribus ornes,
legibus emendes, in publica commoda peccem,
si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux, 5
post ingentia facta deorum in templa recepti,
dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
componunt, agros assignant, oppida condunt,
ploravere suis non respondere favorem
speratum meritis. diram qui contudit Hydram 10
notaque fatali portenta labore subegit,
comperit invidiam supremo fine domari.
urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
infra se positas; exstinctus amabitur idem.
praesenti tibi maturos largimur honores 15
iurandasque tuum per numen ponimus aras,
nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.

sed tuis hic populus, sapiens et iustus in uno
te nostris ducibus, te Graius anteferendo,
cetera nequaquam simili ratione modoque 20
aestimat et, nisi quae terris semota suisque

- temporibus defuncta videt, fastidit et odit,
 sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
 quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
 25 vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
 pontificum libros, annosa volumina vatum
 dictitet Albano Musas in monte locutas.
 si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
 scripta vel optima, Romani pensantur eadem
 30 scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
 nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri;
 venimus ad summum fortunae, pingimus atque
 psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
 si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
 35 scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
 scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
 perfectos veteresque referri debet an inter
 viles atque novos? excludat iurgia finis.
 'est vetus atque probus, centum qui perficit annos.'
 40 quid? qui deperit minor uno mense vel anno,
 inter quos referendus erit? veteresne poetas,
 an quos et praesens et postera respuat aetas?
 'iste quidem veteres inter ponetur honeste,
 qui vel mense brevi vel toto est iunior anno.'
 45 utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
 paulatim vello et demo unum, demo etiam unum,
 dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
 qui redit in fastos et virtutem aestimat annis
 miraturque nihil, nisi quod Libitina sacravit.
 50 Ennius, et sapiens et fortis et alter Homerus,
 ut critici dicunt, leviter curare videtur,
 quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 paene recens? adeo sanctum est vetus omne poema.

ambigitur quotiens, uter utro sit prior, aufert Pacuvius docti famam senis, Accius alti, dicitur Afrani toga convenisse Menandro, Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi, vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.	55
hos ediscit et hos arto stipata theatro spectat Roma potens; habet hos numeratque poetas ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.	60
interdum volgus rectum videt; est ubi peccat. si veteres ita miratur laudatque poetas, ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat;	65
si quaedam nimis antique, si pleraque dure dicere credit eos, ignave multa fatetur, et sapit et mecum facit et Iove iudicat aequo. non equidem insector delendave carmina Livi esse reor, memini quae plagosum mihi parvo Orbilium dictare; sed emendata videri pulchraque et exactis minimum distantia miror. inter quae verbum emicuit si forte decorum, si versus paulo concinnior unus et alter,	70
iniuste totum ducit venditque poema. indignor quicquam reprehendi, non quia crasse compositum illepideve putetur, sed quia nuper, nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci. recte necne crocum floresque perambulet Attae fabula, si dubitem, clament perisse pudorem	75
cuncti paene patres, ea cum reprehendere coner, quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit: vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt, vel quia turpe putant parere minoribus et, quae imberbes didicere, senes perdenda fateri.	80
iam Saliare Numae carmen qui laudat et illud, quod mecum ignorat, solus volt scire videri,	85

ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
 nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.

90 quodsi tam Graecis novitas invisâ fuisset
 quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
 quod legeret terereturque viritim publicus usus?
 ut primum positis nugari Graecia bellis
 coepit et in vitium fortuna labier aequa,

95 nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum,
 marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
 suspendit picta voltum mentemque tabella,
 nunc tibicinibus, nunc est gavisâ tragoedis:
 sub nutrice puella velut si luderet infans,

100 quod cupide petiit, mature plena reliquit.
 hoc paces habuere bonae ventique secundi.

Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
 mane domo vigilare, clienti promere iura,
 cautos nominibus rectis expendere nummos,

105 maiores audire, minori dicere, per quae
 crescere res posset, minui damnosa libido.
 quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
 mutavit mentem populus levis et calet uno
 scribendi studio; pueri patresque severi

110 fronde comas vincti cenant et carmina dictant.
 ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus,
 invenior Parthis mendacior et prius orto
 sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.

navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
 115 non audet, nisi qui didicit, dare; quod medicorum est,
 promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
 scribimus indocti doctique poemata passim.

hic error tamen et levis haec insania quantas
 virtutes habeat, sic collige: vatis avarus

120 non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;

detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
 non fraudem socio puerove incogitat ullam
 pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
 militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
 si das hoc, parvis quoque rebus magna iuvari. 125
 os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
 torquet ab obscenis iam nunc sermonibus aurem,
 mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 asperitatis et invidiae corrector et irae,
 recte facta refert, orientia tempora notis 130
 instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 castis cum pueris ignara puella mariti
 disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
 poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
 caelestes implorat aquas docta prece blandus, 135
 avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 impetrat et pacem et locupletem frugibus annum:
 carmine di superi placantur, carmine Manes.
 agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 condita post frumenta levantes tempore festo 140
 corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
 cum sociis operum, pueris et coniuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
 Fescennina per hunc inventa licentia morem 145
 versibus alternis opprobria rustica fudit,
 libertasque recurrentes accepta per annos
 lusit amabiliter, donec iam saevus apertam
 in rabiem coepit verti iocus et per honestas
 ire domos impune minax. doluere cruento 150
 dente laccessiti, fuit intactis quoque cura
 condicione super communi; quin etiam lex
 poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam

- describi. vertere modum, formidine fustis
 155 ad bene dicendum delectandumque redacti.
 Graecia capta ferum victorem cepit et artes
 intulit agresti Latio: sic horridus ille
 defluxit numerus Saturnius, et grave virus
 munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
 160 manserunt hodieque manent vestigia ruris.
 serus enim Graecis admovit acumina chartis
 et post Punica bella quietus quaerere coepit,
 quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
 temptavit quoque rem, si digne vertere posset,
 165 et placuit sibi, natura sublimis et acer:
 nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
 sed turpem putat inscite metuitque lituram.
 creditur, ex medio quia res arcessit, habere
 sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
 170 plus oneris, quanto veniae minus. aspice, Plautus
 quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
 ut patris attenti, lenonis ut insidiosi,
 quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
 quam non astricto percurrat pulpita socco:
 175 gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc
 securus, cadat an recto stet fabula talo.
 quem tulit ad scaenam ventoso Gloria curru,
 exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
 sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
 180 subruit aut reficit. valeat res ludicra, si me
 palma negata macrum, donata reducit opimum.
 saepe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
 quod numero plures, virtute et honore minores,
 indocti stolidique et depugnare parati,
 185 si discordet eques, media inter carmina poscunt
 aut ursum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.

verum equitis quoque iam migravit ab aure voluptas
 omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
 quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
 dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae; 190
 mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 si foret in terris, rideret Democritus, seu
 diversum confusa genus panthera camelo 195
 sive elephas albus volgi converteret ora;
 spectaret populum ludis attentius ipsis,
 ut sibi praebentem nimio spectacula plura;
 scriptores autem narrare putaret asello
 fabellam surdo. nam quae pervincere voces 200
 evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 divitiaeque peregrinae: quibus oblitus actor
 cum stetit in scaena, concurrat dextera laevae. 205
 'dixit adhuc aliquid?' 'nil sane'. 'quid placet ergo?'
 'Iana Tarentino violas imitata veneno.'
 ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
 cum recte tractent alii, laudare maligne:
 ille per extentum funem mihi posse videtur 210
 ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
 verum age et his, qui se lectori credere malunt
 quam spectatoris fastidia ferre superbi, 215
 curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 vis complere libris et vatibus addere calcar,
 ut studio maiore petant Helicon virentem.
 multa quidem nobis facimus mala saepe poetae

- 220 (ut vineta egomet caedam mea), cum tibi librum
 sollicito damus aut fesso; cum laedimur, unum
 si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 cum loca iam recitata revolvimus irrevocati;
 cum lamentamur non apparere labores
 225 nostros et tenui deducta poemata filo;
 cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
 carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
 arcessas et egere vetes et scribere cogas.
 sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 230 aedituos habeat belli spectata domique
 virtus, indigno non committenda poetae.
 gratus Alexandro regi magno fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.
 235 sed veluti tractata notam labemque remittunt
 atramenta, fere scriptores carmine foedo
 splendida facta linunt. idem rex ille, poema
 qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 edicto vetuit, ne quis se praeter Apellen
 240 pingeret, aut alius Lysippo duceret aera.
 fortis Alexandri voltum simulantia. quodsi
 iudicium subtile videndis artibus illud
 ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso iurares aëre natum.
 245 at neque dedecorant tua de se iudicia atque
 munera, quae multa dantis cum laude tulerunt
 dilecti tibi Vergilius Variusque poetae,
 nec magis expressi voltus per aënea signa
 quam per vatis opus mores animique virorum
 250 clarorum apparent. nec sermones ego malle
 repentem per humum quam res componere gestas,
 terrarumque situs et flumina dicere et arces

montibus impositas et barbara regna tuisque
 auspiciis totum confecta duella per orbem,
 claustraque custodem pacis cohibentia Ianum 255
 et formidatam Parthis te principe Romam,
 si, quantum cuperem, possem quoque; sed neque parvum
 carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
 rem temptare pudor, quam vires ferre recusent.
 sedulitas autem stulte, quem diligit, urget, 260
 praecipue cum se numeris commendat et arte:
 discit enim citius meminitque libentius illud,
 quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
 nil moror officium, quod me gravat, ac neque ficto
 in peius voltu proponi cereus usquam 265
 nec prave factis decorari versibus opto,
 ne rubeam pingui donatus munere et una
 cum scriptore meo capsula porrectus operata
 deferar in vicum vendentem tus et odores
 et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis. 270

II.

(Rozloučení se s činností básnickou.)

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
 si quis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis et tecum sic agat: 'hic et
 candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 fiet eritque tuus nummorum milibus octo, 5
 verna ministeriis ad nutus aptus eriles,
 litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda;
 quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
 multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo 10
 laudat venales, qui volt extrudere, merces.

res urget me nulla: meo sum pauper in aere.
 nemo hoc mangonum faceret tibi; non temere a me
 quivis ferret idem. semel hic cessavit et, ut fit,
 15 in scalis latuit metuens pendentis habenae':
 des nummos, excepta nihil te si fuga laedit;
 ille ferat pretium poenae securus, opinor.
 prudens emisti vitiosum, dicta tibi est lex:
 insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
 20 dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
 talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 iurgares ad te quod epistula nulla rediret.
 quid tum profeci, mecum facientia iura
 si tamen attemptas? quereris super hoc etiam, quod
 25 exspectata tibi non mittam carmina mendax.

Luculli miles collecta viatica multis
 aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 perdiderat; post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
 iratus pariter, ieiunis dentibus acer,
 30 praesidium regale loco deiecit, ut aiunt,
 summe munito et multarum divite rerum.
 clarus ob id factum donis ornatur honestis,
 accipit et bis dena super sestertia nummum.
 forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 35 nescio quod cupiens hortari coepit eundem
 verbis, quae timido quoque possent addere mentem:
 'i, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 grandia laturus meritorum praemia. quid stas?'
 post haec ille catus, quantumvis rusticus: 'ibit,
 40 ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit' inquit.

Romae nutrirī mihi contigit, atque doceri,
 iratus Graīs quantum nocuisset Achilles.
 adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
 scilicet ut vellem curvo dinoscere rectum

atque inter silvas Academi quaerere verum. 45
 dura sed emovere loco me tempora grato
 civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 unde simul primum me dimisere Philippi,
 decisis humilem pennis inopemque paterni 50
 et laris et fundi paupertas impulit, audax
 ut versus facerem; sed, quod non desit, habentem
 quae poterunt umquam satis expurgare cicutae,
 ni melius dormire putem quam scribere versus?
 singula de nobis anni praedantur euntes; 55
 eripuerunt iocos, venerem, convivia, ludum;
 tendunt extorquere poemata: quid faciam vis?
 denique non omnes eadem mirantur amantque:
 carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
 ille Bionis sermonibus et sale nigro. 60
 tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 poscentes vario multum diversa palato.
 quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
 quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
 praeter cetera me Romaene poemata censes 65
 scribere posse inter tot curas totque labores?
 hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
 omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
 hic extremo in Aventino, visendus uterque:
 intervalla vides humane commoda. 'verum 70
 purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstat.'
 festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
 torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum,
 tristia robustis luctantur funera plaustris,
 hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus: 75
 i nunc et versus tecum meditare canoros!
 scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbem,

rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
 tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
 80 vis canere et contracta sequi vestigia vatum?
 ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas
 et studiis annos septem dedit insenuitque
 libris et curis, statua taciturnius exit
 plerumque et risu populum quatit: hic ego rerum
 85 fluctibus in mediis et tempestatibus urbis
 verba lyrae motura sonum conectere digner?

frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
 alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
 90 qui minus argutos vexat furor iste poetas?
 carmina compono, hic elegos. mirabile visu
 caelatumque novem Musis opus! aspice primum,
 quanto cum fastu, quanto molimine circum-
 spectemus vacuum Romanis vatibus aedem;
 95 mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi,
 quid ferat et qua re sibi nectat uterque coronam.
 caedimur et totidem plagis consumimus hostem
 lento Samnites ad lumina prima duello.
 discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
 100 quis nisi Callimachus? si plus apposcere visus,
 fit Mimnermus et optivo cognomine crescit.
 multa fero, ut placem genus irritabile vatium,
 cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
 idem finitis studiis et mente recepta

105 obturem patulas impune legentibus aures.
 ridentur, mala qui componunt carmina; verum
 gaudent scribentes et se venerantur et ultro,
 si taceas, laudant, quidquid scripsere, beati.
 at qui legitimum cupiet fecisse poema,
 110 cum tabulis animum censoris sumet honesti;

audebit, quaecumque parum splendoris habebunt
 et sine pondere erunt et honore indigna ferentur,
 verba movere loco, quamvis invita recedant
 et versentur adhuc intra penetralia Vestae;
 obscurata diu populo bonus eruet atque 115
 proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 nunc situs informis premit et deserta vetustas;
 asciscet nova, quae genitor produxerit usus.
 vemens et liquidus puroque simillimus amui 120
 fundet opes Latiumque beabit divite lingua;
 luxuriantia compescet, nimis aspera sano
 levabit cultu, virtute carentia tollet,
 ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
 nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur. 125
 praetulerim scriptor delirus inersque videri,
 dum mea delectent mala me vel denique fallant,
 quam sapere et ringi? fuit haud ignobilis Argis,
 qui se credebat miros audire tragoedos
 in vacuo laetus sessor plausorque theatro, 130
 cetera qui vitae servaret munia recto
 more, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
 comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
 et signo laeso non insanire lagoenae,
 posset qui rupem et puteum vitare patentem. 135
 hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
 expulit elleboro morbum bilemque meraco
 et redit ad sese: 'pol me occidistis, amici,
 non servastis' ait, 'cui sic extorta voluptas
 et demptus per vim mentis gratissimus error.' 140
 nimirum sapere est abiectis utile nugis,
 et tempestivum pueris concedere ludum,
 ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,

- sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
 145 quocirca mecum loquor haec tacitusque recordor:
 si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
 narrares medicis: quod, quanto plura parasti,
 tanto plura cupis, nulline faterier audes?
 si volnus tibi monstrata radice vel herba
 150 non fieret levius, fugeres radice vel herba
 proficiente nihil curarier: audieras, cui
 rem di donarent, illi decedere pravam
 stultitiam, et cum sis nihilo sapientior, ex quo
 plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
 155 at, si divitiae prudentem reddere possent,
 si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
 viveret in terris te si quis avarior uno.
 si proprium est, quod quis libra mercatus et aere est,
 quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
 160 qui te pascit ager, tuus est, et vilicus Orbi,
 cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
 te dominum sentit. das nummos, accipis uvam,
 pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
 paulatim mercaris agrum, fortasse trecentis
 165 aut etiam supra nummorum milibus emptum.
 quid refert, vivas numerato nuper an olim?
 emptor Aricini quondam Veientis et arvi
 emptum cenat holus, quamvis aliter putat, emptis
 sub noctem gelidam lignis calefactat aënum;
 170 sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
 limitibus vicina refugit iurgia: tamquam
 sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horae
 nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
 permutet dominos et cedat in altera iura.
 175 sic quia perpetuus nulli datur usus et heres
 heredem alterius velut unda supervenit undam,

- quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
 saltibus adiecti Lucani, si metit Orcus
 grandia cum parvis, non exorabilis auro?
 gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas, 180
 argentum, vestes Gaetulo murice tinctas
 sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
 cur alter fratrum cessare et ludere et ungi
 praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
 dives et importunus ad umbram lucis ab ortu 185
 silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
 scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
 naturae deus humanae, mortalis in unum
 quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.
 utar et ex modico, quantum res poscet, acervo 190
 tollam nec metuam, quid de me iudicet heres,
 quod non plura datis iuvenit; et tamen idem
 scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
 discrepet et quantum discordet parcus avaro.
 distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum 195
 invitus facias neque plura parare labores,
 ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
 exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
 pauperies immunda domus procul absit: ego utrum
 nave ferar magna an parva, ferar unus et idem. 200
 non agimur tumidis velis Aquilone secundo;
 non tamen adversis aetatem ducimus Austris,
 viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
 extremi primorum, extremis usque priores.
 non es avarus: abi. quid? cetera iam simul isto 205
 cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
 ambitione? caret mortis formidine et ira?
 somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 nocturnos lemures portentaque Thessala rides?

- 210 natales grate numeras? ignoscis amicis?
 lenior et melior fis accedente senecta?
 quid te exempta levat spinis de pluribus una?
 vivere si recte nescis, decede peritis.
 lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
 215 tempus abire tibi est, ne potum largius aequo
 rideat et pulset lasciva decentius aetas.

 III.

DE ARTE POETICA LIBER.

- Humano capiti cervicem pictor equinam
 iungere si velit et varias inducere plumas
 undique collatis membris, ut turpiter atrum
 desinat in piscem mulier formosa superne:
 5 spectatum admissi risum teneatis, amici?
 credite, Pisones, isti tabulae fore librum
 persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
 fingentur species, ut nec pes nec caput uni
 reddatur formae. 'pictoribus atque poetis'
 10 quidlibet audendi semper fuit aequa potestas'.
 scimus et hanc veniam petimusque damusque vicissim;
 sed non ut placidis coeant immitia, non ut
 serpentes avibus gementur, tigribus agni.
 inceptis gravibus plerumque et magna professis
 15 purpureus, late qui splendeat, unus et alter
 adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
 et properantis aquae per amoenos ambitus agros
 aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus;
 sed nunc non erat his locus. et fortasse cupressum
 20 scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes

navibus, aere dato qui pingitur? amphora coepit
 institui: currente rota cur urceus exit?
 denique sit quidvis, simplex dumtaxat et unum.

maxima pars vatum, pater et iuvenes patre digni,
 decipimur specie recti: brevis esse laboro, 25

obscurus fio; sectantem levia nervi
 deficiunt animique; professus grandia turget;
 serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
 qui variare cupit rem prodigialiter unam,
 delphinum silvis appingit, fluctibus aprum. 30
 in vitium ducit culpae fuga, si caret arte.

Aemilium circa ludum faber imus et ungues
 exprimet et molles imitabitur aere capillos,
 infelix operis summa, quia ponere totum
 nesciet; hunc ego me, si quid componere curem, 35
 non magis esse velim, quam naso vivere pravo,
 spectandum nigris oculis nigroque capillo.

sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 viribus et versate diu, quid ferre recusent,
 quid valeant umeri. cui lecta potenter erit res, 40
 nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.

ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
ut iam nunc dicat iam nunc debentia dici,
 pleraque differat et praesens in tempus omittat.

in verbis etiam tenuis cautusque serendis 45
 hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
 dixeris egregie, notum si callida verbum
 reddiderit iunctura novum. si forte necesse est
 indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
 fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50

continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.
 et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
 Graeco fonte cadent parce detorta. quid autem

- Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
 55 Vergilio Varioque? ego cur, adquirere pauca
 si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
 sermonem patrium ditaverit et nova rerum
 nomina protulerit? licuit semperque licebit
 signatum praesente nota producere nomen.
 60 ut silvae foliis pronos mutantur in annos,
 prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
 et iuvenum ritu florent modo nata vigentque. ┘
 debemur morti nos nostraque: sive receptus
 terra Neptunus classes Aquilonibus arcet,
 65 regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis
 vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
 seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
 doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
 nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
 70 multa renascentur, quae iam cecidere, cadentque,
 quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 quem penes arbitrium est et ius et norma loquendi.
 res gestae regumque ducumque et tristia bella
 quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
 75 versibus impariter iunctis querimonia primum,
 post etiam inclusa est voti sententia compos;
 quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 grammatici certant, et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo:
 80 hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
 alternis aptum sermonibus et populares
 vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 et pugilem victorem et equum certamine primum
 85 et iuvenum curas et libera vina referre.
 descriptas servare vices operumque colores,

cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
 cur nescire pudens prave quam discere malo?
 versibus exponi tragicis res comica non volt;
 indignatur item privatis ac prope socco 90
 dignis carminibus narrari cena Thyestae.
 singula quaeque locum teneant sortita decenter.
 interdum tamen et vocem comoedia tollit,
 iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 et tragicus plerumque dolet sermone pedestri 95
 Telephus et Peleus, cum pauper et exsul uterque
 proicit ampullas et sesquipedalia verba,
 si curat cor spectantis tetigisse querella.
 non satis est pulchra esse poemata: dulcia sunt
 et, quocumque volent, animum auditoris agunto. 100
 ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 humani voltus: si vis me flere, dolendum est
 primum ipsi tibi; tum tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris,
 aut dormitabo aut ridebo. tristia maestum 105
 voltum verba decent, iratum plena minarum,
 ludentem lasciva, severum seria dictu.
 format enim natura prius nos intus ad omnem
 fortunarum habitum: iuvat aut impellit ad iram,
 aut ad humum maerore gravi deducit et angit; 110
 post effert animi motus interprete lingua.
 si dicentis erunt fortunis absona dicta,
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 intererit multum, divusne loquatur an heros,
 maturusne senex an adhuc florente iuventa 115
 fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
 aut famam sequere aut sibi convenientia finge.

- 120 scriptor honoratum si forte reponis Achillem,
 impiger, iracundus, inexorabilis, acer
 iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
- 125 si quid inexpertum scaenae committis et audes
 personam formare novam, servetur ad inum,
 qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
 difficile est proprie communia dicere; tuque
 rectius Iliacum carmen deducis in actus,
- 130 quam si proferres ignota indictaque primus.¶
 publica materies privati iuris erit, si
 non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 nec verbo verbum curabis reddere fidus
 interpres, nec desilies imitator in artum,
- 135 unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex.
 nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
 'fortunam Priami cantabo et nobile bellum'.
 quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 parturient montes, nascetur ridiculus mus.
- 140 quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
 'dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Troiae
 qui mores hominum multorum vidit et urbes'.
 non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
 cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
- 145 Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdim.
 nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo;
 semper ad eventum festinat et in medias res
 non secus ac notas auditorem rapit et, quae
- 150 desperat tractata nitescere posse, relinquit,
 atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
 primo ne medium, medio ne discrepet inum.

tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
 si plausoris eges aulaea manentis et usque
 sessuri, donec cantor 'vos plaudite' dicat, 155
 aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores,
 mobilibusque decor naturis dāndus et annis.
 reddere qui voces iam scit puer et pede certo
 signat humum, gestit paribus colludere et iram
 colligit ac ponit temere et mutatur in horas. 160
 imberbis iuvenis tandem custode remoto
 gaudet equis canibusque et aprici graminē campi,
 cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
 utilium tardus provisor, prodigus aeris,
 sublimis cupidusque et amata relinquere pernix. 165
 conversis studiis aetas animusque virilis
 quaerit opes et amicitias, inservit honori,
 commisisse cavet, quod mox mutare laboret.
 multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
 quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti, 170
 vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
 dilator, spe longus, iners avidusque futuri,
 difficilis, querulus, laudator temporis acti
 se puero, castigator censorque minorum.
 multa ferunt anni venientes commoda secum, 175
 multa recedentes adimunt: ne forte seniles
 mandentur iuveni partes pueroque viriles;
 semper in adiunctis aevoque morabimur aptis.
 aut agitur res in scaenis aut acta refertur.
 signius irritant animos demissa per aurem, 180
 quam quae sunt oculis subiecta fidelibus et quae
 ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
 digna geri promes in scaenam multaque tolles
 ex oculis, quae mox narret facundia praesens.
 ne pueros coram populo Medea trucidet, 185

aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
 quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.

neve minor neu sit quinto productior actu
 190 fabula, quae posci volt et spectanda reponi;
 nec deus intersit, nisi dignus vindice nodus
 inciderit; nec quarta loqui persona laboret.

actoris partes chorus officiumque virile
 defendat, neu quid medios intercinat actus,
 195 quod non proposito conducat et haereat apte.
 ille bonis faveatque et consilietur amice
 et regat iratos et amet pacare timentes;
 ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 iustitiam legesque et apertis otia portis;
 200 ille tegat commissa deosque precetur et oret,
 ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

tibia non, ut nunc, orichalco vincta tubaeque
 aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
 aspirare et adesse choris erat utilis atque
 205 nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
 quo sane populus numerabilis, utpote parvus,
 et frugi castusque verecundusque coibat.
 postquam coepit agros extendere victor et urbes
 latior amplecti murus vinoque diurno

210 placari Genius festis impune diebus,
 accessit numerisque modisque licentia maior.
 indoctus quid enim saperet liberque laborum
 rusticus urbano confusus, turpis honesto?
 sic priscae motumque et luxuriam addidit arti
 215 tibicen traxitque vagus per pulpita vestem;
 sic etiam fidibus voces crevere severis,
 et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 utiliumque sagax rerum et divina futuri

sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, 220
 mox etiam agrestes Satyros nudavit et asper
 incolumi gravitate iocum temptavit eo, quod
 illecebris erat et grata novitate morandus
 spectator functusque sacris et potus et exlex.
 verum ita risores, ita commendare dicaces 225
 conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 regali conspectus in auro nuper et ostro,
 migret in obscuras humili sermone tabernas,
 aut, dum vitat humum, nubes et inania captet. 230
 effutire leves indigna tragoedia versus,
 ut festis matrona moveri iussa diebus,
 intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 non ego inornata et dominantia nomina solum
 verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo, 235
 nec sic enitar tragico differre colori,
 ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 an custos famulusque dei Silenus alumni.
 ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis 240
 speret idem, sudet multum frustra que labore
 ausus idem: tantum series iuncturaque pollet,
 tantum de medio sumptis accedit honoris.
 silvis deducti caveant me iudice Fauni,
 ne velut innati triviis ac paene forenses 245
 aut nimium teneris iuvenentur versibus umquam,
 aut immunda crepent ignominiosa que dicta:
 offenduntur enim, quibus est equus et pater et res,
 nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
 aequis accipiunt animis donantve corona. 250
 syllaba longa brevi subiecta vocatur iambus,

- pes citus; unde etiam trimetris accrescere iussit
 nomen iambeis, cum senos redderet ictus,
 primus ad extremum similis sibi: non ita pridem,
 255 tardior ut paulo graviorque veniret ad aures,
 spondeos stabiles in iura paterna recepit
 commodus et patiens, non ut de sede secunda
 cederet aut quarta socialiter. hic et in Acci
 nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
 260 in scaenam missos cum magno pondere versus
 aut operae celeris nimium curaque carentis
 aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 non quivis videt immodulata poemata iudex,
 et data Romanis venia est indigna poetis.
 265 idcircone vager scribamque licenter? an omnes
 visuros peccata putem mea, tutus et intra
 spem veniae cautus? vitavi denique culpam,
 non laudem merui. vos exemplaria Graeca
 nocturna versate manu, versate diurna.
 270 at vestri proavi Plautinos et numeros et
 laudavere sales, nimium patienter utrumque,
 ne dicam stulte, mirati, si modo ego et vos
 scimus inurbanum lepido seponere dicto
 legitimumque sonum digitis callemus et aure.
 275 ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ
 dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
 quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
 post hunc personæ pallæque repertor honestæ
 Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
 280 et docuit magnumque loqui nitique cothurno.
 successit vetus his comoedia, non sine multa
 laude; sed in vitium libertas excidit et vim
 dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
 turpiter obticuit sublato iure nocendi.

nil intemptatum nostri liquere poetae,	285
nec minimum meruere decus vestigia Graeca ausi deserere et celebrare domestica facta, vel qui praetextas vel qui docuere togatas. nec virtute foret clarisve potentius armis quam lingua Latium, si non offenderet unum	290
quemque poetarum limae labor et mora. vos, o Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non multa dies et multa litura coercuit atque perfectum deciens non castigavit ad unguem.	
ingenium misera quia fortunatius arte	295
credit et excludit sanos Helicone poetas Democritus, bona pars non ungues ponere curat, non barbam, secreta petit loca, balnea vitat. nanciscetur enim pretium nomenque poetae, si tribus Anticyris caput insanabile numquam	300
tonsoni Licino commiserit. o ego laevus, qui purgor bilem sub verni temporis horam! non alius faceret meliora poemata: verum nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi;	305
munus et officium, nil scribens ipse, docebo, unde parentur opes, quid alat formetque poetam, quid deceat, quid non, quo virtus, quo ferat error.	
scribendi recte sapere est et principium et fons. rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae,	310
verbaque provisam rem non invita sequentur. qui didicit, patriae quid debeat et quid amicis, quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes, quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae partes in bellum missi ducis: ille profecto	315
reddere personae scit convenientia cuique. respicere exemplar vitae morumque iubebo	

doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces.

interdum speciosa locis morataque recte

320 fabula nullius veneris, sine pondere et arte,
valdius oblectat populum meliusque moratur
quam versus inopes rerum nugaeque canorae.

Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo

Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.

325 Romani pueri longis rationibus assem
discunt in partes centum diducere. 'dicat
filius Albini: si de quincunce remota est
uncia, quid superat? poteras dixisse.' 'triens.' 'eu!
rem poteris servare tuam. redit uncia, quid fit?'

330 'semis'. at haec animos aergo et cura peculi
cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
posse linenda cedro et levi servanda cupresso?

aut prodesse volunt aut delectare poetae
aut simul et iucunda et idonea dicere vitae.

335 quidquid praecipies, esto brevis, ut cito dicta
percipiant animi dociles teneantque fideles:
omne supervacuum pleno de pectore manat.
ficta voluptatis causa sint proxima veris,
ne, quodcumque volet, poscat sibi fabula credi,
340 neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
centuriae seniorum agitant expertia frugis,
celsi praetereunt austera poemata Ramnes:
omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
lectorem delectando pariterque monendo.

345 hic meret aerá liber Sosiis, hic et mare transit
et longum noto scriptori prorogat aevum.

sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:

nam neque chorda sonum reddit, quem volt manus et mens,
poscentique gravem persaepe remittit acutum,

350 nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.

verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
 offendar maculis, quas aut incuria fudit
 aut humana parum cavit natura. quid ergo est?
 ut scriptor si peccat idem librarius usque,
 quamvis est monitus, venia caret, et citharoedus 355
 ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
 sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
 quem bis terque bonum cum risu miror, et idem
 indignor, quandoque bonus dormitat Homerus;
 verum operi longo fas est obrepere somnum. 360
 ut pictura, poesis: erit quae, si propius stes,
 te capiat magis, et quaedam, si longius abstes;
 haec amat obscurum; volet haec sub luce videri,
 iudicis argutum quae non formidat acumen;
 haec placuit semel, haec deciens repetita placebit. 365
 o maior iuvenum, quamvis et voce paterna
 fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
 tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
 rectè concedi: consultus iuris et actor
 causarum mediocris abest virtute diserti 370
 Messallae, nec scit, quantum Cascellius Aulus,
 sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
 non homines, non di, non concessere columnae.
 ut gratas inter mensas symphonia discors
 et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver 375
 offendunt, poterat duci quia cena sine istis:
 sic animis natum inventumque poema iuvandis,
 si paulum summo decessit, vergit ad imum.
 ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
 indoctusque pilae discive trochive quiescit, 380
 ne spissae risum tollant impune coronae:
 qui nescit versus, tamen audet fingere. quidni?
 liber et ingenuus, praesertim census equestrem

summam nummorum vitioque remotus ab omni.

385 tu nihil invita dices faciesve Minerva;
id tibi iudicium est, ea mens. si quid tamen olim
scripseris, in Maeci descendat iudicis aures
et patris et nostras nonumque prematur in annum,
membranis intus positis: delere licebit,

390 quod non edideris; nescit vox missa reverti.

silvestres homines sacer interpresque deorum
caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones.
dictus et Amphion, Thebanae conditor urbis,

395 saxa movere sono testudinis et prece blanda
ducere, quo vellet. fuit haec sapientia quondam,
publica privatis secernere, sacra profanis,
concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
oppida moliri, leges incidere ligno.

400 sic honor et nomen divinis vatibus atque
carminibus venit. post hos insignis Homerus
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella
versibus exacuit; dictae per carmina sortes,
et vitae monstrata via est, et gratia regum

405 Pieriis temptata modis, ludusque repertus
et longorum operum finis: ne forte pudori
sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.

natura fieret laudabile carmen an arte,
quaesitum est. ego nec studium sine divite vena,
410 nec rude quid possit video ingenium: alterius sic
altera poscit opem res et coniurat amice.

qui studet optatam cursu contingere metam,
multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat

415 tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.

nunc satis est dixisse: 'ego mira poemata pango;

occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est
et, quod non didici, sane nescire fateri.'

ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
assentatores iubet ad lucrum ire poeta 420

dives agris, dives positis in faenore nummis.

si vero est, unctum qui recte ponere possit
et spondere levi pro paupere et eripere artis
litibus implicitum, mirabor, si sciet inter-
noscere mendacem verumque beatus amicum. 425

tu, seu donaris, seu quid donare voles cui,
nolito ad versus tibi factos ducere plenum
laetitiae; clamabit enim 'pulchre! bene! recte!'
pallescet super his, etiam stillabit amicis
ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram. 430

ut, qui conducti plorant in funere, dicunt
et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
derisor vero plus laudatore movetur.

reges dicuntur multis urgere culullis
et torquere mero, quem perspexisse laborant, 435

an sit amicitia dignus: si carmina condes,
numquam te fallent animi sub volpe latentes.

Quintilio si quid recitares, 'corrige, sodes,
hoc' aiebat 'et hoc'. melius te posse negares
bis terque expertum frustra, delere iubebat 440

et male tornatos incudi reddere versus.

si defendere delictum quam vertere malles,
nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem,
quin sine rivali teque et tua solus amares.

vir bonus et prudens versus reprehendet inertes, 445

culpabit duros, incomptis allinet atrum
transverso calamo signum, ambitiosa recidet
ornamenta, parum claris lucem dare coget,
arguet ambigue dictum, mutanda notabit,

- 450 fiet Aristarchus, nec dicet: 'cur ego amicum
offendam in nugis?' hae nugae seria ducent
in mala derisum semel exceptumque sinistre.
ut mala quem scabies aut morbus regius urget
aut fanaticus error et iracunda Diana,
- 455 vesanum tetigisse timent fugiuntque poetam,
qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.
hic dum sublimis versus ructatur et errat,
si veluti merulis intentus decidit auceps
in puteum foveamve, licet 'succurrite' longum
- 460 clamet 'io cives', non sit qui tollere curet.
si curet quis opem ferre et demittere funem,
'qui scis, an prudens huc se deiecerit atque
servari nolit?' dicam Siculique poetae
narrabo interitum. deus immortalis haberi
- 465 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
insiluit. sit ius liceatque perire poetis:
invitum qui servat, idem facit occidenti.
nec semel hoc fecit, nec, si retractus erit, iam
fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
- 470 nec satis apparet, cur versus factitet; utrum
minxerit in patrios cineres, an triste bidental
moverit incestus: certe furit, ac velut ursus,
obiectos caveae valuit si frangere clathros,
indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
- 475 quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

Seznam jmen vlastních a vysvětlivky.

(Pouhá čísla označují básně (carmina). c. s. = carmen saeculare. epod. = epodi. s. = sermones. ep. = epistulae. a. p. = ars poetica. Letopočty vztahují se vždy k letům před Kristem, pokud výslovně skratkou po Kr. označeny nejsou. A j. = a jinde. Srov. = srovnej.)

Academi silvae = Academia, háj zvaný podle heroa Akadema, severozápadně od Athen u Cefisu, kde Plato a žáci jeho učili, ep. II. 2, 45.

Accius, L.; tragický básník římský (170. — asi 94.), s. I. 10, 53. a j.

Achaemenius = perský, III. 1, 44. a j.

Achaicus = řecký, I. 15, 35. a j.

Acheron, řeka v podsvětí, I. 3, 36. a j.

Acherontia (nyní Acerenza), město v Apulii, III. 4, 14.

Achivi = Řekové, III. 3, 27. a j.

acipenser, jeseter, ryba v době starší vzácná, vyšla později z obyčejě, s. II. 2, 47.

Acrisius, král argivský, otec Danain, děd Perseův, III. 16, 5.

Acroceraunia, předhoří v Epiru blízko Orika, nebezpečné plavcům, I. 3, 20.

adorea, obět díkučinění záležející v koláčích ze špaldy upečených, pak vítězství vůbec, IV. 4, 41.

adulter = Paris, IV. 9, 13. — adultera Lacaena = Helena, III. 3, 25.

Aecus, syn Jovův a Aeginin; král ostrova Aeginy, ustanoven byl po smrti soudcem v podsvětí, II. 13, 22. a j.

aedituus = strážce chrámový, pak přeneseně o básnících, vypravovatelích slavných činů, ep. II. 1, 230.

Aefula, město v Latii blízko Praeneste, III. 29, 6.

Aemilius ludus = škola šermířská, zřízená od Aemilia Lepida, nedaleko velikého cirku, a. p. 32.

Aeolides = Sisyphus, syn Aeolův, zakladatel a král Korintha, člověk velmi lstný, II. 14, 20.

Aeolium carmen (fides) = Lesbium, podle ostrova Lesbu, kde bydlil zvláště kmen aeolský; odtud pocházeli Sappho a Alcaeus, II. 13, 24. a j. — **Aeolia puella** = Sappho, IV. 9, 12.

Aeschylus, tragický básník řecký (525.—456.), ep. II. 1, 163. a j.

Aesopus, slavný tragický herec za doby Ciceronovy, ep. II. 1, 82.

Afer, 1. subst. **A. dirus** = Hannibal, IV. 4, 42. — 2. adi. **Afra avis** = perlička, epod. 2, 53. **A. murex** = purpura Girbitana, II. 16, 35.

Afranius, skladatel veseloher ze života římského (fabulae togatae), nar. asi r. 150., ep. II. 1, 57.

Africanus, Scipio minor, sbořitel Karthaga, IV. 8, 18. a j.

Africus, bouřlivý vítr jihozápadní, I. 1, 15. a j.

Agrippa, M. Vipsanius, přítel Oktavianův; porticus Agrippae, sloupořadí od něho r. 26. na poli Martově vystavené a procházkám vznešeného světa se hodící, ep. I. 6, 26.

Agyieus, Apollo, poněvadž na ulicích (*ἀγυιαίς*) ctěn byl, IV. 6, 28.

Ajax, syn Oileův, I. 15, 19.

Albanus, pocházející z Alby Longy nebo k ní se vztahující, III. 23, 11. a j. — **A. secures** = římské, poněvadž Římané odvozovali původ z Alby, c. s. 54.

Albinus, lichvář, a. p. 327.

Albius, jakýsi milovník spěžových nádob, s. I. 4, 27 a 108.

Albucius, travič, s. II. 1, 48.; lakomec, s. II. 2, 67., rozdílný snad od prvního.

Albunea, věštná nymfa v Tiburu ctěná, z jejíž jeskyně vyvěrá Albula do Aniena vtékající, I. 7, 12.

Alcaeus (Alkaios), lyrický básník z Mytileny na Lesbu, odpůrce šlechty, kvetl kolem r. 610. Skládal hymny, písně válečné, pijácké a milostné, II. 13, 27. a j.

Alcides = Hercules, vnuk Alceův, I. 12, 25.

Alcinous, král Fajaků, ep. I. 2, 28.

Alcon, otrok, s. II. 8, 15.

alea, hra v kostky, počítána byla k hrám odvážným; obyčejně házeny dvě nebo tři kostky opatřené na všech šesti plochách puntíky 1, 2, 3, 4, 5, 6, III. 24, 58.

Alexandrea, město v Aegyptě, IV. 14, 35.

Algidus, lesnatá hora v Latii, na níž Diana byla ctěna, III. 23, 9. a j.

Allifana (vasa), dle města Allif v Samniu, kde objemné poháry se hotovily, s. II. 8, 39.

Alpinus, přjímí nechutného básníka Furia, jenž v básni Aethiopsis smrt Memnonovu velmi nejapně vylíčil, s. I. 10, 36.

Alyattes, král lydský, otec Kroesův, III. 16, 41.

Amphion, syn Jovův a Antiopin, bratr Zethův, a. p. 394.

amphora, nádoba = 26·196 litru, III. 8, 11. a j.

ampulla, baňatá láhvička na ličidla a t. d., pak řeč v tra-goedii příliš vyšperkovaná, a. p. 97.

Anacreon, lyrický básník z ionského Teu, kvetl v letech 540.—510., IV. 9, 9.

ancile, posvátný štít za Numy prý s nebe spadlý, záruka trvání říše římské. Numa dal prý zhotoviti 11 štítů jemu zcela podobných; štíty ty svěřeny byly Saliům, III. 5, 10. srov. Sa-liare carmen.

Ancus Martius, čtvrtý král římský, IV. 7, 15. a j.

Andromeda, dcera Cefea, krále aethiopského, III. 29, 17. — Cefeova hvězda vychází dne 9. července.

Anio, řeka v krajině Tiburské, I. 7, 13.

Antenor, Trojan, jenž radil vydati Helenu, ep. I. 2, 9.

Anticyra, město ve Fokidě; v okolí rostlo mnoho čemeřice (elleborus), jež pokládala se za výborný lék proti chorobě duševní, a. p. 300.

Antiochus, syn Nestorův, zabit byl od Memnona, II. 9, 14.

Antiphates, král Laestrygonův, a. p. 145.

Antium, přímořské město v Latii, I. 35, 1.

Antonius, Jullus, syn Fulviin a triumvira M. Antonia, di-lettant v básněni, IV. 2, 26.

Apelles, proslulý malíř z ostrova Kou (r. 356.—308.), ep. II. 1, 239.

aper, divoký vepř, býval hlavním jídlem velké hostiny a při-nášiván na tabuli celý; za nejlepší pokládáni byli lukanští kanci, s. II. 8, 6.

apex, perská tiara, symbol moci východních králů a královské moci vůbec, I. 34, 14. a j.

Apollo dedicatus, chrám Apollinův vystavěný od Augusta na vrchu palatinském a r. 28. posvěcený na památku vítězství u Aktia, I. 31, 1.

Appia (via), silnice od brány kapenské do Kapue, vystavěná od Appia Klaudia Caeka (censora r. 312.), epod. 4, 14. — Appia via, ep. I. 6, 26.

Appius Claudius Pulcher, censor r. 50., vyloučil syny propuštěnců ze senatu, s. I. 6, 21. Dle jiných míněn tu Appius Claudius Caecus.

Aquarius, vodnař, v jehož znamení vstupuje slunce v polovici ledna, s. I. 1, 36.

Aquilo, vítr severní, I. 3, 13. a j.

Aquinas fucus, laciný surrogat pravého nachu, zvaný dle Aquina, města latinského, kde k barvení látek vlněných se ho užívalo, ep. I. 10, 27.

arbitr bibendi, král pitky (*συμποσίαρχος*), volen byl kůtky a určoval velikost a počet číší, poměr vody k vínu a t. d., II. 7, 25. srov. Venus.

Arbuscula, slavná herečka (mima) doby Ciceronovy, s. I. 10, 77.

Archilochus, znamenitý skladatel jambů z ostrova Paru, kvetl okolo r. 650., ep. I. 19, 25. a j.

Archytas, filosof školy Pythagorovy a matematik z Tarenta, přítel Platonův (asi 400.—365.), I. 28, 2.

Arctos, souhvězdí Medvěda' = sever, I. 26, 3. a j.

Arcturus, souhvězdí, jehož západem (2. listopadu) nastává doba bouří a dešťů, III. 1, 27.

Arellius, bohatý a lakomý rolník, Horatiův soused, s. II. 6, 78.

Argeus colonus, Katillus, Koras a Tiburnus (nebo Tiburtus), vnukové krále argivského Amfiaraa, kteří založili prý Tibur, II. 6, 5.

Argivi = Graeci, III. 3, 67.

Argivus augur = Amphiaras, jehož manželka Erifyle, zlatým náhrdelníkem byvší porušena, k výpravě pohmula, III. 16, 12.

Aricinus, od Aricie, města v Latii na Appiově silnici, ep. II. 2, 167.

Aristarchus, slavný grammatik alexandrijský, proslul přísnou kritikou podezřelých veršů Homerových (okolo r. 170.); odtud přísný kritik vůbec, a. p. 450.

Aristippus, filosof z Cyreny (kvetl okolo r. 380.), žák Sokratův a zakladatel školy cyrenejské či hedoniků, která shledávala nejvyšší dobro v rozkoši, ep. I. 1, 18.

Aristius Fuscus, básník a grammatik, přítel Horatiův, I. 22, 4. a j.

Aristophanes, přední zástupce staré attické komoedie (okolo 450.—385), s. I. 4, 1.

as, peníz měděný (asi 2 1/2 kr.), původně libra mědi, s. I. 1, 43. a j.

Assaraci tellus = Troas, neboť A. byl syn Troův, děd Anchisův, epod. 13, 13.

Assyrius adi. = Syrius, III. 4, 32.

Atacinus (Varro), nazvaný podle řeky Atax (nyní Aude) v Gallii narbonské, s. I. 10, 46. srov. Varro.

Atlas, Titan, syn Japetův, otec Majin; nepos Atlantis = Mercurius, I. 10, 1. — Atlanteus finis, nejzazší břeh africký, I. 34, 11.

Atreus, syn Pelopův, otec Agamemnonův a Menelaův, předložil bratru Thyestovi krmi z masa jeho synů; látka ta byla od tragiků často spracována, a. p. 91. 186.

Atrides = Agamemnon, ep. I. 2, 12. = Menelaus, ep. I. 7, 43. — Atridae = Agamemnon a Menelaus, I. 10, 13.

Atta, T. Quinctius, skladatel veseloher ze života římského (fab. togatae), zemřel r. 77., ep. II. 1, 79.

Attalus, poslední král pergamský, učinil r. 133. národ římský dědicem své říše i pokladů, II. 18, 5. — Attalicae condiciones = divitiae, I. 1, 12.

Attica virgo = *κωνηφόρος*; panny athenské nosívaly při slavnostním průvodě vážně kráčejíce svátosti bohů v košíčkách na hlavě, s. II. 8, 13.

Aufidus, řeka v Apulii (Ofanto), III. 30, 10. a j.

Augustus, C. Julius Caesar Octavianus, r. 27. od senatu Augustem nazvaný, zvítězil r. 31. u Aktia nad Antoniem a Kleopatrou, I. 37. epod. 9.; udělil vysloužilcům polnosti, s. II. 6, 55. — r. 30. zmocnil se Alexandrie, IV. 14, 35. — r. 29. zavřel chrám Janův, IV. 15, 9. ep. II. 1, 255. — r. 28. posvětil chrám Apollina Palatinského, I. 31. — r. 20. přišli k němu v Asii vyslanci Indů a Scythů, IV. 14, 42. c. s. 56., téhož roku vrátili Parthové prapory římské r. 53. Krassovi odňaté, IV. 15, 6. — r. 17. hleděl ulehčiti vstupování v manželství

a poskytnouti výhody manželům dětmi obdařeným (lex de maritandis ordinibus), IV. 5, 21. c. s. 20. ep. II. 1, 3.; téhož roku slavil slavnost stoletou, IV. 6. c. s. — r. 16. obdržel v Gallii od Sygambrů rukojmě, IV. 2, 36. — r. 13. vrátil se odtud do Říma, IV. 5.

aulaea, 1. baldachýny rozestřené nad jídelnou v nádherných domech, III. 29, 15. s. II. 8, 54, 71. 2. opona, jež na počátku hry byla spouštěna a ke konci vytahována, ep. II. 1, 189. a. p. 154.

Aulon, místo v krajině tarentské, vínem úrodné, II. 6, 18.

Aulus, Cascellius, znamenitý právník doby Ciceronovy, a. p. 371.

auriculam opponere = chtít svědčiti, s. I. 9, 77.

Ansonius = Italus, IV. 4, 56.

Auster, jižní vítr, II. 14, 16. a často.

Aventinus, pahrbek mezi velikým církelem a Tiberem, kde byl chrám Dianin, c. s. 69. ep. II. 2, 69.

Avidienus, příjímá Cañis, člověk lakotný, s. II. 2, 55.

Babylonii numeri = výpočty astrologické, I. 11, 2.

Bacchae, thracké ženy kult Bakchův pěstující, III. 25, 15.

Bactra, město v Baktrii blízko řeky Oxu, III. 29, 28.

Baiæ, město v Kampanii proslulé půvabnou polohou a teplými zřídly, II. 18, 20. a j.

balanus, ořech arabského stromu, z něhož voňavý olej se připravoval, III. 29, 4.

Bandusiae fons, zřídlo u Venusie, jehož jméno H., jak se zdá, přenesl na pramen na svém statečku sabinském, III. 13, 1.

Bantinus, od Bantie, města v Apulii, III. 4, 15.

barbitos (-on), varito, strunný nástroj podobný lyře, ale poněkud větší a hlubšího zvuku, I. 1, 34. a j.

Barrus, člověk marnivý a fintivý, s. I. 6, 30.

Bassareus = Bacchus, zvaný dle kůže liščí (*βασσάρα*), již Bakchantky (*Βασσαρίδες*) se pokrývaly, I. 18, 11.

belua centiceps = Cerberus, II. 13, 34.

Berecyntius, od Berecyntu, hory fryzské Cybele zasvěcené, I. 18, 13.

Bibulus, L. Calpurnius, Brutův pastorek, s. I. 10, 86.

bidental, místo, do něhož blesk udeřil, a. p. 471. srov. puteal.

Bionei sermones, satiry psané způsobem filosa Biona (v 3. stol.), ep. II. 2, 60.

Bistonides, thracké bakchantky, zvané dle Bistonů, kmene thrackého, II. 19, 20.

Bithynus, od Bithynie, krajiny u Černého Moře, I. 35, 7. a j.

Bolanus, člověk horkokrevný a prudký, s. I. 9, 11.

Boreas, III. 24, 38. = Aquilo.

Bosporus, nebezpečná úžina plavcům mezi Asií a Thracií, II. 13, 14. a j.

Breuni, kmen raetský osedlý v údolích řeky Innu, IV. 14, 11.

Brutus, M. Junius, vrah Caesarův, II. 7, 2.

Cadmus, 1. zakladatel Theb, proměněn byl i s manželkou Harmonií v hady, a. p. 187. — 2. jakýsi kat, s. I. 6, 39.

Caecilius Statius, římský skladatel veseloher dle látek a vzorů řeckých (*fabula palliata*), zemřel okolo r. 166., ep. II. 1, 59. a j.

Caecubum (vinum), ušlechtilé víno zvané dle krajiny v Latii u zálivu kajetského, jehož pěstění později pokleslo, I. 20, 9. a j.

Caeres cera = seznamy občanů bez hlasovacího práva (*sine suffragio*), ježto obyvatelé města Caere v Etrurii měli občanství *sine suffragio*; později zapisovali censoři z trestu v seznamy ty občany, kteří pozbyli práva hlasovacího; odtud tolik jako *nota censoria*, ep. I. 6, 62.

Caesar, C. Julius, diktator, zavražděn byl r. 44., I. 2, 44. — *Caesaris horti*, sady na Janikulu, jež C. odkázal lidu římskému, s. I. 9, 18.

Caesar = Augustus, I. 2, 52. a často.

Calabrae Pierides = *Ennii carmina*, IV. 8, 19. srov. Ennius.

Cales, město v Kampanii, proslulé výborným vínem, IV. 12, 14. — *adi. Calenus*, I. 20, 9. a j.

Callimachus, básník elegický a epigrammatický z Cyreny (okolo r. 260.), ep. II. 2, 100.

Calliope, Musa, III. 4, 2.

Calvus, C. Licinius, řečník a básník, přítel Katullův (82. až 47.), s. I. 10, 19.

Camena = 1. Musa, III. 4, 21. a j. — 2. *carmen*, I. 12, 39. a j.

Camillus, M. Furius, diktator r. 390., I. 12, 42. a j.

Campana supellex, nádobí hliněné a sprosté, s. I. 6, 118.

campus Martius, místo ku konání sněmů, III. 1, 11.; shromáždění lidí cvičících své síly, bavících se hrou, procházkou a t. d. neb dívajících se na hry, s. I. 1, 91. a j. — **campestris arma** = náčiní, jehož se užívalo při hrách na poli Martově prováděných, a. p. 379.

Canicula = Sirius (psí hvězda), vychází 26. července, I. 17, 17. a j.

Canidia, stará mastičkářka, již Horatius jako travičku pronásleduje; pravé její jméno bylo prý Gratidia, s. II. 1, 48. a j.

Canis = Canicula, ep. I. 10, 16.

Cantaber, bojovný národ v Hispanii, pokořený r. 19. Agripou, II. 6, 2. a j.

cantharus, koflík picí s dlouhými držadly obloukovými, I. 20, 2.

Canusinus bilinguis = znalý jazyka řeckého a oskického; byli to obyvatelé města Kanusia v Apulii, s. I. 10, 30.

capitis minor, jako zajatec zbavený práv občanských a tím i rodinných (= *capite deminutus*), III. 5, 42.

Capitolinus, Petillius, žalován byl z pronevěry, avšak činěním Augustovým byl nevinným uznán, s. I. 4, 93. a j.

Cappadocum rex, králové K. prodávali hojně otroků majíce nedostatek peněz, ep. I. 6, 39.

Capricornus, souhvězdí kozorožce, II. 17, 20.

Caprius, udáváč, s. I. 4, 65. 69.

carceres, šraňky (kůlny) v hippodromech, odkud zápasníci vyjížděli, s. I. 1, 114.

Carinae, čtvrť římská u Esquilinu, kde mnozí vznešení muži bydlili, ep. I. 7, 48.

Carpathium mare, zvané dle ostrova Karpathu mezi Rhodem a Kretou, I. 35, 8. a j.

Cascellius srov. Aulus.

Cassius Etruscus, jakýsi skladatel mnohých knih, s. I. 10, 62.

Castalia, pramen na hoře Parnasu, III. 4, 61.

Castor, bratr Pollukův, syn Jovův a Ledin, IV. 5, 35. a j.

Catilus = Catillus, I. 18, 2. srov. Argeus.

Cato, 1. M. Porcius, Censorius (234.—149.), II. 15, 11. III. 21, 11. ep. II. 2, 117. a. p. 56. — 2. M. Porcius, Uticensis (r. 95.—46.), I. 12, 35. II. 1, 24. ep. I. 19, 13. 14.

Catullus, C. Valerius, lyrický básník z Verony (87.—54.) s. I. 10, 19.

Cea nenia = žalozpěvy (*ἄρνηνοι*), jaké skládal slavný lyrik řecký Simonides z ostrova Ceu (r. 556.—468.), II. 1, 38. — **C. Camenae** = Simonidis carmina, IV. 9, 7.

Cecropius = athenský; **C. cothurnus** = tragoedie, ježto od Thespia v Athenách prý byla vynalezena a tam též vrcholu svého došla, II. 1, 12. — **C. domus opprobrium** = Prokne, dcera Pandionova, kteráž zločin, manželem jejím Tereem na sestře Filomele spáchaný, zabitím svého syna Itya pomstila a potom ve vlastovku se proměnila, IV. 12, 6.

Censorinus, C. Marcius, konsul r. 8., IV. 8, 2.

Centaurus = Chiron, vynikaje moudrostí a spravedlivostí byl vychovatelem Achillovým, epod. 13, 11. — **Centauri**, z polovice muži a z polovice koně, bydlili prý na horách Thessalských, IV. 2, 15. — **Centaurea rixa**, Centaurové poraženi byli v krvavé půtce s Lapithy při sňatku lapithského krále Pirithoa s Hippodamií, I. 18, 8.

Cereris sacrum arcanae, mystérie Demetřiny, o nichž zasvěcením mlčení bylo zachovávatí, III. 2, 26.

Cervius, 1. jakýsi udavač, s. II. 1, 47. 2. soused Horatiův v Sabinsku, s. II. 6, 77.

Cethegi, rodina rodu Korneliův, proslulá šetřením staré prostoty; členové její nosili prý dle starého mravu na místo tuniky zástěru kolem beder (cinctuti); **M. Cornelius**, konsul r. 204., považován za nejstaršího řečníka, ep. II. 2, 117. a j.

Chimaera, obluda zabitá Bellerofontem, II. 17, 13. a j.

Chium (vinum), sladké víno z ostrova Chiu v moři aegejském, epod. 9, 34. a j.

Choerilus, z Iasu v Karii, básník a průvodčí Alexandra Velikého, ep. II. 1, 233. a j.

Chremes, osoba lakomého starce z veselohry Menandrovy, epod. 1, 33. — Osoba z Andrie Terentiovy, s. I. 10, 40. — Osoba v Terentiově Hautontimorumeny, a. p. 94.

Chrysippus, slavný filosof stoický z Cilicie († 207.), ep. I. 2, 4.

ciborium, pohár nazvaný dle podoby své s aegyptským bobem, II. 7, 22.

Cibyrticus, od Cibyry, města fryžského, ep. I. 6, 33.

ciconia, mladých čápů prý první požíval Sempronius Rufus, jenž ucházeje se o praeturu propadl; odtud posměšně auctor praetorius, s. II. 2, 49. 50.

Circaea moenia = Tusculum, založené od Telegona, syna Ulixova a Ciréina, epod. 1, 30.

Circus (maximus), mezi Palatinem a Aventinem, sluje fallax, že se tam potloukali vykladači snů a znamení, kejklři, zloději a podobná čeládka, s. I. 6, 113.

Claudius, 1. Tiberius Nero, Augustův pastorek, císař (od r. 14.—37. po Kr.), ep. I. 9, 1. II. 2, 1.; přemohl Raety, IV. 14, 29. 2. adi. IV. 4, 73.

clavus latus, široký nachový pruh na tunice, odznak hodnosti senatorské jako červený střevíc (calceus) o čtyřech černých řeménkách, které nohu křížem až na lýtko ovíjely, s. I. 6, 25. 28.

Clio, Musa, I. 12, 2.

Cnosius calamus = sagitta Cretica, dle Knosu, města na Kretě slynoucí dobrými lukostřelci, I. 15, 17.

coactor, výběrčí peněz na př. dražebních; odměnou jeho bylo při větších obchodech 1% kupní ceny. Dražbu samu konal praeco, poskytuje i potřebné místnosti; zhusta — zvláště v malých místech — bylo obé v jedné osobě spojeno, s. I. 6, 86.

Cocytos, řeka v podsvětí, II. 14, 18.

Colcha venena, jedy kolchické, Medeou pověstné, II. 13, 8.

Concanus, kmen v Hispanii, III. 4, 34.

conopium, síť jakási k odhánění komárů, již Aegyptané užívali, epod. 9, 16.

Corinthus captiva = vasa Corinthia, anebo umělecká díla, jež Mummius ve svém triumfu vezl na odív, ep. II. 1, 193.

Corvinus, srov. Messalla.

cothurnus, vysoká obuv tragických herců, tragoedie, II. 1, 12. a j.

Cotiso, král Dakův, přemožený r. 29. od M. Krassa, III. 8, 18.

Coa faecula, dle ostrova Kou, vinná sůl ke kořenění, s. II. 8, 9.

Crantor, filosof školy akademické (okolo r. 320.), pocházel z města cilického Sol, ep. I. 2, 4.

Crassus, M. Licinius, zabit byl od Parthů u města Karr (r. 53.), III. 5, 5.

Cratinus, znamenitý básník staré řecké komoedie († r. 423.), s. I. 4, 1. a j.

Crispinus, nechutný filosof stoický, člověk žvástavý, s. I. 1, 120. a j.

Crispus, srov. Sallustius.

Curius Dentatus, M', Říman staré prostoty, vítěz nad Samnity (r. 290.) a Pyrrhem (275.), I. 12, 41. ep. I. 1, 64.

cyathus, číška = 0·04 litru; dvanáct cyathů = sextarius = 0·5 litru, I. 29, 8. a j.

cyclicus scriptor, z počtu básníků opěvujících ty události od únosu Heleny až k smrti Ulixově, o nichž u Homera se neděje zmínka, a. p. 136.

Cyclops = Polyphemus, ep. II. 2, 125. a. p. 145. — **Cyclopa moveri**, tanec pantomimický, jímž tanečník představoval nemotorného Polyfema, zamilovaného do sličné Galateje.

Cydonius = Creticus, od města kretského Cydonia, IV. 9, 17.

Cyllenea fides = lyra, jejíž vynálezce Mercurius na hoře Cylleně v Arkadii se narodil, epod. 13, 9.

Cyrus, 1. zakladatel říše perské (r. 558.—529.), II. 2, 17. III. 29, 27. 2. mladík jakýsi, I. 17, 25.

Cytherea = Venus, jež na ostrově Cytherách se narodila, I. 4, 5.

Daci, bojovný národ bydlící v krajích na levém břehu dolního Dunaje (Histru), I. 35, 9. a j.

Dama, jméno otroka, s. I. 6, 38.

Danaě, dcera argivského krále Akrisia, III. 16, 1.

Danaus, syn egyptského krále Bela; dcery jeho mimo Hypermnestru zavraždily své manžely, II. 14, 18.

Danuvius = Hister, IV. 15, 21.

Dardanus = Troianus, podle Dardana, praotce Trojů, I. 15, 10. a j.

Daunus, prastarý král apulský, III. 30, 11. IV. 14, 26. —

Damius = Romanus, II. 1, 34. IV. 6, 27. — **Dannias** = Apulia, I. 22, 14.

Davus, šibalský otrok, stálá figura v komoediích, s. I. 10, 40. a j.

Decembres Nonae, svátek Faunův (5. prosince), III. 18, 10.

decempeda, měřická tyčka (pertica) = 10 stop (pedes) = 2·96 metru, II. 15, 14.

Decius = člověk jako byli Deciové, neurození sice, ale bezúhonní, s. I. 6, 20.

Deiphobus, Priamův syn, IV. 9, 22.

Delius Apollo, ježto narodil se se sestrou Dianou na ostrově Delu, III. 4, 64. **Delia** = Diana, IV. 6, 33. — **Delia folia** = laurea, IV. 3, 6.

Dellius, Q., změnil několikrát své smýšlení politické přidal se konečně r. 31. k Oktavianovi, II. 3, 4.

Delmaticus triumphus, slavený Pollionem r. 39., II. 1, 16.

Demetrius, hudebník, protivník Horatiův, s. I. 10, 79. 90.

Democritus, filosof z Abder (asi 460.—361.), ep. II. 1, 194. a. p. 297.

Diespiter = Juppiter, I. 34, 5. a j.

Diomedes, syn Tydeův, král argivský, a. p. 146.

Dionaeus = Venerus, dle Diony, matky Veneřiny, II. 1, 39.

Dionysius, otrok, s. I. 6, 38.

Dircaeus cyrenus = Pindarus, neboť pocházel z Theb, v jejichž blízkosti byl pramen Dirce, IV. 2, 25.

discus, kotouč ze spězi neb jiné hmoty, jímž do dálky se házelo, hra původně řecká, s. II. 2, 13. a j.

dissignator, pořadatel pohřbů, ep. I. 7, 6.

diva potens Cyprī = Venus, I. 3, 1.

Dorium carmen = grave c., píseň zpívaná k lyře, epod. 9, 6.

Dossennus, typická figura prohnáného jedlíka v Atellanách, ep. II. 1, 173.

Drusus, Claudius Nero (38.—9.), Augustův pastorek, vítěz nad Raety a Vindeliky r. 15., IV. 4, 18. 14, 10. srov. Nero.

ebur curule, slonovinou vykládaná sella curulis, ep. I. 6, 54.

echinus, 1. mořský ježek, s. II. 8, 52. — 2. nádoba na vyplachování číší, s. I. 6, 117.

Echioniae Thebae, zvané dle Echiona, zetě Kadmova, IV. 4, 64.

Edoni, kmen thracký, pověstný pijáctvím, II. 7, 27.

Eleus = Olympiacus, IV. 2, 17.

elleborus (čemeřice), lék proti chorobám duševním, ep. II. 2, 137. srov. Anticyra.

Empedocles, filosof z Agrigenta (asi 490.—430.), a. p. 465.

Enceladus, Gigant, na nějž Aetna byla vložena, III. 4, 56.

Ennius, Q., básník římský (239.—169.), narodil se v Rudítech, městě kalaberském, a vyličil první veršem herojským děje římské (Annales); v skládání tragoedií napodobil Euripida, s. I. 10, 54. a j.

EOS = orientalis, I. 35, 31. a j.

Epicharmus, básník komický z Kou (asi 540.—450.), žil v Syrakusách za vlády Hieronovy, ep. II. 1, 58.

Erycina = Venus, dle Eryku, hory na Sicilii, I. 2, 33.

Esquiliae, vrch v Římě, kde dříve bylo pohřebiště chudých; za doby Horatiovy zřídil tam Maecenas sady a v nich vysoký palác, III. 29, 10. s. II. 6, 33.

Etruscus Cassius, srov. Cassius.

Euhias = Baccha, III. 25, 9.

Euhius = Bacchus, I. 18, 9.

Eumenides = Furiae, II. 13, 36.

Eupolis, básník staré attické komoedie, vrstevník Aristofanův, s. I. 4, 1.

Eurus, jihovýchodní vítr, I. 28, 25. a j.

Euterpe, Musa, I. 1, 33.

Fabia, tribus římská, ep. I. 6, 52.

Fabricius, C., Luscinus, jenž Pyrrha přemohl, I. 12, 40.

Falernus ager, krajina v Kampánii výborným vínem pověstná, I. 20, 10. a j.

Fannius, ješitný a nejapný básník, jenž snažil se doporučit své básně obecnstvu úpravným pouzdrem (capsa) a svou podobiznou, s. I. 4, 21. a j.

Faunus, bůh lesů a polí, I. 4, 11. a j.

favere linguis (ἐνφρημεῖν), obvyklá formule, již přítomným ukládalo se mlčení při obětech, III. 1, 2.

Favonius = Ζέφυρος, západní vítr jarní, I. 4, 1.

Fescennina licentia, škádlivé a hanlivé popěvky o obžinkách a svatbách, které prý původ vzaly v městě etruském Fescennii; avšak název ten souvisí spíše se slovem fascinum, symbolem plodivosti, ep. II. 1, 145.

Flavius, učitel ve Venusii, s. I. 6, 72.

Florus, Julius, odebral se r. 20. s Tiberiem do Asie, ep. II. 2, 1.

Forentum, město v Apulii, III. 4, 16.

Formianus, adi. od Formiae, města v Latii, I. 20, 11.

Fundanius, C., skladatel veseloher, s. I. 10, 42. a j.

Furius, srov. Alpinus.

Furnius, řečník a dějepisec, konsul r. 17., s. I. 10, 86.

Fuscus, srov. Aristius.

Gabii, město v Latii, ep. II. 1, 25. a j. S Gabijskými učinil smlouvu Tarquinius Superbus.

Gades, město v Hispanii (Cadix), II. 2, 11. a j.

Gaetulus = Africanus, II. 20, 15. a j.

Galaesus, řeka blízko Tarenta, II. 6, 10.

Galli = Galatae, přešli k Oktavianovi, epod. 9, 18.

Gallina, gladiator, s. II. 6, 44.

Gallonius, bohatý a labužnický hlasatel, jehož nejapný přepych tepal Lucilius, s. II. 2, 47.

Ganymedes, syn Troův, unesený orlem Jovovým, IV. 4, 4.

Garganus, 1. hora v Apulii, II. 9, 7. — 2. adi., ep. II. 1, 202.

garum, vůbec pikantní rybí omáčka; pravé g. pocházelo z vnitřností makrely, jimiž v nádobě bylo tak dlouho nad ohněm mícháno, až z nich kaše byla; ta pak procezena byla pletivem; co zbylo v pletivu, slulo allec, s. II. 8, 9. 46.

Geloni, národ ve Scythii, II. 9, 23. a j.

Genauni, kmen raetský, osedlý v údolích řeky Innu, IV. 14, 10.

Genitalis = Diana, c. s. 16.

Genius, ochranný duch člověka, průvodčí jeho na životní dráze a účastník jeho radosti i žalu, ep. I. 7, 94. a j.

Geryones, syn Chrysaorův a Kallirrhoin, obluda trojtělá, zahluzen byl od Herkula, II. 14, 8.

Getae, kmen thracký, III. 24, 11. a j.

Gigantes, synové Země, pobiti byli od bohů, když nebes dobýti se pokusili, II. 19, 22. — Giganteus, III. 1, 7.

Glycon, pověstný zápasník, ep. I. 1, 30.

Gracchus, C. Sempronius († 121.), tribun lidu a slavný řečník, ep. II. 2, 89.

Gratia (Aglaiia, Euphrosyne, Thalia), I. 4, 6. a j.

Grosphus, Pompeius, rytíř římský, měl na Sicilii rozsáhlé pozemky, II. 16, 7.

gutus, nálevka na víno jedním uchem a hubičkou opatřená, s. I. 6, 118.

Gyas, jeden z Hekatoncheirů, II. 17, 14. a j.

Hadria, moře adrijské, I. 3, 15. a j.

haediliae = capellae, I. 17, 9.

Haedus, souhvězdí, vychází počátkem října, III. 1, 28.

Haemonia = Thessalia, I. 37, 20.

Haemus, pohoří v Thracii (Balkan), kde Kalliope porodila Orfea, I. 12, 6.

Harpyiae, žravé obludy, podoby ptačí, ale s tváří divčí, s. II. 2, 40.

Hasdrubal, bratr Hannibalův, poražen byl u řeky Metauru (r. 207.), IV. 4, 38. 72.

Hebrus, řeka v Thracii (Marica), III. 25, 10. a j.

Helenae fratres = Kastor a Pollux, jichž hvězda přízniva jest plavcům; I. 3, 2.

Helicon, vrch v Boeotii, sídlo Mus, I. 12, 5. a j.

Hercules, byl u Římanů bohem zisku a tudíž i skrytých pokladů; proto obětován mu desátek z nabytého statku, s. II. 6, 13.

Hermogenes, Tigellius, zpěvák u Augusta oblíbený, vytýkal některé chyby básním Horatiovým, s. I. 4, 71. a j.

Herodes, král v Judaei († 4.), měl veliký důchod z palmových sadů u Jericha, ep. II. 2, 184.

Hesperia = Italia, IV. 5, 38. — **Hesperius** = Italus, I. 28, 26. II. 1, 32. = **occidentalis**, II. 17, 20. IV. 15, 16.

Hiber = **Hispanus**, II. 20, 20. — **Hibericus** = **Hispanus**, epod. 4, 3. — **Hiberus**, adi. = **Hispanus**, I. 29, 15. s. II. 8, 46. — **Hiberia** = **Hispania**, IV. 5, 28. 14, 50.

Hippolytus, syn Theseův, zamítl lásku macechy své Faedry, IV. 7, 26.

Hister (Ister) = **Danuvius**, IV. 14, 46.

Hyades, hvězdy, jejichž východem (7. května) nastává doba deště, I. 3, 14.

Hydaspes, 1. řeka v Indii, I. 22, 8. — 2. indský otrok, s. II. 8, 14.

Hydra, obluda o padesáti hlavách, již sklál Herkules, IV. 4, 61. a j.

Hymettus, hora v Attice; adi. **Hymettius**, II. 6, 14. a j. Z čerstvého medu hymettského a ze starého vína falernského připravována byla nejlepší medovina (*mulsum*).

Hyperboreus = ležící na nejzazším severu, II. 20, 16.

Iambi = epodi, ep. I. 19, 23. ep. II. 2, 59. — **iambus** = trimeter iambicus, a. p. 79. **iambus pes**, a. p. 251.

Ianus, bůh počátku a konce, s. II. 6, 20. a j. Jana Quirina chrám zavřel r. 29. Oktavianus, IV. 15, 9. ep. II. 1, 255. — **Iani** (*summus*, *medius*, *imus*) = obloukové průchody u náměstí, kde měli peněžníci své stolky (římská bursa), ep. I. 1, 54. 20, 1.

Iapetus, Titan, otec Prometheův, I. 3, 27.

Iapyx, vítr severozápadní, I. 3, 4.

Iarbita, rodem Maur, chtěl zastínit prý Timagena ve společnosti přednášejícího tak se namáhal, až prý se zalkl, ep. I. 19, 15.

Iocius, obíral se filosofií, avšak byl nestálé povahy; r. 24. měl v úmyslu provodit Aelia Galla na jeho výpravě proti Arabům, I. 29, 1.

Idaeus = **Troianus**, podle hory Idy ve Frygii, I. 15, 2.

Idomeneus, král kretský, IV. 9, 20.

Idus, třináctý neb patnáctý den v měsíci, kdy vypovídaly se půjčené peníze a platilo se učitelům, epod. 2, 69. s. I. 6, 75.

Ilerda, město v Hispanii, ep. I. 20, 13.

Ilia = Rea Silvia, matka Romulova a Remova, byvši na rozkaz Amuliův vržena do Tiberu, stala se manželkou boha řeky, I. 2, 17. a j.

Ilithyia, Diana Lucina, jež pomáhá ženám při porodu, c. s. 14.

Inachus, nejstarší král argivský, II. 3, 21.

Ino, dcera Kadmova, manželka Athamantova, vyrvavši syna Melikerta šílenosti otcově vrhla se s ním do moře a přijata mezi božstva pod jménem Leukothea, a. p. 123.

Io, dcera Inachova, proměněna byla od Jova v krávu a došla po dlouhém bloudění klidu v Egyptě, a. p. 124.

Isthmius labor, o závodech při hrách isthmických, IV. 3, 3.

Itys, syn Prokniu, IV. 12, 5. srov. Cecropius.

Iubae tellus = Mauretania, buďto podle krále mauretanského Juby, jenž usmrtil se po bitvě u Thapsu, anebo podle syna jeho, jehož Augustus r. 25. na trůn v Mauretanii dosadil, I. 22, 15.

iugerum = 2523·34 □ metrů = 0·252 hektaru, epod. 4, 13. a j.

Jugurtha, král numidský, přemožený C. Mariem (r. 105.), II. 1, 28. — Jugurthinum bellum (r. 111.—105.), epod. 9, 23.

Iullus, IV. 2, 2. srov. Antonius.

Ixion, král Lapithův, oklamav svého testě o slíbené dary svatební, hodil ho do jámy naplněné žhavým uhlím; mimo to ukládal o čest Heřinu a za trest připoután byl v podsvětí ku kolu stále se otáčejícímu, a. p. 124.

Kalendae, první den v měsíci, kdy peníze se půjčovaly a úroky platily, epod. 2, 70. — K. Martiae, slavnost paní římských, Matronalia, III. 8, 1.

Laberius, D. (Decimus), rytíř římský (r. 105.—43.) a skladatel mimů, zvláštěních to obrazů ze života římského, přinucen byl od Caesara vystoupiti na jeviště, s. I. 10, 6.

Lacaena adultera = Helena, III. 3, 25.

Lacedaemonium Tarentum, III. 5, 56. srov. Phalanthus.

Laco (Lacon), Phalanthus, II. 6, 11. srov. Phalanthus. — **Laconicae purpurae**, II. 18, 7; blízko Gythea totiž, města na pobřeží lakonském, bylo mnoho purpurových červců (murex).

lacunar, strop vykládaný prohloubenými deskami či kasetkami, k jichž výzdobě na počátku doby císařské užívalo se i v soukromých domech hojně zlata a slonoviny, II. 18, 2.

Laelius, C., Sapiens, konsul r. 140. a důvěrný přítel Scipiona Mladšího, s. II. 1, 65. 72.

Laërtiades = Ulixes, syn Laërtův, I. 15, 21.

Laestrygonia amphora = Formiana, poněvadž město latinské Formiae, proslulé výborným vínem, Laestrygonové prý osadili, III. 16, 34.

Laevinus, P. Valerius, odvozoval svůj původ od slavného P. Valeria Poplikoly, spoluzakladatele republiky, ale byl povahy zvrhlé, s. I. 6, 12. 19.

Lamia, Q. Aelius, I. 26, 8. Byli dva bratří, s nimiž básník žil v poměru přátelském.

Lamia, obluda, již děti bývaly strašeny, a. p. 340.

Laomedon, otec Priamův, nedal Apollinovi a Poseidonovi slíbené mzdy za to, že onen skot jeho na Idě pásł, a tento hradby trojské (buď sám neb s Apollinem) mu vystavěl, III. 3, 22.

Lapithae, obyvatelé Thessalie, I. 18, 8.

laqueata tecta, II. 16, 11. srov. lacunar.

Lar, ochranný bůžek domů a rodin, III. 23, 4. a j.

Larisa, město v Thessalii, I. 7, 11.

Latinae (feriae), latinská spolková slavnost na hoře albanské, ohlašována byla každoročně úředně a trvala 4 dni; po dobu tu zastaveno všecko jednání soudní a právní (iustitium), ep. I. 7, 76.

Latinus, tchán Aeneův, praotec kmene latinského, s. I. 10, 27.

Latona, matka Apollinova a Dianina, IV. 6, 37. — **Latous** = Apollo, I. 31, 18.

Laverna, bohyně zlodějů, ep. I. 16, 60.

lectus, lehátko, obyčejně pro tři hosty; v jídelně byla tři lehátka po třech stranách stolu, čtvrtá strana ponechána prázdná, by pokrmy a nápoje mohly býti kladeny na stůl. Postavíme-li se na prázdné místo u stolu obličejem k hostům, sluje lehátko na pravo summus l., na levo imus a prostřední medius l., s. I. 1, 85. a j.

Leda, manželka Tyndareova, matka Kastorova a Pollukova, I. 12, 25.

lemures, duše zemřelých bez klidu na zemi tčkající, ep. II. 2, 209.

Lenaeus (*Ληναῖος*) = Bacchus, III. 25, 19.

Leo, souhvězdí vycházející 23. dne měsíce července, III. 29, 19. a j.

Lepidus, Q. Aemilius, konsul r. 21., ep. I. 20, 28.

Lesbius civis = Alkaios (Alcaeus), I. 32, 5. — L. pes = rozměr sapřícký, IV. 6, 35. — Lesbium (vinum), I. 17, 21.

Lethaeus, adi. od Lethe, řeky v podsvětí, IV. 7, 27.

Liber = Bacchus, I. 12, 22. a často.

Libitina, bohyně smrti; v háji jejím ukládáno bylo pohřební náčiní a půjčováno k pohřbům za poplatek, III. 30, 7. a j.

Libo, L. Scribonius, vystavěl r. 204. na náměstí puteal, blízko něhož stála soudná stolice praetorova, ep. I. 19, 8. srov. puteal.

Libra, hvězda, II. 17, 17.

Liburnae (naves) = Illyricae; byly to malé a rychlé lodice, jichž užívali Liburnové, kmen illyrský, I. 37, 30. epod. 1, 1.

Libyčí lapilli = mosaikové podlahy z numidského mramoru, ep. I. 10, 19.

Licinius, L., Murena, bratr manželky Maecenatovy Terentie, zapletl se ve spiknutí proti Augustovi a byl zabit r. 22., II. 10, 1.

liquare vína, čistiti vína procezováním buď cedníkem anebo při sprostších druzích plátnem; v době císařské naplňoval se cedník neb plátno sněhem, aby víno bylo čerstvé, I. 11, 6.

Liris, řeka v Latii, I. 31, 7.

lituus, zakřivená polnice jízdy římské, I. 1, 23. a j.

Livius Andronicus (asi 284.—204.) skládal první z Římanů divadelní kusy dle řeckých vzorů a přeložil Homerovu Odysseu veršem saturnským na latinský jazyk, ep. II. 1, 62. 69.

Lollius, M., 1. konsul r. 21., byl poražen od Germanů r. 16., IV. 9, 33. ep. I. 20, 28. — 2. syn předešlého, ep. I. 2, 1.

Lucina = Diana, c. s. 15.

Lucretilis, vrch nedaleko sabinského statečku Horatiova, I. 17, 1.

Lucrinus lacus, v Kampanii, II. 15, 3. — L. conchyliā, ústřice z téhož jezera, epod. 2, 49.

Lucullus, L. Licinius, konsul r. 74., zvítězil nad Mithridatem a Tigranem, ep. I. 6, 40. a j.

Luna = Diana, c. s. 36.

lupus, ryba, s. II. 2, 31: srov. Tiberis.

Lupus, L. Cornelius Lentulus, konsul r. 156.; nectnosti jeho tepal Lucilius ostře ve svých satirách, s. II. 1, 68.

Iusus trigo = l. *trigonalis*, hra v míč, při které tři hráči stáli v trojhranu, s. I. 6, 126.

Lyaeus = Bacchus, I. 7, 22. a j.

Lycaeus, hora v Arkadii, I. 17, 2.

Lycambes, slíbil dceru svou Neobulu Archilochovi za chof; když slovu nedostál, stíhal jej A. potupnými básněmi tak dlouho, až se prý i s dcerou oběsil, ep. I. 19, 25.

Lycia, krajina v Asii, III. 4, 62.

Lycurgus, král thracký, zaplašil kojné Bakchovy a byl za trest stižen šíleností, II. 19, 16.

Lydius, 1. Lydové prý vedeni jsouce Tyrrenem usadili se v Etrurii, s. I. 6, 1. — 2. adi. IV. 15, 30.

Lynceus, Argonaut, vynikal bystrým zrakem, ep. I. 1, 28.

Lysippus, proslulý kovolítec ze Sicyonu, vrstevník Alexandra Vel., ep. II. 1, 240.

Macedo vir = Philippus, otec Alexandra Vel., III. 16, 14.

Maecius, P., Tarpa, osvědčený posuzovatel básní, a. p. 387.

Maeonius = Lydius, podle lydské krajiny Maeonie, v níž prý narodil se Homer, IV. 9, 5.

Maia, matka Merkuriova, I. 2, 43. a j.

Manes = duše zesnulých, I. 4, 16. a j.

Manlius, srov. Torquatus.

Marcellus, M. Claudius, syn Oktavie, sestry Augustovy, zemřel r. 23.; jiní pomýšlejí tu na Marcella, který Hannibala u Noly porazil a Syrakus dobyl, I. 12, 46.

Mareoticum (vinum), dle jezera Mareotis v Aegyptě, I. 37, 14.

Marsus, subst. i adi., jméno latinského kmene, I. 2, 39. a j.

Marsya, Satyr, jehož socha na náměstí stála; v jedné ruce držel měch naplněný vínem, druhou pak měl napřaženu, jakoby hrozil těm, již by chtěli víno mu vyrvat, s. I. 6, 120.

Martiae Kalendae, III. 8, 1. srov. Kalendae.

Martiales lupi, poněvadž Martovi jsou zasvěceni, I. 17, 9.

Massagetae, kmen scytský, I. 35, 40.

Massicum (vinum), podle hory Massiku v Kampanii, I. 1, 19. a j.

Matinus, adi. podle stejnojmenné hory v Apulii, I. 28, 3. a j.

Matutinus, přijímá Jana, boha začínajícího dne, s. II. 6, 20.

Maurus, jméno afrického kmene, I. 22, 2. II. 6, 3.

Mavors = Mars, IV. 8, 22.

Maximus, Lollius, ep. I. 2, 1. srov. Lollius.

Medea, dcera Aetova, zabila své dívky, aby se choti Iasonovi za nevěru pomstila, a. p. 123. 185.

Medus = Parthus, I. 2, 51. a často. — **M. flumen** = Euphrates, II. 9, 21.

Meleager, syn Oeneův, Diomedův strýc, zabil bratry matky své Althaeje; proto vhodila jeho matka poleno, na němž závisel život jeho, do ohně a tím ho zahubila, a. p. 146.

Melpomene, Musa, I. 24, 3. a j.

Memnon, syn Aurofín, král Aethiopův, zabit byl od Achilla, s. I. 10, 36.

Menander, znamenitý básník nové komoedie řecké (342. až 291.), ep. II. 1, 57.

Mercuriales viri = poetae, II. 17, 29. srov. II. 7, 13.

Mercurius, syn Jovův a Majín, I. 10, 1. a j.

Meriones, Kretan, vozataj Idomeneův, I. 15, 26.

Messalla, M. Valerius, Corvinus, konsul r. 31., muž výmluvný, s. I. 6, 42. a j.

Metaurum flumen = Metaurus, řeka v Umbrii, kde Hasdrubal r. 207. byl přemožen, IV. 4, 38.

Metellus, 1. Q. Caecilius, Macedonicus, konsul r. 143. a vítěz nad Macedony (r. 148.), s. II. 1, 67. — 2. Q. Caecilius, Celer, konsul r. 60., II. 1, 1.

Methymnaeus = Lesbios, od Methymny, města na Lesbu, s. II. 8, 50.

Mimas, Gigant, III. 4, 53.

Mimnermus, elegický básník z Kolofonu, kvetl ku konci 7. století, ep. I. 6, 65. a j.

Minerva invita = proti přirozené povaze nebo nadání, a. p. 385; **M. crassa** = prostý, jadrný rozum, s. II. 2, 3.

Minos, král kretský, po smrti soudce v podsvětí, I. 28, 9. a j.

modius = 8·73 litru, ep. I. 16, 55.

Molossus (canis) = Epiroticus, od Molossů, kmene epirského, s. II. 6, 114.

morbus regius, žloutenka, a. p. 453.

Mucius, bezpochyby P., Scaevola, konsul r. 133., znamenitý právník jako jiní členové toho rodu, ep. II. 2, 89.

mullus, parma, ryba vedle pyskouna (scarus) nejvíce ceněná, a byla-li poněkud větší, nesmírně drahá, s. II. 2, 34.

muria, rybí omáčka z tumáku (též slaný rosol); co se sedlo, slulo též allec, s. II. 8, 53.

Mutus, člověk nízkého rodu, jenž sňatkem velikého bohatství nabyl, ep. I. 6, 22.

Mygdonius = Phrygius, od Mygdona, prastarého krále fryžského, III. 16, 41.

Myrtoum mare, zvané dle ostrova Myrtu u Euboje, I. 1, 14.

Mytilene, město na Lesbu, I. 7, 1,

Naevius, I. Cn., zemřel asi r. 200. v Utice; skládal komoedie i tragoedie a vylíčil první válku punskou verši saturnskými, ep. II. 1, 53. — 2. jakýsi člověk, jenž nestaral se příliš o své hospodářství, s. I. 1, 101. s. II. 2, 68.

Naiades, nymfy pramenů, společnice Bakchovy, III. 25, 14.

Natta, skrbík, s. I. 6, 124.

nenia, I. žalozpěv (*θρηνηος*), II. 1, 38. 20, 21. — 2. jednotvárný popěvek, ep. I. 1, 63.

Neptunius dux = Sextus Pompeius, jenž pro četná vítězství na moři honosil se býti synem Neptunovým; r. 36. přemožen byl od Agrippy, epod. 9, 7.

Nereus, bůh mořský, otec Thetidin, I. 15, 5.

Nero, I. C. Claudius Nero, kterýž konsulem jsa r. 207. porazil Hasdrubala u Metauru, IV. 4, 37. — 2. **Nerones** = Tiberius a Drusus, synové Tiberia Klaudia Nerona a Livie, pastorkové Augustovi, IV. 4, 28. — maior Neronum = Tiberius, IV. 14, 14. — srov. Claudius a Drusus.

Niobe proles, děti Nioby, manželky thebského krále Amfiona, IV. 6, 1.

Niphates, hora v Armenii, II. 9, 20.

Noctiluca, přijmí Dianino, IV. 6, 38.

Nomentanus, hýřil, s. I. 1, 102. II. 1, 22.; od něho zdá se býti rozdílným parazit Nasidienův, s. II. 8, 23. a j.

Notus = Auster, jižní vítr, I. 3, 14. a j.

Novius, povýšenec jakýsi, s. I. 6, 40; bratr jeho míněn bezpochyby v s. I. 6, 121.

nummus = sestertius = asi 10 kr., ep. II. 2, 5. a j.

Oceanus ruber = moře indské a záliv perský, I. 35, 32.

Octavius Musa, vrstevník Horatiův, dějepisec, s. I. 10, 82.

Olympia coronari = *Ὀλύμπια νικᾶν*, ep. I. 1, 50.

Orbilius Pupillus, grammatik z Beneventa, učil v Římě od r. 63. a zemřel asi r. 14., ep. II. 1, 71.

Orbius, velkostatkář jakýsi, ep. II. 2, 160.

Orci satelles = Charon, II. 18, 34.

Orestes, syn Agamemnonův a Klytaemnestřin, jenž chtěje pomstiti otce matku zabil, a. p. 124.

Orion, 1. Gigant a lovec, jenž Dianě chtěl násilí učiniti a za to v podsvětí pykal, II. 13, 39. III. 4, 71. — 2. hvězda jeho nebezpečná plavcům, I. 28, 21.

Otho, L. Roscius, tribun lidu, navrhl zákon r. 68., aby ve 14 řadách sedadel orchestře nejbližších seděli rytíři mající jmění určitě stanovené (census equester = 400.000 sesterciův (HS) = as 40000 zl.), epod. 4, 16.

Pacuvius, M., syn sestry Enniovy, skladatel tragoedií (220. až 132.), ep. II. 1, 56.

Palinurus, předhoří v Lukánii blízko Velie, kde asi Horatius z Řecka se vraceje zakusil bouře, III. 4, 28.

Panaetius, stoik z Rhodu, důvěrný přítel mladšího Scipiona, I. 29, 14.

Panthoides = Euphorbus, syn Panthoův, skolen byl od Menelaa; Pythagoras tvrdil prý, že duše Euforbova v jeho tělo přešla, I. 28, 10.

Pantolabus, příjmi jakéhosi fatkáře Mallia, jenž rád dlužil se peníze, s. II. 1, 22.

Parca (Clotho, Lachesis, Atropos) = Sudička, II. 6, 9. a j.

Parii iambi = Archilochii, dle ostrova Paru, vlasti Archilochovy, ep. I. 19, 23.

Parrhasius, slavný malíř z Efesu (kvetl okolo r. 400. až 380.), IV. 8, 6.

Patareus, příjmi Apollinovo, dle Patar, města v Lycii, III. 4, 64.

Paulus, L. Aemilius, konsul r. 216., padl v bitvě u Kanen, I. 12, 38. (s. I. 6, 41.)

Pedius Publicola, právník, s. I. 10, 28.

Peleus, syn Aeakův, otec Achillův, vyhnán byv od synů Akastových bloudil v cizině, a. p. 96. 104. — Pelides = Achilles, ep. I. 2, 12.

Pelion, hora v Thessalii, III. 4, 52.

Pelops, syn Tantalův, I. 28, 7. a j.

Pentheus, král thebský, roztrhán byl od šílené matky Agavy a jejích sester, poněvadž Bakchem byl pohrdal, II. 19, 14. a j.

Pergameus = Troianus, I. 15, 36.

Persae = Parthi, úhlavní nepřátelé Římanů, od nichž Krasus a Antonius byli poraženi, I. 2, 22 a j.

Petillius, srov. Capitolinus.

Phalanthus, Lacedaemoňan, jehož vedením spartští Partheniové založili Tarent, II. 6, 12.

phaselus (-os), rychlý člun zvaný tak od podoby své s bobem, III. 2, 29.

Philippi = zlaté mince s obrazem Filippovým, ep. II. 1, 234.

Philippus, L. Marcius, konsul r. 91. a výborný řečník, ep. I. 7, 46. a násl.

Phraohates, král partský, přemohl r. 30. Tiridata; brzy potom byl pro ukrutnost z říše vypuzen a Tiridates zpět povolán; ale r. 25. zmocnil se pomocí Scythů opět trůnu a r. 20. vrátil římské prapory, II. 2, 17.

Phrygius = Troianus, II. 9, 16. — Ph. lapis = mramor lámaný u Synnad, města fryžského, III. 1, 41.

Phthius, Achilles, dle Fthie, města v Thessalii, IV. 6, 4.

Pieris = Musa, dle macedonské krajiny Pieria, IV. 3, 18. a j. — P. antrum = Musarum, III. 4, 40. — P. modi = carmina, a. p. 405.

pila, sloup před knihkupeckým krámem, na němž napsán byl seznam knih, jež byly na prodej, s. I. 4, 70.

pila, hra v míč, s. II. 2, 11. a. p. 380.

Pimpleis = Musa, dle pramenu neb hory Pimplea (Piplea) v Macedonii, I. 26, 9.

Pindarus, Theban, slavný básník lyrický (r. 522.—442.), IV. 2, 1. 8.

Pindus, hora v Thessalii, I. 12, 6.

Pirithius, syn Ixiónův, chtěl provázen jsa Theseem unésti Proserpinu, ale byl v podsvětí spoután, III. 4, 80. a j.

Pisones, dva synové L. Kalpurnia Pisona, konsula r. 15. (dle mínění jiných Cn. Pisona, konsula r. 23.), a. p. 6. 235.

Pitholeon = Pitholaus, z Rhodu, skládal prý pichlavé epigrammy na J. Caesara, s. I. 10, 22.

Plancus, L. Munatius, konsul r. 42., přidržel se po mnohém kolísání r. 31. strany Oktavianovy, I. 7, 19.

Plautus, T. Maccius (asi 254.—184.), skladatel komoedií klíčících život a poměry řecké (fabulae palliatae), ep. II. 1, 58. a j.

plectrum, tepátko ze dřeva, sloni i kovu, jehož při hře na strunné nástroje mimo prsty užíváno, I. 26, 11. a j.

Pleiades, dcery Atlantovy, souhvězdí, jež přináší bouře a deště, IV. 14, 21.

Plotius Tucca, přítel Horatiův a Vergiliův, s. I. 10, 81.

Poenus, 1. = Carthaginiensis, I. 12, 38. a j. — 2. = Phoenicius, II. 13, 15.

pol = per Pollucem, přísězná formule, ep. I. 7, 92. a j.

Pollio, C. Asinius (75.—5. po Kr.), r. 40. byl konsulem a r. 39. zvítěziv nad Dalmaty slavil triumf; vynikl jako znamenitý řečník, tragický básník a dějepisec válek občanských, II. 1, 14. a j.

Pollux, bratr Kastorův, III. 3, 9. a j.

Polyhymnia, Musa, I. 1, 33.

Pompeius Varus, přítel Horatiův, II. 7, 5.

Pompilius sanguis = Pisones, poněvadž Kalpurniové odvozovali svůj původ od Kalpa, syna krále Numy Pompilia, a. p. 292.

Pomponius, zhýralý mladík, s. I. 4, 51.

Pontica pinus = navis, ježto Pontus byl proslaven stavebním dřívím loďním, I. 14, 11.

Porphyriion, Gigant, III. 4, 54.

porticus, stinná loubí kolem náměstí a jinde k procházkám vhodná, s. I. 4, 131. a j.

praeco, s. I. 6, 86. a j. — srov. coactor.

Praeneste, město v Latii, III. 4, 23. a j.

praetextae (fabulae), tragoedie s římskými látkami, v nichž vystupovaly osoby vznešené oděné v togu praetextu (nachem lemovanou), a. p. 288.

Priapus, bůh zahrad, epod. 2, 21.

Procne, dcera Pandiona, krále athenského, a. p. 187. srov. Itys.

Proculius, C., Varro Murena, bratr L. Licinia Mureny a Terentie, choti Maecenatovy, přítel Augustův, rozdělil se s bratry, již ve válce občanské jmění ztratili, o otcovské dědictví, II. 2, 5.

Procyon, hvězda, vychází 15. července, III. 29, 18.

Prometheus, Titan, syn Iapetův, otec Deukalionův, II. 13, 37. a j.

Proserpina, dcera Cereřina, manželka Plutonova, královna podsvětí, I. 28, 20. a j.

Proteus, mořský bůh, jenž mohl v různé podoby se měniti, I. 2, 7. a j.

Publicola, srov. *Pedius*.

Pullia, jméno chůvy Horatiovy, III. 4, 10.

pulvinar, podušky (duchanky), na něž sošky bohů byly usazovány, aby hostiny staly se účastny (*lectisternium*), I. 37, 3.

Punicus, 1. = *Carthaginiensis*, III. 5, 18. a j. — 2. = nachový, epod. 9, 27.

Pupius, skladatel tragoedií, ep. I. 1, 67.

puteal, místo obezděné jako studánka obrubní, do kterého blesk uderil; bylo Římanům posvátno a tudíž augurem zasvěčováno, s. II. 6, 35. ep. I. 19, 8. srov. *Libo*.

Pyrrha, manželka Deukalionova, I. 2, 6.

Pyrrhia, jméno otrokyně z některé veselohry, ep. I. 13, 14.

Pythagoras, filosof ze Samu, kvetl okolo r. 530. — *Faba Pythagorae cognata*; Pythag. zakázal prý stoupencům svým pozívatí bobů, jakoby podle nauky jeho o stěhování duší duše lidská, tedy i duše některého příbuzného mohla v bob se vtělití, s. II. 6, 63. — *Pythagorea somnia*, sen Enniův, jenž na počátku svých annalů vypravuje, kterak ve snu na to byl upomenut, že duše Homerova na základě nauky Pythagorovy o putování duší vtělila se v něho, ep. II. 1, 52.

Pythias, jméno zchytralé osoby ženské z komedie, a. p. 238.

Pythia, hry pythické slavené na úpatí Parnassu na počest Apollinovu, o nichž píštěci v musickém závodě paian boha slavící přednášeli, a. p. 414.

Quinquatrus, slavnost ku počtě Minervině od 19.—24. března slavená, o níž měli žáci prázdnno, ep. II. 2, 197.

Quintilius Varus, z Kremony, přítel Vergiliův a Horatiův, zemřel r. 24., I. 24, 5. a j.

Quirinus, 1. *Romulus*, I. 2, 46. a j. — 2. přijmí Janovo, IV. 15, 9. — *Quirini collis* = *Quirinalis* na severovýchodě města; vzdálenost odtud až na nejzazší konec Aventinu činí městem asi 3 kilometry, ep. II. 2, 68.

Quiris = *civis Romanus*, I. 1, 7. a j.

Raeti, kmen alpský bydlící blízko Innu a Adiže (*Athesis*), pokoreni byli r. 15. od Tiberia, IV. 4, 17. 14, 15.

Ramnes, římscí rytíři, a. p. 342.

Regulus, M. Atilius, zajat byl r. 255. od Punů, I. 12, 37. a j.

Rhodijs, srov. Pitholeon.

Rhodope, pohoří v Thracii, III. 25, 12.

Rhoetus, Gigant, II. 19, 23. a j.

rhombus, kambala, vzácná ryba za doby Horatiovy, v časech dřívějších valně si jí nevšímalí, s. II. 2, 42. a t. d.

Roscius, I. Q., znamenitý herec komický, přítel Ciceronův, ep. II. 1, 82. — 2. jiný téhož jména, s. II. 6, 35. — 3. *Roscia lex*, ep. I. 1, 62. srov. Otho.

rudis, dřevěný končíř, jež daroval pán šermíři na znamení, že propuštěn jest ze školy šermířské (*ludus*), ep. I. 1, 2.

Sabaea, krajina v oné části Arabie, jež slula *A. felix* a vynikala bohatstvím, I. 29, 3.

Sabelli, jméno italského kmene, s. II. 1, 36. a j. — *Sabellus* = prostý člověk, ep. I. 16, 49.

Sabinus, I. jméno kmene bydlícího v Latii, subst. i adí, I. 20, 1. a často. — 2. *Sabini* = statek Horatiův, II. 18, 14.

Sacra via, nejelegantnější, bohatými krámy opatřená ulice, v níž hojně zahalečů se procházelo, vedla s výšiny Velie podél Palatinu dolů na náměstí, epod. 4, 7. a j.

Salamis, I. ostrov, vlast Telamonova, I. 7, 21. — 2. město na Cypru založené Teukrem, I. 7, 29.

Saliare carmen, svaté zpěvy, jež Saliové, Martovi kněží Numou ustanovení, zpívali o slavnostních průvodech v měsíci březnu, tančice a v posvátné štíty bijíce; v pozdější době ani kněží prý zpěvům těm nerozuměli, ep. II. 1, 86. — *S. dapes*, hody Saliův, pověstné i hojností i úpravou, I. 37, 2.

Sallustius, C., Crispus, vnuk sestry známého dějepisce, II. 2, 3.

Samnites = gladiatores, bojující v těžké zbroji, ep. II. 2, 98.

Sappho, básnířka z Mytileny na Lesbu (asi 628.—568.), II. 13, 25. a j.

Sardum mel, špatný med ze Sardínie, a. p. 375.

Satureianus, od úrodné saturejské krajiny blízko Tarenta, s. I. 6, 59.

Saturnius numerus, verš u Římanů v nejstarších dobách užíváný, jež skládal se ze dvou částí; hlavní váha byla kladena na dvihy, kdežto kles byl celkem lhostejný, ep. II. 1, 158.

Saturnus, syn Nebe a Země, I. 12, 50. a j.

Scamander, řeka v Troadě, epod. 13, 14.

Scauri, příjmi rodu Aemiliova; nejslavnější z nich byl M. Aemilius Scaurus, konsul r. 115., znamenitý řečník a dějepisec, I. 12, 37.

Scipiades = Scipio Africanus minor, jenž sbořil Karthaginu, s. II. 1, 17, 72.

Scopas, slavný sochař z Paru, kvetl okolo r. 350., IV. 8, 6.

Scorpius, souhvězdí (štír), II. 17, 17.

scyphus, picí nádoba podobná vysokému koflíku na čaj, se dvěma uchy pod okrajem, epod. 9, 33.

Scythicus amnis = Tanais (Don), III. 4, 36.

Semeleius = Bacchus, syn Semelin, I. 17, 22.

Septimius, přítel Horatiův, II. 6, 1. a j.

Seres, národ v nejzazší Asii, I. 12, 56. a j. — Sericus I. 29, 9.

Servius, bezpochyby syn Servia Sulpicia Rufa, konsula r. 51., s. I. 10, 86.

Sestius, L., konsul v druhé polovici r. 23., původně stál na straně Brutové, I. 4, 14.

cyatharius = 12 cyathům = něco přes 0.54 litru, s. I. 1, 74.

Sextilis, srpen; jméno Augustus obdržel teprve r. 8., ep. I. 7, 2.

Sibyllini versus = libri Sibyllini, c. s. 5.

Siculae dapes, se vztahem k vypravování o Dionysiovi a Damoklovi = hostina nádherná, III. 1, 18. — Siculi tyranni: Falaris, oba Dionysiové, Agathokles, ep. I. 2, 58. — S. poeta = Empedocles, a. p. 463.

Sidonius = Phoenicius, ep. I. 10, 26.

Silenus, pěstoun a průvodce Bakchův, a. p. 239.

Silvanus, bůh lesů, rolí a stád, III. 29, 23. a j.

Simo, osoba lehkověrného, zamilovaného starce z komoedie, a. p. 238.

Simois, řeka v Troadě, epod. 13, 14.

Sisyphus, II. 14, 20. srov. Aeolides.

Sithonii, thracký kmen pověstný nestřídmostí, I. 18, 9.

soccus, nízká obuv herců v komoedii, pak komoedie, ep. II. 1, 174. a j.

Socratica domus = spisy obsahující učení Sokratovo, I. 29, 14. — S. sermones, chartae = nauky, spisy filosofické ve smyslu Sokratovy filosofie, III. 21, 9. a. p. 310.

Sophocles, básník tragický (497.—406.), ep. II. 1, 163.

Sosii, bratří, knihkupci, ep. I. 20, 2. a. p. 345.

Stesichorus, zvaný Himeřan, ježto v Himeře strávil větší část svého života, skladatel básní lyricckoepických (asi 640.—555.), IV. 9, 8.

Sthenelus, vozataj Diomedův, I. 15, 24. a j.

Suadela (*Πειθαία*), jako bohyně výmluvnosti, ep. I. 6, 38.

subucula, spodní roucho nošené pod tunikou, ep. I. 1, 95.

Sulcius, pověstný udavač, s. I. 4, 64. a j.

Sulpicia horrea, skladiště Sulpicia Galby mezi Tiberem a Aventinem, v nichž uloženo bylo víno, olej a jiné zboží, IV. 12, 18.

Sygambri, národ germanský, porazili r. 16. legata M. Lollia, avšak při příchodu Augustově podrobili se a dali rukojmě, IV. 2, 36. 14, 51.

Syrtes, větší a menší, zálivy u severního pobřeží afrického, I. 22, 5. a j.

Syrus, 1. šermíř, s. II. 6, 44. — 2. otrok, s. I. 6, 38.

Taenarum nebo **Taenarus**, mys lakonský (nyní Cap Matapan), kde prý byl sestup do podsvětí, I. 34, 10.

talus, hra v kůtky, jež původně byly ze zadních chodidel skotu a bravu, potom i z kovu nebo slonoviny; měly po čtyřech plochách a to po dvou širších a po dvou užších; ku hře užíváno čtyř takových kůtek a ony zmíněné plochy znamenány byly číslicemi 1, 6, 3, 4, I. 4, 18. srov. arbiter, Venus.

Tanais, 1. řeka ve Scythii (Don), III. 29, 28. a j. — 2. vykleštěnec, s. I. 1, 105.

Tantalus, král fryzský, otec Pelopův; zneuživ přízně bohů trápen byl v podsvětí hladem a žízní. Tantalí genus = Pelops, Atreus, Agamemnon, Orestes, II. 18, 37. a j.

Tarentum, město v Kalabrii, kam Falanthus přivedl osadníky Lacedaemonské, I. 28, 29. a často. — Tarentinum venenum = T. purpura, ep. II. 1, 207.

Tarpa, s. I. 10, 38. srov. Maecius.

Tea-num, město v Kampanii, ep. I. 1, 86.

Teius, od ionského města Teu, vlasti Anakreontovy, I. 17, 18.

Telegonus, syn Ulixův a Cirčín, zakladatel Tuskula, zabil nevědomky otce svého, III. 29, 8.

Telephus, syn Herkulův a Augin, král Mysie, byv od Achilla poraněn přestrojil se za žebráka a byl dle výroku věštby původcem své rány opět vyhojen, a. p. 96. 104.

Tellus, staroitalská matka Země, ep. II. 1, 143.

Tempe, půvabné údolí v Thessalii, I. 7, 4. a j.

Terentius, P., Afer, básník komický (185.—159.), ep. II. 1, 59.

Terminalia, slavnost boha mezníků (Terminus) dne 23. února, epod. 2, 59.

Terra, matka Gigantů, III. 4, 73.

Teucer, syn krále salaminského Telamona a Hesiony, vyhnán byv od otce, že nepomstil křivdy bratru Aiantovi učiněné, založil na Cypru novou Salaminu, I. 7, 21. a často. — Teucer pulvis = Troicus, od Teukra, prvního krále trojského, IV. 6, 12.

Thalia, Musa, IV. 6, 25.

Theseus, syn Aegeův, nemohl vyprostiti Pirithoa z podsvětí, IV. 7, 27. srov. Pirithous.

Thespis, Atheňan, vrstevník Solonův, pokládán byl za původce tragoedie, ep. II. 1, 163. a. p. 276.

Thessali ignes, ohně planoucí v táboře Myrmidonův, I. 1', 15. — Thessala portenta, strašidla, ježto Thessalie pokládána byla domovem kouzelníků a čarodějů, ep. II. 2, 209.

Thetis, dcera Nereova, matka Achillova, mořská bohyně, IV. 6, 6. a j.

Thrace (Thrace) = Thracia, ep. I. 16, 13. a j. — Thraex, Thračan, šermíř, bojující zakřiveným mečem a malým kulatým štítem, s. II. 6, 44. — Thrax, Thračan, II. 19, 16. — Thraessa, Thračanka, III. 9, 9.

Thurinus, podle Thurií, města v Lukanii, III. 9, 14. a j. srov. Viscus.

Thyestes, a. p. 91. srov. Atreus.

Thyiades = Bakchantky, II. 19, 9.

Thyoneus = Bacchus, zvaný tak dle matky své Thyony (= Semele), I. 17, 23.

thyrsus, hůl ovinitá břečtanem a révou, již Bakchus a Bakchantky nosili, II. 19, 8.

Tiberis, zosobněný bůh řeky, manžel Ilie nebo Rey Silvie, vržené na rozkaz Amuliův do jeho vln, I. 2, 13. a často. — Tiberinus lupus, ryba (mořský vlk); za nejlepšího pokládán ten, jenž chycen byl v Tiberu blízko ostrova, s. II. 2, 31.

Tibur, město v Latii, I. 7, 21. a často. srov. Argeus. —

Tiburs, adi., s. I. 6, 108.

Tiburnus, zakladatel Tibura, I. 7, 13. srov. Argeus.

Tigellius, srov. Hermogenes.

Tillius, bezpochyby bratr L. Tillia Cimbra, jednoho z vrahů Caesarových; po zabítí Caesara, od něhož byl ze senatu vyloučen, dosáhl opět senátorské hodnosti a později i praetury, s. I. 6, 24. 107.

Timagenes, rhetor a dějepisec z Alexandrie, přiveden byl r. 55. do Říma v zajetí, kde nabyt oblíbenosti i v nejvyšších kruzích; později pozbyv pro svou prostotořekost Augustovy přízně nalezl v Pollionovi nového příznivce, ep. I. 19, 15. srov. Iarbita.

Tiridates, stal se po vypuzení Frahata králem partským; ale když protivník jeho vrátil se r. 25. s vojskem scytským, utekl se k Augustovi, I. 26, 5.

Titanes, synové Urana a Země, vypudivše otce s nebe byli od Jova přemoženi a do Tartaru uzavřeni, III. 4, 43. srov. Gigantes.

Tithonus, syn trojského krále Laomedonta, manžel Aurory, která vyprosila mu sice nesmrtelnost, ne však věčné mládí, I. 28, 8. a j.

Tityos, syn Země, chtěl učiniti Latoně násilí a byl proto v podsvětí trestán, II. 14, 8. a j.

togatae (fabulae), veselohry o látkách římských, a. j. 288.

Torquatus, I. Horatiův přítel, výmluvný řečník, IV. 7, 23. —

2. L. Manlius, konsul r. 65., epod. 13, 6.

Trausius, člověk nepřilíš bohatý, ale marnotratný, s. II. 2, 99.

Trebatius, C., Testa, znamenitý právník, přítel Ciceronův a Augustův, s. II. 1, 4. 78.

trigo, s. I. 6, 126. srov. lusus.

Triquetra tellus = Sicilia, s. II. 6, 55.

triumvitalia flagella, se vztahem k tak řečeným tresviri capitales nebo nocturni, kteří mohli ničemného otroka hned dáti zmrskati, epod. 4, 11.

trochus, hra obručí, která tenkrát z řeckých gymnasií do Říma se dostala a zde velké oblíbenosti došla, III. 24, 57, a j.

Troica sacerdos = Rea Silvia, dcera Numitorova, III. 3, 32.

Troilos, syn Priamův, byl zabit od Achilla, II. 9, 16.

tuba, polnice rovná, již u pěchoty dáváno znamení k útoku, I. 1, 23. a j.

Tullius, Servius, šestý král římský, byl prý synem otrokyně, s. I. 6, 9.